

ČTĚME nejen V HODINÁCH ČESKÉHO JAZYKA

Úlohy PIRLS 2011

ČTĚME nejen V HODINÁCH ČESKÉHO JAZYKA

Úlohy PIRLS 2011

Zuzana Janotová, Kateřina Šafránková
a kol.

Praha 2013

Tato publikace byla vydána jako plánovaný výstup projektu Kompetence I
spolufinancovaného Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem
České republiky.

© Česká školní inspekce, 2013

© Mgr. Zuzana Janotová, Mgr. Kateřina Šafránková a kol., 2013

ISBN: 978-80-905370-6-4

O PUBLIKACI	6
1 ZÁKLADNÍ INFORMACE O PROJEKTU PIRLS	7
Informace o šetření PIRLS v ČR	7
Pojetí čtenářské gramotnosti v projektu PIRLS	7
Aspekty čtenářské gramotnosti	8
Účely čtení	8
Postupy porozumění	8
Čtenářské chování a postoje	9
Testové nástroje	9
Testové sešity	9
Dotazníky	10
Encyklopedie	11
2 ZJIŠŤOVANÉ POSTUPY POROZUMĚNÍ	11
Typy postupů porozumění s ukázkami na jednotlivých otázkách	11
Vyhledávání informací	11
Vyvozování závěrů	12
Interpretace	12
Posuzování textu	13
3 PREZENTACE VÝSLEDKŮ	13
Výsledky hlavního šetření PIRLS 2011	15
Celkové výsledky PIRLS v roce 2011	15
Výsledky českých žáků podle úrovní čtenářských dovedností	16
Ukázky otázek k jednotlivým úrovním čtenářských dovedností	16
Ukázka č. 1 – otázka z nízké úrovně	16
Ukázka č. 2 – otázka ze střední úrovně	16
Ukázka č. 3 – otázka z vysoké úrovně	16
Ukázka č. 4 – otázka z velmi vysoké úrovně	17
4 VYHODNOCOVÁNÍ ODPOVĚDÍ	17
5 ÚLOHY Z HLAVNÍHO ŠETŘENÍ PIRLS 2011	18
Koláč pro nepřítele – text	19
Koláč pro nepřítele – otázky	23
Koláč pro nepřítele – hodnocení	25
Koláč pro nepřítele: otázka č. 1	25
Koláč pro nepřítele: otázka č. 2	25
Koláč pro nepřítele: otázka č. 3	27
Koláč pro nepřítele: otázka č. 4	28
Koláč pro nepřítele: otázka č. 5	29

Koláč pro nepřítele: otázka č. 6	30
Koláč pro nepřítele: otázka č. 7	31
Koláč pro nepřítele: otázka č. 8	32
Koláč pro nepřítele: otázka č. 9	33
Koláč pro nepřítele: otázka č. 10	34
Koláč pro nepřítele: otázka č. 11	35
Koláč pro nepřítele: otázka č. 12	35
Koláč pro nepřítele: otázka č. 13	36
Koláč pro nepřítele: otázka č. 14	36
Koláč pro nepřítele: otázka č. 15	38
Koláč pro nepřítele: otázka č. 16	39
Metodika otázek	41
Leť, orle, leť – text	43
Leť, orle, leť – otázky	49
Leť, orle, leť – hodnocení	51
Leť, orle, leť: otázka č. 1	51
Leť, orle, leť: otázka č. 2	51
Leť, orle, leť: otázka č. 3	52
Leť, orle, leť: otázka č. 4	52
Leť, orle, leť: otázka č. 5	53
Leť, orle, leť: otázka č. 6	54
Leť, orle, leť: otázka č. 7	54
Leť, orle, leť: otázka č. 8	56
Leť, orle, leť: otázka č. 9	56
Leť, orle, leť: otázka č. 10	58
Leť, orle, leť: otázka č. 11	59
Leť, orle, leť: otázka č. 12	60
Metodika otázek	61
Objevte kouzlo výletů – text	63
Objevte kouzlo výletů – otázky	65
Objevte kouzlo výletů – hodnocení	67
Objevte kouzlo výletů: otázka č. 1	67
Objevte kouzlo výletů: otázka č. 2	67
Objevte kouzlo výletů: otázka č. 3	69
Objevte kouzlo výletů: otázka č. 4	70
Objevte kouzlo výletů: otázka č. 5	71
Objevte kouzlo výletů: otázka č. 6	71
Objevte kouzlo výletů: otázka č. 7	72
Objevte kouzlo výletů: otázka č. 8	72
Objevte kouzlo výletů: otázka č. 9	73
Objevte kouzlo výletů: otázka č. 10	74
Objevte kouzlo výletů: otázka č. 11	75
Objevte kouzlo výletů: otázka č. 12	76
Metodika otázek	79

Záhada obřího zubu – text	80
Záhada obřího zubu – otázky	85
Záhada obřího zubu – hodnocení	88
Záhada obřího zubu: otázka č. 1	88
Záhada obřího zubu: otázka č. 2	88
Záhada obřího zubu: otázka č. 3	90
Záhada obřího zubu: otázka č. 4	90
Záhada obřího zubu: otázka č. 5	91
Záhada obřího zubu: otázka č. 6	92
Záhada obřího zubu: otázka č. 7	93
Záhada obřího zubu: otázka č. 8	93
Záhada obřího zubu: otázka č. 9	96
Záhada obřího zubu: otázka č. 10	97
Záhada obřího zubu: otázka č. 11	98
Záhada obřího zubu: otázka č. 12	99
Záhada obřího zubu: otázka č. 13	100
Záhada obřího zubu: otázka č. 14	103
Metodika otázek	103
6 TVORBA ÚLOH	105
Porozumění textu a úlohy PIRLS	105
Výběr textu	105
Tvorba otázek	106
Výběr typu otázky	106
Ukázky úloh učitelů ze semináře ke tvorbě úloh	106
Úloha č. 1 – Štědrý večer	107
Úloha č. 2 – Cena přátelství	109
Úloha č. 3 – Pověst o napraveném hejtmanovi	111
Zamyšlení nad texty českých učitelů	113
KLÍČ	114
LITERATURA	119

O PUBLIKACI

Nejen u nás, ale i v mnoha dalších zemích světa se v posledních letech věnuje čtenářské gramotnosti zvýšená pozornost. Přispívají k tomu měnící se potřeby současné společnosti, ale i zjištění a výsledky mezinárodních šetření. Čtenářská gramotnost již není považována za pouhou dovednost, kterou si osvojujeme v dětství a během prvních let školní docházky, nýbrž je vnímána jako neustále se vyvíjející soubor znalostí, dovedností a strategií, který je jedním ze základních stavebních kamenů rozvoje osobnosti a kvalitního studia. K plnohodnotnému zařazení se do života společnosti by měl být každý jednotlivec schopen číst s porozuměním a posuzovat různé druhy textů. Osvojení čtenářských dovedností je klíčem nejen ke správnému a kvalitnímu vzdělávání na základních, středních i vysokých školách, ale i k dalšímu celoživotnímu vzdělávání, neboť většinu informací přijímáme právě v písemné tištěné nebo elektronické podobě.

PIRLS (*Progress in International Reading Literacy Study*) je mezinárodní šetření čtenářské gramotnosti žáků 4. ročníku základních škol. Patří k projektům, které organizuje Mezinárodní asociace pro hodnocení výsledků vzdělávání – IEA (*The International Association for the Educational Achievement*) se sídlem v Amsterdamu. Tato organizace již více než 50 let realizuje mezinárodní srovnávací studie v oblasti vzdělávání.

Šetření PIRLS se provádí od roku 2001 opakovaně v pravidelných pětiletých intervalech. Česká republika se do tohoto mezinárodního šetření poprvé zapojila již v roce 2001 a v roce 2011 se šetření zúčastnila podruhé, čímž vznikla možnost porovnat vývoj čtenářských dovedností mezi těmito časovými obdobími. V roce 2006 se Česká republika šetření PIRLS neúčastnila.

V roce 2011 se šetření PIRLS zúčastnily téměř všechny členské země Evropské unie a mnoho dalších zemí z celého světa. Celkem se zapojilo 45 zemí ¹.

Cíl šetření PIRLS

Cílem šetření PIRLS je zjišťování aktuální úrovně čtenářských vědomostí a dovedností žáků ve 4. ročníku školní docházky. Testové úlohy šetření obsahují literární a informativní texty, neboť žáci čtvrtého ročníku již nechtou jen ze zájmu a pro radost, ale využívají čtení k získávání informací a jako nástroje ke svému vzdělávání.

PIRLS rovněž sleduje vývojové tendence úrovně čtenářských vědomostí a dovedností v čase, tedy jestli se výsledky žáků ve srovnání s předchozím šetřením zlepšují, zhoršují nebo zůstávají stejné. K tomuto účelu se využívají vybrané testové úlohy, tzv. trendové úlohy, které se nemění a používají se opakovaně v několika cyklech šetření. Ze zbývajících testových úloh se po ukončení šetření část uvolní ke zveřejnění. Prostřednictvím uvolněných úloh se mohou zájemci seznámit s obsahem a celkovým pojetím šetření.

Šetření PIRLS se snaží také zmapovat význam rodinného, školního a širšího prostředí žáků pro rozvoj čtenářské gramotnosti. Z dotazníků, které vyplňují žáci, rodiče, učitelé, ředitelé škol a národní koordinátoři šetření, se získávají cenné informace např. o tom jaké knihy si žáci vybírají, o počtu knih v domácnosti, o vztahu rodičů a žáků ke čtení, o čtenářských aktivitách žáků, metodách výuky čtení, využívaných materiálech, vybavenosti škol, časové dotaci pro výuku čtení apod.

Co je cílem publikace

Publikace si klade za cíl seznámit čtenáře

- s tím, jak je v rámci projektu PIRLS chápána čtenářská gramotnost,
- s nástroji testování,
- se sledovanými typy dovedností v rámci šetření,
- s výsledky šetření PIRLS v roce 2011,
- s uvolněnými testovými úlohami použitými v šetření PIRLS v roce 2011,
- s možnostmi využití úloh ve škole,
- s ukázkami tvorby úloh ze semináře učitelů.

Publikace předkládá učitelům vhodný doplňkový materiál k rozvíjení čtenářské gramotnosti žáků a zároveň se snaží u vybraných úloh a otázek odhalit a pojmenovat, jaké úkony, dovednosti nebo znalosti žáka stojí za každým z kroků při řešení úlohy.

¹ Ne všechny země se šetření účastnily jako státní celky; někdy jde pouze o vybrané oblasti států, například Belgie (Francouzské společenství).

Úlohy mohou učitelům pomoci zjišťovat, jaké úrovně pokroku ve vybraných dovednostech čtenářské gramotnosti žáci dosahují, a ukázat jim, na co se zaměřit, aby je dále rozvíjeli.

Ukázky tvorby úloh poukazují na možnosti vlastního tvořivého přístupu k výukovým materiálům.

Podrobné informace o projektu PIRLS jsou k dispozici na internetové adrese: <http://www.csicr.cz/>.

Součástí publikace je **CD**, které obsahuje další materiály týkající se projektu PIRLS.

Na CD najdete:

- tuto publikaci v elektronické podobě,
- uvolněné úlohy z šetření PIRLS v roce 2011,
- národní zprávu o výsledcích PIRLS 2011,
- publikaci *Koncepce mezinárodního výzkumu čtenářské gramotnosti PIRLS 2011*

Komu je publikace určena

Publikace je určena učitelům všech oborů, kteří mají zájem rozvíjet čtenářství a čtenářskou gramotnost žáků, studentům vysokých škol, ale i všem ostatním, kteří se zajímají o čtenářskou gramotnost.

Může posloužit také jako inspirace těm, kteří se zajímají o tvorbu testů a jejich vyhodnocování, kteří si sami vytvářejí texty k výuce čtení a přemýšlejí o jejich účinném využití v procesu osvojování potřebných čtenářských dovedností.

1 ZÁKLADNÍ INFORMACE O PROJEKTU PIRLS

Informace o šetření PIRLS v ČR

Cílovou skupinou šetření PIRLS jsou žáci ve čtvrtém roce školní docházky. V tomto věku žáci již zvládají základní čtenářské dovednosti a začínají využívat čtení jako prostředek ke svému dalšímu vzdělávání.

V České republice se do hlavního šetření PIRLS na jaře 2011 zapojilo více než 4500 žáků čtvrtých ročníků ze 177 náhodně vybraných základních škol.

Mezinárodní a národní zpráva s dosaženými výsledky žáků České republiky byla zveřejněna v prosinci 2012. Zprávy obsahují informace o výsledcích žáků, které byly získány na základě testových úloh, a zároveň přináší obsáhlý soubor informací z dotazníkových šetření. Poskytují tak zúčastněným zemím kromě mezinárodně srovnatelných údajů i cenné poznatky o různých vzdělávacích systémech, o obsahu a metodách výuky a o vlivu školního a rodinného prostředí na úroveň čtenářských znalostí a dovedností.

Pojetí čtenářské gramotnosti v projektu PIRLS

Šetření PIRLS se zaměřuje na čtenářskou gramotnost jako na jednu z nejdůležitějších schopností žáků. Při tvorbě testových nástrojů jsou uplatňovány nejnovější přístupy k měření čtenářské gramotnosti na základě poznatků IEA. Čtenářská gramotnost je pro potřeby šetření PIRLS definována jako:

„Schopnost rozumět formám psaného jazyka, které vyžaduje společnost a/nebo oceňují jednotlivci, a tyto formy používat. Mladí čtenáři mohou odvozovat význam z široké škály textů. Čtou, aby se učili, aby se začlenili do společenství čtenářů ve škole i v každodenním životě a také pro zábavu.“²

Čtenářská gramotnost je v projektu PIRLS chápána jako tvořivý a interaktivní proces, při kterém se klade důraz na funkční povahu čtení. Čtenáři by v tomto pojetí měli ovládat čtenářské strategie, při kterých uplatňují své znalosti a zkušenosti, přemýšlejí o tom, co si přečetli, vytvářejí si vlastní představy a identifikují podstatné informace a myšlenky.

² PIRLS 2011: koncepce mezinárodního výzkumu čtenářské gramotnosti, ÚIV, Praha, 2011, s. 11.

Je důležité, aby se čtenáři dokázali vypořádat nejen s tradičními psanými texty (knihy, časopisy, noviny), ale i s texty v elektronické podobě (e-mailová komunikace, komunikace na sociálních sítích, krátké textové zprávy) a s texty v rámci televizních vzdělávacích pořadů, prezentací a videozáznamů.

Význam textu se vytváří působením textu na čtenáře vybaveného konkrétními čtenářskými zkušenostmi. Při čtení, ale také před ním a po něm čtenář využívá soubor svých jazykových dovedností, kognitivních a metakognitivních strategií a nabytých vědomostí. Naproti tomu text obsahuje i určité jazykové prvky, tzn. je napsán určitým způsobem a zaměřuje se na určité téma.

Aspekty čtenářské gramotnosti

PIRLS se při tvorbě svých testových nástrojů zaměřuje na následující tři aspekty čtenářské gramotnosti:

- **účely čtení,**
- **postupy porozumění,**
- **čtenářské chování a postoje.**

První dva aspekty (účely čtení a postupy porozumění) se v šetření PIRLS hodnotí na základě písemného testu, třetí aspekt (čtenářské chování a postoje) se zjišťuje prostřednictvím dat z dotazníků.

Účely čtení

Účely čtení představují záměry, s nimiž čtenáři přistupují k četbě. Konkrétnímu účelu čtení zpravidla odpovídá určitý druh textu.

Šetření čtenářské gramotnosti ve výzkumu PIRLS se soustředí na dva účely čtení, do kterých lze zahrnout většinu textů čtených žáky mladšího školního věku:

- **čtení pro získávání literární zkušenosti (čtení ze zájmu a pro radost) – obvykle spojené se čtením literárních textů,**
- **čtení pro získávání a používání informací (čtení jako nástroj vzdělávání) – obvykle spojené se čtením informativních textů.**

Literární texty v úlohách šetření PIRLS jsou většinou ucelené krátké příběhy nebo povídky doplněné ilustracemi. Text k tomuto účelu čtení bývá souvislý o délce přibližně 800 slov. V příběhu vystupují dvě hlavní postavy a děj obsahuje zápletku s jednou nebo se dvěma ústředními událostmi. Texty obsahují různé jazykové a stylové prvky, jako např. vyprávění v první osobě, rozhovor nebo obrazná vyjádření.

Informativní texty v úlohách šetření PIRLS zahrnují souvislé i nesouvislé texty o délce 600 až 900 slov. Může jít o vědecké, etnografické, biografické nebo historické materiály či o texty typu letáku, pracovního postupu, životopisu nebo zprávy z výzkumu. Jeden informativní text může obsahovat několik různých způsobů prezentace informací. Text je doprovázen různými prvky, např. grafem, mapou, ilustrací, fotografií nebo tabulkou, a může obsahovat podnadpisy, textová pole anebo seznamy.

Postupy porozumění

Termínem postupy porozumění jsou v projektu PIRLS označovány činnosti, které čtenáři provádějí při četbě textu, aby porozuměli jeho významu. Testové úlohy PIRLS sledují čtyři postupy porozumění přečtenému textu:

- **vyhledávání informací,**
- **vyvozování závěrů,**
- **interpretaci,**
- **posuzování textu.**

Tyto postupy porozumění jsou používány jak při čtení literárních textů, tak i při čtení textů informativních. Podrobněji budou postupy porozumění rozpracovány v následující kapitole.

Čtenářské chování a postoje

Součástí šetření čtenářské gramotnosti žáků je sledování činností a postojů, které vedou k celoživotnímu čtenářství. Postoje žáků ke čtení a jejich čtenářské návyky jsou v projektu PIRLS zjišťovány prostřednictvím dotazníků.

Testové nástroje

K hodnocení čtenářské gramotnosti PIRLS využívá písemný test zjišťující porozumění přečtenému textu a soubor dotazníků. S ohledem na rostoucí využívání internetu žáky doma i ve školách začíná IEA hledat možnosti, jak v dalších cyklech šetření PIRLS obohatit test o úlohy v elektronické podobě.

Testové sešity

Každému žákovi je přidělen testový sešit, který se skládá ze dvou bloků. Každý blok obsahuje text, za kterým následuje 10 až 16 otázek, které jsou zaměřeny na různé postupy porozumění.

Na vypracování jednoho bloku je vymezeno 40 minut, a tak testování žáka trvá celkem 80 minut. Žáci mají mezi jednotlivými bloky 15minutovou přestávku.

Většina testových sešitů je tištěna černobíle, avšak aby si alespoň některé texty zachovaly autentičnost, jsou dva bloky (jeden literární a jeden informativní) vytištěny barevně jako v časopise. Tento barevný testový sešit se nazývá čítanka. Otázky, které v ostatních testových sešitech následují hned za textem, jsou v tomto případě vytištěny samostatně ve zvláštním pracovním sešitě.

Texty jsou vybírány tak, aby byly zajímavé a podobné těm, které děti sledované věkové skupiny obvykle čtou v běžném životě. Vybrané texty musí být přeložitelné do všech jazyků, aniž by došlo k posunu významu. Protože se šetření účastní žáci z mnoha zemí, přihlíží se i ke kulturním odlišnostem a také k tomu, aby text nevyžadoval kulturně specifické znalosti.

Typy otázek

Otázky, které v písemném testu PIRLS následují za každým textem, sledují schopnost žáků porozumět textu. V testu se používají dva typy otázek:

- **otázky s výběrem odpovědi,**
- **otázky s tvorbou odpovědi.**

Otázky s výběrem odpovědi jsou hodnoceny kódem 1. Otázky s tvorbou odpovědi jsou hodnoceny kódem 1, 2 nebo 3 podle požadované hloubky porozumění nebo dle množství textu, které je třeba k zodpovězení otázky přečíst.

Volba typu otázky vychází v každém konkrétním případě z toho, který z postupů porozumění se touto otázkou testuje a který typ otázky žákům nejlépe umožní prokázat, že textu rozuměli.

Otázky s výběrem odpovědi

U otázek s výběrem odpovědi vybírají žáci jednu správnou odpověď ze čtyř nabízených možností. Tento typ otázek neumožňuje žákům vysvětlit či zdůvodnit volbu odpovědi, a proto jsou méně vhodné pro testování složitějších interpretací nebo posuzování textu. Nicméně otázky tohoto typu mohou být použity k testování všech postupů porozumění.

Při testování žáků čtvrtých ročníků je důležité, aby jazyková náročnost otázek byla přiměřená vývoji žáků. Proto jsou otázky formulovány jasně a stručně. Možnosti na výběr jsou také krátké, aby žáky čtení příliš nezatěžovalo. Nesprávné možnosti odpovědi, tzv. distraktory, jsou formulovány tak, aby byly jednoznačné a v souladu s textem, tedy nikoli záludné.

Otázky s tvorbou odpovědi

U tohoto typu otázek musí žák vytvořit vlastní odpověď. Odpovědi na tyto otázky vyhodnocují vyškolení hodnotitelé na základě přesně stanovených pravidel. Tento typ otázek je zvláště vhodný k hodnocení těch postupů porozumění, které vyžadují zdůvodnění odpovědi nebo interpretaci textu na základě vlastních znalostí či zkušeností. Při formulování těchto otázek je třeba žákům poskytnout dostatek informací, aby pochopili, co je smyslem otázky a jak na ni odpovídat.

Dotazníky

Jedním z cílů projektu PIRLS je zmapovat význam rodinného, školního i širšího prostředí žáků pro rozvoj čtenářské gramotnosti. K tomu se používají dotazníky pro žáky, jejich rodiče, učitele a ředitele škol. Tyto údaje jsou doplněny informacemi o vzdělávacím systému, vzdělávací politice a obsahu výuky čtení získanými prostřednictvím dotazníku pro zástupce zúčastněných zemí.

Žákovský dotazník

Po ukončení testu obdrží každý žák žákovský dotazník, jehož vyplnění trvá 15 až 30 minut. Dotazník obsahuje otázky o domácím a školním prostředí žáka včetně základních údajů o jeho osobě, o mimoškolních čtenářských aktivitách a vztahu ke čtení.

Rodičovský dotazník

Tento krátký dotazník je určen rodičům nebo zákonným zástupcům žáka, který se účastní šetření PIRLS. Prostřednictvím dotazníku se zjišťuje, jaké čtenářské aktivity rodiče s dětmi dělají, kolik knih mají doma, jaké jsou jejich čtenářské návyky a postoje a jak funguje spolupráce rodiny a školy. Dále dotazník shromažďuje základní demografické a sociálně-ekonomické údaje. Vyplnění tohoto dotazníku trvá 10 až 15 minut.

Učitelský dotazník

Tento dotazník vyplňuje každý učitel vyučující český jazyk a čtení ve čtvrté třídě, která se účastní šetření PIRLS. Zjišťuje informace o učitelích a o prostředí třídy s ohledem na výuku čtení. Otázky se zaměřují na dosažené vzdělání a praxi učitele, zjišťují atmosféru ve škole, vztah žáků ke čtení, vlastnosti třídy a zájem žáků o výuku. Dotazník rovněž obsahuje otázky o době vyhrazené výuce čtení, o materiálech a činnostech využívaných při výuce čtení, o vybavenosti tříd počítači a knihami, o domácích úkolech a přípravě na výuku čtení. Vyplnění dotazníku vyžaduje asi 30 minut.

Školní dotazník

Dotazník vyplňují ředitelé všech škol účastnících se šetření PIRLS. Ředitelé jsou požádáni o poskytnutí základních údajů o škole, jako je celkový počet žáků, velikost obce, v níž škola sídlí, a sociálně-ekonomické zázemí žáků. Dále se dotazník zaměřuje na témata, jako je materiální vybavení školy, délka výuky, spolupráce s rodiči, atmosféra ve škole, kvalifikace a další vzdělávání učitelů a role ředitele. Vyplnění dotazníku trvá asi 30 minut.

Dotazník o obsahu vzdělávání

Národní koordinátor šetření PIRLS z každé země vyplňuje dotazník, který se zaměřuje na otázky vládní politiky a kurikula pro výuku čtení, tedy například na cíle a standardy výuky čtení, na čas vymezený učebním plánem pro výuku čtení a na dostupnost učebnic či jiných výukových materiálů.

Encyklopedie

V každém cyklu šetření je vydána *Encyklopedie* výzkumu PIRLS v anglickém jazyce, která poskytuje informace o vzdělávacím systému v každé zúčastněné zemi. Vedle základních údajů o ekonomice a vzdělanosti obyvatel obsahuje přehled o uspořádání jednotlivých vzdělávacích systémů a informace o fungování školské politiky. Podrobněji se věnuje kurikulu pro výuku čtení, vzdělávacím cílům, učebním pomůckám, využití technologií, metodám výuky čtení, způsobům hodnocení čtenářských dovedností žáků, práci s žáky s poruchami čtení a výuce jazykových menšin. *Encyklopedie* zároveň obsahuje informace o tom, jaký dopad mají v některých zemích výsledky šetření PIRLS na vzdělávací politiku a případně i na její reformy.

2 ZJIŠŤOVANÉ POSTUPY POROZUMĚNÍ³

Nejdůležitějším aspektem šetření PIRLS jsou postupy porozumění. Tímto termínem jsou označovány činnosti, které čtenář využívá během čtení, aby porozuměl významu textu a zvládl testovou úlohu. PIRLS zkoumá čtyři postupy porozumění: vyhledávání informací, vyvozování závěrů, interpretaci a posuzování textu.

Každá otázka písemného testu PIRLS sleduje jeden z těchto postupů porozumění. Informace o tom, na který postup se otázka zaměřuje, je vždy uvedena v hodnocení otázky.

Typy postupů porozumění s ukázkami na jednotlivých otázkách

Ukázky otázek představující jednotlivé postupy porozumění jsou vybrány z uvolněné úlohy *Koláč pro nepřítele* (viz str. 19).

Vyhledávání informací

Schopnost nalézt informaci v textu je základní čtenářskou dovedností. K nalezení informace postačí čtenáři bezprostřední porozumění textu a pochopení toho, jak uvedené informace souvisejí s hledanou informací. Při vyhledávání informací čtenář obvykle pracuje pouze s větami nebo se slovními spojeními.

Příklady činností, které lze charakterizovat jako vyhledávání informací:

- *nalezení informace, která odpovídá danému účelu čtení,*
- *vyhledání určitých myšlenek,*
- *vyhledání definic slov nebo slovních spojení,*
- *rozpoznání prostředí, v němž se odehrává příběh (místo, čas apod.).*

Ukázka otázky zaměřené na vyhledávání informací:

**Co si Tom myslel, že se stane, když jeho nepřítel sní koláč pro nepřítele?
Napiš jednu věc.**

.....

Popis: V této otázce by měl žák rozpoznat, které informace z textu s otázkou souvisejí. V odpovědi může uvést konkrétní příklady, které našel v textu, nebo může příklady vyjádřit vlastními slovy na základě porozumění nalezeným informacím.

³ Podrobněji viz *PIRLS 2011: koncepce mezinárodního výzkumu čtenářské gramotnosti*, ÚIV, Praha, 2010, s. 17–25.

Vyvozování závěrů

Aby čtenáři pochopili význam textu, musí proniknout k jeho hlubší podstatě a domýšlet si skutečnosti, které v něm nejsou výslovně uvedeny. Zdatní čtenáři vyvozují tento druh závěrů automaticky. Propojují informace obsažené v textu a chápou jejich vzájemnou souvislost, i když není v textu přímo vyjádřena.

U tohoto postupu již čtenář překračuje úroveň věty nebo slovního spojení a pracuje s několika větami, s odstavcem nebo i s celým textem (v případě, že je nutné propojit celkový význam textu s významem jeho části).

Příklady činností, které lze charakterizovat jako vyvozování závěrů:

- *pochopení příčinné souvislosti mezi dvěma událostmi,*
- *vyvození hlavní myšlenky na základě řady tvrzení,*
- *určení osoby nebo věci, které v textu zastupuje zájmeno,*
- *nalezení zobecněných vyjádření v textu,*
- *popsání vztahu mezi dvěma postavami.*

Ukázka otázky zaměřené na vyvozování závěrů:

Proč si na začátku povídky Tom myslel, že je Jakub jeho nepřítel?

.....

Popis: V této otázce by měl žák z textu pochopit souvislosti mezi jednotlivými událostmi a vyvodit alespoň jeden z možných důvodů chlapcových pocitů.

Interpretace

Při interpretaci se čtenáři snaží o přesnější nebo komplexnější porozumění textu jeho propojením s vlastními zkušenostmi. Vytvářejí souvislosti, které nejenže nejsou zcela zjevné, ale navíc připouštějí výklad závislý na zkušenostech a názorech daného čtenáře. Proto se interpretace textu může mezi jednotlivými čtenáři na základě jejich vědomostí a zkušeností lišit.

Příklady činností, které lze charakterizovat jako interpretaci:

- *rozpoznání celkového poselství nebo hlavního tématu textu,*
- *posouzení jiných možností chování postavy v dané situaci,*
- *porovnání různých informací v textu,*
- *odvození nálady a atmosféry příběhu,*
- *uplatnění informací z textu v běžném životě.*

Ukázka otázky zaměřené na interpretaci:

Na základě toho, co sis přečetl/a, vysvětli, proč Tomův tatínek ve skutečnosti upekł koláč pro nepřítel.

.....

Popis: Žák by měl porozumět textu, propojit přečtené informace a výstižně vysvětlit tatínkův záměr.

Posuzování textu

Při posuzování textu se centrum pozornosti čtenáře přesouvá od porozumění významu ke kritickému uvažování o textu samém. Čtenáři mohou posuzovat obsah i formální stránku textu.

Při posuzování obsahu čtenář porovnává význam textu (pochopený na základě interpretace) se svými představami o světě a podle toho zaujímá určité stanovisko k tomu, co text popisuje, přičemž může jít o stanovisko odmítavé, souhlasné nebo neutrální.

Když čtenář posuzuje formu textu, zajímá ho způsob, jímž je význam zprostředkován. Přitom čerpá ze svých vědomostí o typech textů a jejich stavbě, ze znalosti pravidel jazyka a jeho používání. Může hodnotit vhodnost či přiměřenost prostředků, které autor použil ke sdělení nějaké informace, myšlenky nebo pocitu, může uvažovat o autorově záměru či o jeho obratnosti. Dovednost posuzovat formální prvky textu je závislá na rozsahu dosavadní četby a na obeznamenosti s jazykem.

Příklady činností, které lze charakterizovat jako posuzování textu:

- *posouzení věrohodnosti popisovaných událostí,*
- *popsání prostředků, které autorovi umožnily vytvořit neočekávaný konec příběhu,*
- *posouzení úplnosti nebo srozumitelnosti informací uvedených v textu,*
- *rozpoznání autorova názoru na hlavní téma textu.*

Ukázka otázky zaměřené na posuzování textu:

Jaké ponaučení si můžeš odnést z tohoto příběhu?

.....

Popis: Žákova pozornost se přesouvá od pochopení významu celého příběhu k posouzení hlubšího významu textu. Žák by měl s využitím svých zkušeností a představ o světě zhodnotit význam textu a rozpoznat hlavní poselství příběhu.

3 PREZENTACE VÝSLEDKŮ

Výsledky žáků jednotlivých zemí jsou v šetření PIRLS prezentovány dvěma různými způsoby:

1. Pomocí skóre (počtu bodů) na škálách výsledků, které vyjadřují úspěšnost žáků při řešení testových úloh.

Kromě srovnání úspěšnosti žáků na jedné **celkové škále** čtenářské gramotnosti je k dispozici i srovnání na **dílčích škálách pro účely čtení a postupy porozumění**.

2. Pomocí čtyř stanovených úrovní čtenářské gramotnosti, které poskytují podrobnou informaci o tom, do jaké míry si žáci osvojili čtenářské kompetence.

Úrovně byly stanoveny na základě výsledků všech testovaných žáků. Žáci na první úrovni dosahují nejvyšších výsledků a zvládají nejsložitější dovednosti, žáci na čtvrté úrovni dosahují nejnižších výsledků a ovládají pouze nejjednodušší čtenářské dovednosti. Jsou však žáci, kteří nedosahují ani této čtvrté úrovně čtenářských dovedností (v roce 2011 nedosáhla čtvrté úrovně necelá 2 % českých žáků). Analýza žakovských odpovědí na testové otázky umožnila vymezit dovednosti, které žáci na každé z těchto úrovní ovládají. Následující tabulka uvádí podrobný popis dovedností v jednotlivých úrovních včetně bodových hodnot, které je vymezují.

Tabulka 1: Čtyři úrovně čtenářských dovedností⁴

BODY	ČTENÁŘSKÉ DOVEDNOSTI	
	Při práci s literárními texty žáci umějí:	Při práci s informačními texty žáci umějí:
625 Velmi vysoká úroveň 	<ul style="list-style-type: none"> • integrovat myšlenky a argumenty z textu za účelem pochopení hlavní myšlenky 	<ul style="list-style-type: none"> • nalézt a interpretovat složitou informaci z různých částí textu a nalézt vysvětlení v textu
	<ul style="list-style-type: none"> • interpretovat události příběhu a chování postav za účelem vysvětlení příčin, důvodů (pohnutek), které je k jednání vedly 	<ul style="list-style-type: none"> • propojit informace z textu, vysvětlit je, interpretovat jejich význam nebo sestavit jejich sled
		<ul style="list-style-type: none"> • posoudit různé prvky textu (např. souvislý text, tabulku, mapu) a vysvětlit jejich úlohu v textu
550 Vysoká úroveň 	<ul style="list-style-type: none"> • vyhledat a odlišit podstatné skutečnosti a detaily v textu 	<ul style="list-style-type: none"> • vyhledat a rozpoznat požadované informace v náročném textu nebo ve složité tabulce
	<ul style="list-style-type: none"> • vyvozovat závěry a na základě textu vysvětlit události, jednání, pocity či chování postav 	<ul style="list-style-type: none"> • vysvětlit text na základě pochopení logické struktury textu
	<ul style="list-style-type: none"> • interpretovat a propojit události příběhu a jednání postav z různých částí textu 	<ul style="list-style-type: none"> • interpretovat souvislosti mezi informacemi v textu na základě propojení souvislého textu s dalšími prvky, jako je např. obrázek nebo mapa
	<ul style="list-style-type: none"> • hodnotit význam jednotlivých událostí a jednání postav v celém příběhu 	<ul style="list-style-type: none"> • provést zobecnění na základě posouzení obsahu a dalších prvků
	<ul style="list-style-type: none"> • rozpoznat určité jazykové prostředky (např. metaforu) 	
475 Střední úroveň 	<ul style="list-style-type: none"> • vyhledat explicitně vyjádřené informace (události, pocity) 	<ul style="list-style-type: none"> • nalézt dvě nebo tři informace zmíněné v textu
	<ul style="list-style-type: none"> • vyvodit závěry ohledně vlastností, pocitů a pohnutek chování hlavních postav 	<ul style="list-style-type: none"> • použít nadpisy, text v rámečku a ilustrace k vyhledání určité části textu
	<ul style="list-style-type: none"> • interpretovat zřejmé důvody a příčiny a jednoduše je vysvětlit 	
	<ul style="list-style-type: none"> • rozpoznat jednotlivé jazykové styly a jazykové prostředky 	
400 Nízká úroveň 	<ul style="list-style-type: none"> • vyhledat v textu explicitně vyjádřenou detailní informaci 	<ul style="list-style-type: none"> • vyhledat a reprodukovat explicitně uvedené informace, které jsou snadno dostupné (např. na začátku textu nebo v přesně vymezené části textu)

⁴ KRAMPLOVÁ, I., *Národní zpráva PIRLS 2011*, Česká školní inspekce, Praha, 2012, s. 10.

Výsledky hlavního šetření PIRLS 2011

Celkové výsledky PIRLS v roce 2011⁵

V tabulce 2 jsou znázorněny výsledky jednotlivých zúčastněných zemí na celkové škále PIRLS. Škála PIRLS byla vytvořena v roce 2001 tak, aby mezinárodní průměr měl hodnotu 500 a směrodatná odchylka činila 100. Z tabulky je zřejmé, že čeští žáci se řadí se skórem 545 mezi země s nadprůměrným výsledkem.

Ve srovnání s celkovými výsledky z předchozího šetření PIRLS v roce 2001 se čtenářská gramotnost českých žáků statisticky významně zlepšila.

Symboley vedle bodových hodnot znázorňují, jakého výsledku dosáhly ostatní země ve srovnání s Českou republikou.

Tabulka 2: Průměrný výsledek jednotlivých zemí na celkové škále PIRLS

ZEMĚ	PRŮMĚR		ZEMĚ	PRŮMĚR	
Hongkong	571	▲	Španělsko	513	▼
Rusko	568	▲	Norsko	507	▼
Finsko	568	▲	Belgie (fr.)	506	▼
Singapur	567	▲	Rumunsko	502	▼
Severní Irsko	558	▲	Průměr škály PIRLS	500	▼
USA	556	▲	Gruzie	488	▼
Dánsko	554	▲	Malta	477	▼
Chorvatsko	553	▲	Trinidad a Tobago	471	▼
Tchaj-wan	553	▲	Ázerbájdžán	462	▼
Irsko	552	■	Írán	457	▼
Anglie	552	■	Kolumbie	448	▼
Kanada	548	■	Spojené arabské emiráty	439	▼
Nizozemsko	546	■	Saudská Arábie	430	▼
Česká republika	545		Indonésie	428	▼
Švédsko	542	■	Katar	425	▼
Itálie	541	■	Omán	391	▼
Německo	541	■	Maroko	310	▼
Izrael	541	■			
Portugalsko	541	■			
Maďarsko	539	■			
Slovensko	535	▼			
Bulharsko	532	▼			
Nový Zéland	531	▼			
Slovinsko	530	▼			
Rakousko	529	▼			
Litva	528	▼			
Austrálie	527	▼			
Polsko	526	▼			
Francie	520	▼			

Průměrný výsledek země

- je statisticky významně lepší než průměr škály PIRLS
- není statisticky významně rozdílný od průměru škály PIRLS
- je statisticky významně horší než průměr škály PIRLS
- ▲ je statisticky významně lepší než výsledek ČR
- není statisticky významně rozdílný od výsledku ČR
- ▼ je statisticky významně horší než výsledek ČR

⁵ Více informací o výsledcích šetření PIRLS 2011 naleznete v publikaci KRAMPLOVÁ, I., *Národní zpráva PIRLS 2011*, Česká školní inspekce, Praha, 2012.

Výsledky českých žáků podle úrovní čtenářských dovedností

Na celkové škále dosáhlo první – velmi vysoké úrovně 8 % českých žáků, druhé úrovně 42 %, třetí 37 % a čtvrté 11 %. Necelá 2 % českých žáků nedosáhla ani nízké – čtvrté úrovně. Česká republika má ve srovnání s řadou zemí poměrně nízké procento žáků, jejichž dovednosti dosahují nejvyšší úrovně obtížnosti.

Ukázky otázek k jednotlivým úrovním čtenářských dovedností

Ukázka č. 1 – otázka z nízké úrovně

Účel čtení: čtení pro získávání literární zkušenosti

Postup porozumění: vyhledávání informací

Popis: vyhledat explicitně vyjádřenou informaci, která se nachází na začátku textu

Co se farmář vydal hledat na začátku příběhu?

- A tele
- B pastýře
- C skalnaté útesy
- D orlí mládě

Tato otázka byla prvním úkolem k literárnímu textu *Leť, orle, leť* (viz str. 43). Žák má v této otázce pracovat pouze s úvodní částí textu. K tomu, aby vybral z nabídky čtyř možností správnou odpověď, stačí vyhledat explicitně uvedenou informaci. Odpověď je přímo uvedena v první větě textu: „*Jednoho dne se farmář vydal hledat ztracené tele.*“ Otázka byla pro žáky velmi jednoduchá. Mezinárodní úspěšnost činila 89 %, v České republice odpovědělo správně 95 % žáků.

Ukázka č. 2 – otázka ze střední úrovně

Účel čtení: čtení pro získávání a používání informací

Postup porozumění: vyvozování závěrů

Popis: určit hlavní sdělení letáku

Jaká je *hlavní* informace, kterou ti leták přináší o pěších výletech?

- A Jsou drahé a nebezpečné.
- B Jsou nejlepším způsobem, jak pozorovat zvířata.
- C Jsou zábavné a zdraví prospěšné.
- D Jsou jen pro zkušené turisty.

V této otázce k textu *Objevte kouzlo výletů* (viz str. 63) je úkolem žáka rozpoznat, která část textu obsahuje klíčové informace, a vyvodit, co je hlavním sdělením letáku. Tato otázka byla pro žáky poměrně jednoduchá. V mezinárodním průměru odpovědělo správně 76 % žáků, v České republice činila úspěšnost odpovědí 71 %.

Ukázka č. 3 – otázka z vysoké úrovně

Účel čtení: čtení pro získávání literární zkušenosti

Postup porozumění: interpretace

Popis: propojit informace z textu a prokázat porozumění motivu jednání postavy

Na základě toho, co sis přečetl/a, vysvětli, proč Tomův tatínek ve skutečnosti upekl koláč pro nepřítele.

.....

Tato otázka k textu *Koláč pro nepřítele* (viz str. 19) sleduje schopnost žáka porozumět celkovému významu textu, propojit související informace a vysvětlit záměr postavy. V České republice odpovědělo na otázku správně 56 % žáků, v mezinárodním průměru odpovědělo správně 50 %.

Ukázka č. 4 – otázka z velmi vysoké úrovně

Účel čtení: čtení pro získávání literární zkušenosti

Postup porozumění: interpretace

Popis: interpretovat jednání postavy, popsat její povahový rys a doložit ho příkladem

**Jaký byl farmářův přítel, poznáš podle toho, co dělal.
Popiš, jaký farmářův přítel byl, a uveď příklad, který to dokazuje.**

.....

Toto je příklad otázky k textu *Leť, orle, leť*, na kterou odpověděli správně žáci, jejichž čtenářské dovednosti jsou na nejvyšší úrovni. Žák musí porozumět celkovému smyslu textu a zároveň posoudit a zhodnotit jednání postavy v různých situacích. Během četby si utváří na základě informací z textu a na základě svých vlastních zkušeností představu o postavě farmářova přítele a vyvozuje povahový rys této postavy. Následně vytváří vlastní interpretaci, ve které tento povahový rys vysvětluje a dokládá ho uvedením konkrétního příkladu jednání postavy. Mezinárodní úspěšnost vyhovujících odpovědí činila 29 %. V České republice uvedlo vyhovující odpověď 42 % žáků.

4 VYHODNOCOVÁNÍ ODPOVĚDÍ

Pro hodnocení odpovědí v šetření PIRLS se nepoužívají termíny „správná“ a „nesprávná“ odpověď. Místo nich byly zavedeny výrazy „úplná odpověď“, „částečná odpověď“ a „nevyhovující odpověď“.

U prvního typu otázek – otázky s výběrem odpovědi – má každá otázka pouze jednu vyhovující odpověď, které je přidělován kód 1.

U druhého typu otázek – otázky s tvorbou odpovědi – musí žáci napsat odpověď vlastními slovy. Tyto otázky jsou hodnoceny jedním, dvěma nebo třemi body podle požadované hloubky porozumění. Odpovědi žáků na tyto otázky jsou vyhodnocovány vyškolenými hodnotiteli, kteří se řídí předem stanovenými pokyny k vyhodnocení, které popisují podstatu úplné a částečné odpovědi. Součástí pokynů jsou příklady odpovědí, které pomáhají určit hranice mezi jednotlivými kódy a ukazují řadu způsobů, jimiž mohou žáci na danou otázku odpovědět. Pokyny uvádějí kritéria, podle nichž se posuzuje, nakolik žák textu porozuměl a kolik bodů má za svoji odpověď získat.

Při vyhodnocování je důležité si uvědomit, že šetření PIRLS se zaměřuje na porozumění přečtenému textu, nikoli na písemný projev žáků. To znamená, že se tolerují jak neobratná vyjádření, tak i pravopisné chyby. Často se tedy může stát, že žáci obdrží nejvyšší hodnocení za pochopení určité otázky, ačkoliv odpoví neobratně nebo s pravopisnými chybami. Test je časově omezen, a odpovědi žáků proto mohou být tím prvním, co je napadne. Pokud je možné v odpovědi rozpoznat určitý stupeň porozumění textu, měla by být odpověď patřičně ohodnocena bez ohledu na kvalitu písemného projevu.

Rovněž je třeba brát v úvahu možnost různých interpretací, pokud však vycházejí z textu. Nejvyšší hodnocení mohou tedy získat i velmi rozdílné odpovědi, které se liší nejen formulací, ale i obsahem.

Pokud žák odpoví na otázku nevyhovujícím způsobem, a neprokáže tedy porozumění konkrétnímu aspektu textu, nebo pokud odpověď přeškrtně, napíše nečitelně či ji nahradí kresbou, obdrží kód 0.

V případě, že žák neučiní sebemenší pokus o zodpovězení otázky a místo určené pro odpověď ponechá zcela prázdné, přiřazujeme v šetření PIRLS kód 9. Pokud žák nemůže odpovědět na otázku v důsledku chyby v textu, přiděluje se kód 8.

5 ÚLOHY Z HLAVNÍHO ŠETŘENÍ PIRLS 2011

Po každém cyklu šetření PIRLS se zveřejňují některé texty i s testovými otázkami, aby se zájemci mohli lépe seznámit s obsahem a s celkovým pojetím výzkumu. Zbývající texty s otázkami zůstávají naopak utajeny, aby mohly být využity v dalších cyklech jako základ pro měření tendencí vývoje čtenářských dovedností. Zveřejněné testové úlohy se nahrazují novými.

Učitelé mohou uvolněné úlohy s otázkami využít k tomu, aby se obeznámili s tím, jak je možné rozvíjet čtenářskou gramotnost žáků. Ze zkušeností s jinými zahraničními materiály, které se skutečně zaměřují na porozumění textu, a nikoliv pouze na kontrolu, zda žák četl text pozorně, vyplývá, že při pravidelné práci s těmito materiály učitelé získávají potřebnou zručnost a jistotu při vytváření vlastních kvalitních úloh. Je vhodné uvolněné úlohy nejdříve procházet společně s žáky a učit se s nimi, co znamená porozumět textu. Postupně je možné přidávat i další aktivity, např. činnosti před čtením a po něm, a umožnit žákům sdílet přečtené se spolužáky.

V následující kapitole najdete čtyři uvolněné úlohy, které žáci řešili během hlavního šetření PIRLS v roce 2011. Dvě úlohy jsou příklady úloh ze čtení pro získávání literární zkušenosti a zbývající dvě jsou příklady úloh zaměřených na čtení pro získávání a používání informací.

Přehled uvolněných úloh

Čtení pro získávání literární zkušenosti: **Koláč pro nepřítele, Let', orle, let'**

Čtení pro získávání a používání informací: **Objevte kouzlo výletů, Záhada obřího zubu**

Úlohy *Koláč pro nepřítele* a *Záhada obřího zubu* byly umístěny v barevné čítance. Žáci odpovídali na otázky k těmto úlohám do zvláštního pracovního sešitu. V této publikaci však mají všechny čtyři úlohy shodné uspořádání. Za textem úlohy a za otázkami vždy následuje rozbor jednotlivých otázek a kritéria jejich hodnocení.

Každá otázka obsahuje informaci o tom, který postup porozumění sleduje. Následují tabulky s přehledem úspěšnosti českých žáků.

V první tabulce jsou podrobné informace o výsledcích českých žáků. U typu otázek s výběrem odpovědi je uvedeno, kolik procent žáků vybralo jednotlivé možnosti odpovědí, u otázek s tvorbou odpovědi je procento žáků k jednotlivým úrovním odpovědí. Druhá tabulka předkládá celkové výsledky českých žáků a výsledky chlapců a dívek ve srovnání s mezinárodním průměrem.

U každé otázky následuje podrobná informace o tom, co otázka testuje, a popis, jak měl žák postupovat při jejím řešení. Dále jsou připojeny pokyny k vyhodnocení otázky a několik vybraných odpovědí českých žáků, u nichž si můžete sami vyzkoušet jejich vyhodnocení. Správné hodnocení odpovědí českých žáků naleznete v klíči, který je v závěrečné části této publikace.

Na konci každé testové úlohy jsou metodická doporučení k praktickému využití. Podrobnější informace o zmíněných doporučených metodách můžete nalézt v publikaci *Čtenářská gramotnost jako vzdělávací cíl pro každého žáka*⁶, v časopise *Kritické listy* a v příručkách programu *Čtením a psaním ke kritickému myšlení*.

Testové úlohy s otázkami v elektronické podobě naleznete na přiloženém CD.

⁶ KOŠŤÁLOVÁ H., ŠAFRÁNKOVÁ K., HAUSENBLAS O., ŠLAPAL M., *Čtenářská gramotnost jako vzdělávací cíl pro každého žáka*, Česká školní inspekce, Praha, 2010.

Koláč pro nepřítele

Derek Munson

Ilustrace Tara Calahan King

Než se hned vedle mého nejlepšího kamaráda Standy nastěhoval Jakub Rouček, vypadalo to jako prima léto. Jakuba jsem neměl rád. Když pořádal oslavu, ani mě na ni nepozval. Zato mého nejlepšího kamaráda Standu ano.

Než se sem Jakub nastěhoval, nikdy jsem neměl žádného nepřítele. Táta mi řekl, že když mu bylo tolik jako mně, měl taky nepřátele. Věděl ale, jak se jich zbavit.

Táta vytáhl z kuchařské knížky pomačkaný list papíru.

„Koláč pro nepřítele,“ prohlásil spokojeně.

Možná byste rádi věděli, co v takovém koláči pro nepřítele vlastně je. Táta mi řekl, že ten recept je tak tajný, že ho nemůže prozradit ani mně. Prosil jsem ho, aby mi řekl aspoň něco – cokoli.

„Povím ti jedno, Tome,“ řekl mi. „Koláč pro nepřítele je ten nejrychlejší způsob, jak se zbavit nepřátel.“

Začal jsem o tom přemýšlet. Jaké nechutné věci bych dal do koláče pro nepřítele? Donesl jsem tátovi žížaly a kamení, ale on mi to hned vrátil.

Šel jsem si hrát ven. Celou tu dobu bylo slyšet, že táta něco dělá v kuchyni. Nakonec by to přece jen mohlo být bezva léto.

Zkoušel jsem si představit, jak strašně asi musí koláč pro nepřítele smrdět. Ale ono to vonělo opravdu hezky. A zdálo se mi, že to vychází z naší kuchyně. To mě zmátlo.

Šel jsem dovnitř, abych se táty zeptal, co se stalo. Koláč pro nepřítele by přece takhle hezky vonět neměl. Ale táta byl chytrý. „Kdyby ten koláč smrděl, tvůj nepřítel by ho přece nejedl,“ řekl mi. Bylo mi jasné, že už ten koláč někdy dělal.

Ozval se zvonek trouby. Táta si vzal chňapky a koláč z trouby vytáhl. Vypadal dobře – jen se do něj pustit! Začínal jsem chápat.

Pořád jsem si ale nebyl úplně jistý, jak koláč pro nepřítele vlastně funguje. Co přesně s nepřítelem udělá? Možná mu po něm vypadají všechny vlasy, nebo mu bude smrdět z pusy. Zeptal jsem se na to táty, ale nic mi neprozradil.

Zatímco koláč chladnul, táta mi vysvětlil můj úkol.

Šeptal: „Aby to fungovalo, musíš se svým nepřítelem strávit celý den. A co je ještě horší, musíš se k němu chovat hezky. To není vůbec jednoduché. Ale jinak koláč nebude fungovat. Chceš se do toho opravdu pustit?“

Jasně že jsem chtěl.

Jediné, co jsem musel udělat, bylo strávit jeden den s Jakubem, pak už od něj budu mít navždy pokoj. Dojel jsem na kole k jejich domu a zazvonil na zvonek u dveří.

Když Jakub otevřel, vypadal trošku překvapeně.

„Nechceš si jít ven hrát?“ zeptal jsem se ho.

Vypadalo to, že jsem ho zaskočil. „Zeptám se mámy,“ řekl. Vrátil se a začal se obouvat.

Chvíli jsme jezdili na kole, pak jsme si dali oběd. Po jídle jsme šli k nám domů.

Bylo to zvláštní, ale užil jsem si se svým nepřítelem docela dost legrace. Tátovi jsem to ale nemohl říct, protože se s tím koláčem dost nadřel.

Hráli jsme různé hry a pak nás táta zavolał k večeři.

Táta uvařil moje nejoblíbenější jídlo. A bylo to i Jakubovo nejoblíbenější jídlo! Možná že Jakub nakonec není tak hrozný. Začínal jsem si myslet, že bychom možná měli na koláč pro nepřítele zapomenout.

„Tati,“ řekl jsem, „je fajn mít nového kamaráda.“ Snažil jsem se mu tím naznačit, že Jakub už není můj nepřítel. Ale táta se jen usmál a přikývl. Myslím, že si myslel, že to jen předstírám.

Ale po večeři táta přinesl ten koláč. Dal ho na tři talířky, jeden postavil přede mě a jeden před Jakuba.

„Jů!“ řekl Jakub, když koláč uviděl.

Zatrnulo mi. Nechtěl jsem, aby Jakub ten koláč pro nepřítele jedl! Byl to přece můj kamarád!

„Nejez to!“ vykřikl jsem. „Není vůbec dobrý!“

Jakub ustrnul s vidličkou těsně před pusou. Udiveně se na mě podíval. Ulevilo se mi. Zachránil jsem mu život.

„Jestli je tak špatný,“ řekl Jakub, „tak proč už ho tvůj táta půlku snědl?“

Opravdu! Táta se už do koláče pro nepřítele dávno pustil.

„To je dobrota,“ zamumlal táta. Seděl jsem tam a díval se, jak si dávají do nosu. Ani jednomu z nich nevypadl ani vlásek! Vypadalo to bezpečně, tak jsem taky trošku ochutnal. Byl vynikající!

Když jsme dojedli, Jakub mě pozval, abych si druhý den přišel hrát k nim.

Co se týče koláče pro nepřítele, pořád nevím, co se do něj dává. Zajímalo by mě, jestli nepřítelům fakticky nechutná, nebo jestli jim po něm vypadají vlasy, nebo jim je pak cítit z pusy. Nevím ale, jestli se to vůbec někdy dozvím, protože jsem o svého největšího nepřítele právě přišel.

1. Kdo vypráví tuto povídku?

- A Jakub B Tāta C Standa D Tom

2. Proč si na začátku povídky Tom myslel, že je Jakub jeho nepřítel?

.....

.....

1
0
8
9

3. Napiš *jednu* přísadu, o které si Tom myslel, že bude v koláči pro nepřítel.

.....

.....

1
0
8
9

4. Najdi tu část povídky, která je vedle obrázku s kouskem koláče:
Proč si Tom myslel, že by to nakonec přece jen mohlo být bezva léto?

- A Protože si rád hrál venku.
B Protože ho nadchl tatínkův plán.
C Protože získal nového kamaráda.
D Protože chtěl ochutnat koláč pro nepřítel.

5. Jaký měl Tom pocit, když poprvé ucítil koláč pro nepřítel?
Vysvětli, proč měl takový pocit.

.....

.....

2
1
0
8
9

6. Co si Tom myslel, že se stane, když jeho nepřítel sní koláč pro nepřítel?
Napiš *jednu* věc.

.....

.....

1
0
8
9

7. Jaké *dvě* věci musel Tom podle svého tatínka udělat, aby koláč pro nepřítel fungoval?

.....

.....

2
1
0
8
9

8. Proč jel Tom k Jakobovi domů?

- A Aby pozval Jakuba na večeři.
B Aby řekl Jakobovi, ať nechá Standu na pokoji.
C Aby pozval Jakuba, ať si s ním jde hrát.
D Aby řekl Jakobovi, jestli nechce být jeho kamarád.

9. Co překvapilo Toma na společně stráveném dni s Jakubem?

.....

10. Proč si u večeře začal Tom myslet, že by s tatínkem měli na koláč pro nepřítele zapomenout?

- A Tom se nechtěl o zákusek s Jakubem dělit.
- B Tom si myslel, že koláč pro nepřítele nebude fungovat.
- C Tom začínal mít Jakuba rád.
- D Tom chtěl, aby koláč pro nepřítele zůstal jeho tajemstvím.

11. Jak se Tom cítil, když tatínek před Jakuba postavil kousek koláče pro nepřítele?

- A vylekaně
- B spokojeně
- C překvapeně
- D zmateně

12. Co nechtěl tatínek o koláči pro nepřítele prozradit?

- A Že to byl obyčejný koláč.
- B Že chutnal odporně.
- C Že to bylo jeho nejoblíbenější jídlo.
- D Že byl koláč otrávený.

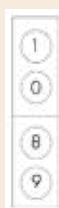
13. Přečti si tuto větu ze závěru povídky:
„Když jsme dojedli, Jakub mě pozval, abych si druhý den přišel hrát k nim.“
 Co tato věta o chlapcích napovídá?

- A Že jsou stále přátelé.
- B Že si nechtějí hrát u Toma doma.
- C Že si chtěli dát ještě kousek koláče pro nepřítele.
- D Že by se z nich mohli stát kamarádi.

14. Na základě toho, co sis přečetl/a, vysvětli, proč Tomův tatínek ve skutečnosti upekl koláč pro nepřítele.

.....

15. Jaký je Tomův tatínek? Uveď příklad toho, co tatínek v povídce udělal a co ukazuje, jaký je.

.....

16. Jaké ponaučení si můžeš odnést z tohoto příběhu?

.....

Hodnocení úlohy Koláč pro nepřítele

Účel čtení: čtení pro získávání literární zkušenosti

Koláč pro nepřítele: otázka č. 1

Postup porozumění: posuzování textu

Přehled odpovědí českých žáků (%)				
otázka č. 1	A	B	C	D
četnost odpovědí	4,2	14,1	2,3	79,1

Úspěšnost	CELKEM	DÍVKY	CHLAPCI
Česká republika	79,1	79,4	78,9
mezinárodní průměr	70,6	74,2	67,0

Kdo vypráví tuto povídku?

A Jakub B Táta C Standa D Tom

Co otázka testuje?

Zjišťuje, zda žák:

- v zadání porozumí** tomu, že má označit vypravěče textu. Žák nemusí znát pojem *vypravěč*, ale musí vědět, že příběhy někdy bývají vyprávěny některou postavou a že se čtenář dívá na příběh z její perspektivy;
- rozpozná** všechny **postavy** příběhu (*táta, Jakub, Tom*). Postupně vyloučí všechny postavy, které příběh nevyprávějí, a postavy, které jsou jen zmíněny (*Standa*). Rozhoduje se podle průkazných gramatických jevů (např. „*mého nejlepšího kamaráda Standy*“; „*Jakuba jsem neměl rád*“);
- najde v textu** alespoň jedno místo, které dokazuje, že je vypravěčem Tom (prvním z nich je: „*Povím ti jedno, Tome, řekl mi.*“).

Popis:

K nalezení vhodné odpovědi se žák musí v textu dobře orientovat a musí porozumět jeho významu. Odpověď není v textu uvedena přímo. Žák se v průběhu čtení úvodní části příběhu seznamuje se všemi postavami a správným uvažováním vysuzuje, které informace souvisejí s otázkou. Chápe, jak se děj vyvíjí, jaký je vztah mezi jednotlivými postavami, a na základě vodítek v textu správně identifikuje, kdo je vypravěčem povídky.

Pro některé žáky mohla být otázka obtížnější, protože jsou zvyklí během čtení vyhledávat pouze hlavní postavu příběhu. Nejvyšší úspěšnosti ve výběru vyhovující odpovědi dosáhli žáci USA (88 %). Ve všech zemích dívky odpovídaly lépe než chlapci. V České republice byl jejich výkon téměř vyrovnaný.

Chybnou odpověď B: „*Táta*“ zvolilo více než 14 % českých žáků, v Norsku to bylo 31,5 % žáků.

Koláč pro nepřítele: otázka č. 2

Postup porozumění: vyvozování závěrů

Přehled odpovědí českých žáků (%)			
otázka č. 2	1	0	9
četnost odpovědí	78,6	18,7	2,7

Úspěšnost	CELKEM	DÍVKY	CHLAPCI
Česká republika	78,6	77,4	79,7
mezinárodní průměr	70,4	73,0	67,9

Proč si na začátku povídky Tom myslel, že je Jakub jeho nepřítel?

.....

Co otázka testuje?

Zjišťuje, zda žák:

- 1. najde souvislost** mezi dvěma částmi textu. Propojí si informaci, že Jakub je Tomův nepřítel („*Než se sem Jakub nastěhoval, nikdy jsem neměl žádného nepřítele.*“), s vyjmenovanými důvody, proč nemá Tom Jakuba rád („*Když pořádal oslavu, ani mě na ni nepozval.*“);
- 2. určí** jedno jako následek a druhé jako příčinu;
- 3. z věty „Zato mého nejlepšího kamaráda Standu ano“ vyvodí**, že Tom má obavy a žárlí. Tato informace není v textu explicitně uvedena, žák ji musí vyvodit na základě svých životních a čtenářských zkušeností a z kontextu (pomůže mu i věta „*Než se hned vedle mého nejlepšího kamaráda Standy nastěhoval Jakub Rouček...*“; ve které je vypravěčem zdůrazněna blízkost domovů Jakuba a Standy).

Popis:

Během čtení úvodní části příběhu si žák vytváří představu o vztahu jednotlivých postav, chápe změnu situace, která nastává poté, co se přistěhoval další chlapec (Jakub), a následně odvozuje alespoň jeden z možných důvodů Tomových pocitů. Zdůvodnění Tomova pocitu, že je Jakub jeho nepřítel, může nalézt přímo v textu (Jakub Toma nepozval na oslavu), druhý pocit, obavu, aby Jakub Tomovi nepřebíral nejlepšího kamaráda, může z textu vyvodit.

Z evropských zemí dosáhli nejvyšší úspěšnosti žáci Irska (85,7 %). Největší počet nevyhovujících odpovědí uvedli žáci Norska, Španělska a Litvy (přibližně 30 % žáků).

Koláč pro nepřítele: hodnocení otázky č. 2**1 – Úplná odpověď**

Žák chápe, že Tom považoval Jakuba za nepřítele, protože ho nepozval na oslavu nebo protože pozval Tomova nejlepšího kamaráda Standu, a jeho ne.

Příklady: - **Tom nebyl pozván na Jakubovu oslavu.**

- **Jakub pozval na oslavu Tomova kamaráda, ale nepozval Toma.**

Nebo chápe, že se Tom obával, aby ho Jakub nenahradil v roli Standova nejlepšího kamaráda.

Příklady: - **Tom na něj žárlil, protože se nastěhoval vedle Standy.**

- **Jakub mu přebíral jeho nejlepšího kamaráda.**

0 – Nevyhovující odpověď

Žák nechápe, proč Tom považoval Jakuba za nepřítele. V odpovědi se mohou opakovat slova z otázky nebo může jít o vágní odpověď, ve které se říká, že se Jakub nastěhoval vedle Standy nebo že ho pozval na svou oslavu, aniž by však žák chápal důsledky.

Příklady: - **Jakub byl jeho nepřítel.**

- **Jakub se nastěhoval hned vedle Tomova nejlepšího kamaráda.**

- **Jakub pozval Standu na svou oslavu.**

- **Jakub se přistěhoval.**

- **Jakub byl jeho kamarád.**

Příklady odpovědí českých žáků – Koláč pro nepřítele: otázka č. 2

1	Protože mu bral kamaráda.	
2	Protože se nastěhoval k Standovi.	
3	Protože Jakub ho nepozval na oslavu ale jeho nejlepšího kamaráda ano.	
4	Protože ho málo navštěvoval a styděl se.	

Koláč pro nepřítele: otázka č. 3

Postup porozumění: vyhledávání informací

Přehled odpovědí českých žáků (%)			
otázka č. 3	1	0	9
četnost odpovědí	77,2	19,2	3,6

Úspěšnost	CELKEM	DÍVKY	CHLAPCI
Česká republika	77,2	78,2	76,2
mezinárodní průměr	67,4	69,7	65,2

Napiš *jednu* přísadu, o které si Tom myslel, že bude v koláči pro nepřítele.

.....

Co otázka testuje?

Zjišťuje, zda žák:

1. doslovně **rozumí** slovu přísada;
2. **najde** v textu požadovanou **informaci**, i když je formulována jinými slovy („*Jaké nechutné věci bych dal do koláče pro nepřítele?*“).

Popis:

Žák má nalézt konkrétní informace, které však v textu nejsou uvedeny přímo. Otázky v úlohách šetření PIRLS nemíří tzv. za text, ale i tak jsou obtížné, protože žák musí prokázat, že dokáže najít informaci, která je v textu formulována jinými slovy. Odpověď na otázku žák nalezne na základě vodítek v textu a jejich propojení. Dokáže určit, se kterou částí textu otázka souvisí, a rozpozná informace k přísadám do koláče pro nepřítele. Chápe, že věta „*Donesl jsem tátovi žížaly a kamení...*“ obsahuje požadovanou informaci, a rozumí slovu „*přísada*“. Nesmí uvádět vlastní domněnky, které v textu nejsou obsaženy. V textu může nalézt dvě konkrétní přísady, ale je postačující, když uvede jednu. Pokud bychom se zeptali žáků jinak, např. otázkou: Které nechutné věci by dal Tom do koláče, mířili bychom pouze na postup mechanického vyhledávání odpovědi v textu.

Nejvyšší úspěšnosti dosáhli v této otázce žáci Ruska (89,8 %). Podobný výsledek jako Česká republika měli žáci Austrálie, Francie a Portugalska.

Koláč pro nepřítele: hodnocení otázky č. 3

1 – Úplná odpověď'

Žák uvádí jako přísadu žížaly nebo kamení.

POZNÁMKA PRO HODNOCITELE: Nepřidělujte kód za odpovědi, které vedle správných přísad vyjmenovávají navíc JAKOUKOLI nesprávnou přísadu (přísady).

Příklady: - *žížaly*
- *kámen / kamení*

0 – Nevyhovující odpověď'

Žák neuvádí žádnou z výše zmíněných přísad. Může jít o vágní odpověď, ve které není uvedena konkrétní přísada, nebo v odpovědi vedle správných přísad uvádí nesprávnou přísadu nebo v ní popisuje, co by se mohlo stát tomu, kdo koláč sní.

Příklady: - *kamení a špína*
- *žížaly a maliny*
- *nechutné věci*
- *tajné přísady*
- *věci, po kterých vám vypadají vlasy*

Příklady odpovědí českých žáků – Koláč pro nepřítele: otázka č. 3

1	žížaly, kamínky	
2	jed	
3	uspávací prášek	
4	kamení a bláto	

Koláč pro nepřítele: otázka č. 4

Postup porozumění: *interpretace*

Přehled odpovědí českých žáků (%)					Úspěšnost	CELKEM	DÍVKY	CHLAPCI
otázka č. 4	A	B	C	D	Česká republika	36,0	36,9	35,0
četnost odpovědí	16,7	36,0	36,9	9,3	mezinárodní průměr	42,1	43,1	41,2

Najdi tu část povídky, která je vedle obrázku s kouskem koláče:

Proč si Tom myslel, že by to nakonec přece jen mohlo být bezva léto?

A Protože si rád hrál venku.

B Protože ho nadchl tatínkův plán.

C Protože získal nového kamaráda.

D Protože chtěl ochutnat koláč pro nepřítele.

Co otázka testuje?

Zjišťuje, zda žák:

1. najde místo v textu označené obrázkem;
2. propojí informace z předchozích částí textu s tím, co je uvedené u obrázku;
3. vyvodí z různých vodítek správnou odpověď (táta má plán, Tom je nadšený).

Popis:

Žák si musí uvědomit, že otázka nemíří pouze na část textu označenou obrázkem. Dokáže se v textu orientovat, najde obrázek, na který otázka odkazuje, a zároveň pochopí, že musí pracovat s dalšími informacemi z textu (pracuje s předchozí stránkou a zaměří se zejména na to, že tatínek vytáhl tajemný recept). Zpracovává význam textu porovnáváním různých informací, vytváří si souvislosti a posuzuje je, aby správně interpretoval Tomovy myšlenky. Aby nemusel tvořit vlastní složitou odpověď, jsou mu nabídnuty čtyři možnosti odpovědi.

Tato otázka byla pro české žáky poměrně obtížná. Pouze třetina z nich zvolila správnou odpověď B. Nevyhovující odpověď C: „Protože získal nového kamaráda“ vybralo 36,9 % žáků, na Slovensku dokonce 42,2 %. Pro nevyhovující odpověď A: „Protože si rád hrál venku“ se rozhodlo 16,7 % českých žáků. Je zřejmé, že zde žáci nedokázali správně propojit a pochopit souvislosti chlapcových pocitů. Někteří se soustředili na celkový smysl příběhu a k odpovědi nevyužili odpovídající část textu, jiní se zase zaměřili pouze na označenou část textu a nepropojili ji s předcházejícími informacemi. Z evropských zemí dosáhl nejlepšího výsledku Nizozemsko (60,2 %) a Irsko (59,4 %).

Koláč pro nepřítele: otázka č. 5

Postup porozumění: vyvozování závěrů

Přehled odpovědí českých žáků (%)				
otázka č. 5	2	1	0	9
četnost odpovědí	18,8	18,7	53,5	9,0

Úspěšnost	CELKEM 2	DÍVKY	CHLAPCI	CELKEM 1
Česká republika	18,8	21,4	16,1	18,7
mezinárodní průměr	29,3	33,3	25,5	20,4

**Jaký měl Tom pocit, když poprvé ucítil koláč pro nepřítele?
Vysvětli, proč měl takový pocit.**

Co otázka testuje?

Zjišťuje, zda žák:

1. najde větu, která popisuje pocit („*To mě zmátlo.*“);
2. najde příčiny tohoto pocitu popsané v textu („*Koláč pro nepřítele by přece takhle hezky vonět neměl.*“), přičemž zapojí i vlastní zkušenosti, aby textu lépe porozuměl;
3. popíše či z textu opiše, jaký měl Tom pocit, a připojí i zdůvodnění.

Popis:

Tato otázka sleduje schopnost žáka propojit informace z textu a správně z nich vyvodit důvod chlapcových pocitů. Žák má nejdříve najít explicitně uvedenou informaci, kterou následně propojuje s dalšími informacemi, a na základě vlastních představ a zkušeností dospěje k vyvození chlapcova zmateného pocitu.

Hodnocení této otázky je rozděleno do dvou úrovní. K dosažení úplné odpovědi musí žák nejen zmínit chlapcův pocit zmatku či překvapení, ale musí tento pocit na základě textu vhodně zdůvodnit.

Úspěšnost českých žáků byla velmi nízká. Z evropských zemí mělo podobný výsledek pouze Rakousko (17,9 %), naopak nejlépe si vedli žáci Severního Irsku (50,7 %), Anglie (48,8 %) a Chorvatska (47,9 %). Z českých žáků se 9 % ani nepokusilo na otázku odpovědět (ve Francii neodpovědělo 10,8 % žáků).

Koláč pro nepřítele: hodnocení otázky č. 5

2 – Úplná odpověď

Žák chápe, že byl Tom zmatený, protože si myslel, že by koláč pro nepřítele měl smrdět, nebo že byl Tom překvapený, protože koláč, který upekla jeho tatínka, voněl.

POZNÁMKA PRO HODNOCITELE: Žáci mohou vyjádřit Tomovy zmatené pocity nebo jeho překvapení různými způsoby.

- Příklady:
- *Byl zmatený, protože si myslel, že je koláč vyroben z nechutných věcí.*
 - *Nechápal to. Koláč měl chutnat hrozně.*
 - *Cítil se nejistý. Koláč pro nepřítele měl smrdět.*
 - *Byl překvapený, protože to vonělo opravdu hezky.*

1 – Částečná odpověď

Žák chápe, že byl Tom zmatený nebo překvapený, když poprvé ucítil koláč pro nepřítele, ale nevysvětluje proč.

- Příklady:
- *Byl zmatený.*
 - *Divil se, co se děje.*

Nebo vysvětluje, že koláč pro nepřítele „měl smrdět“, ale nezmiňuje se o Tomově pocitu.

- Příklady:
- *Koláč pro nepřítele neměl vonět.*
 - *Myslel si, že koláč bude smrdět.*
 - *Myslel si, že bude hrozně smrdět, ale nesrděl.*

0 – Nevyhovující odpověď

V odpovědi není uveden správný pocit ani vysvětlení.

Příklady: - **Vonělo to opravdu hezky.** (V odpovědi není uveden pocit nebo jasné vysvětlení toho, proč byl Tom zmatený, ani zmínka o tom, že koláč neměl vonět hezky.)
- **Měl hlad.**

Příklady odpovědí českých žáků – Koláč pro nepřítele: otázka č. 5

1	Na koláč pro nepřítele se Tomovi zdál koláč moc voňavý. Měl divný pocit.	
2	Byl zmatený, protože chtěl Jakuba otrávit.	
3	Tom cítil lahodnou vůni, protože tatínek místo koláče pro nepřítele udělal lahodný koláč.	
4	Myslel, že ten dort má být hrozný.	
5	Protože si myslel, že bude smrdět, ale on krásně voněl.	
6	Byl překvapený, protože krásně voněl.	

Koláč pro nepřítele: otázka č. 6

Postup porozumění: *vyhledávání informací*

Přehled odpovědí českých žáků (%)			
otázka č. 6	1	0	9
četnost odpovědí	87,6	9,2	3,1

Úspěšnost	CELKEM	DÍVKY	CHLAPCI
Česká republika	87,6	88,6	86,6
mezinárodní průměr	70,9	73,1	68,7

Co si Tom myslel, že se stane, když jeho nepřítel sní koláč pro nepřítele? Napiš jednu věc.

.....

Co otázka testuje?

Zjišťuje, zda žák:

1. **najde** v textu požadovanou **informaci**, ikdyž je formulována jinými slovy („*Co přesněs nepřítelem udělá?*“);
2. **opíše** z textu správnou odpověď nebo ji **parafrázuje**.

Popis:

Zodpovězení otázky vyžaduje pečlivé čtení, při kterém žák dokáže rozpoznat, které informace s otázkou souvisejí.

Nejlepší výsledky měli u této otázky žáci Irska (88,3 %), za kterými se těsně umístili žáci České republiky.

Koláč pro nepřítele: hodnocení otázky č. 6**1 – Úplná odpověď**

Uvádí jeden z následujících příkladů toho, co by se podle Toma mohlo stát, až jeho nepřítel sní koláč pro nepřítele.

POZNÁMKA PRO HODNOTITELE: Ignorujte menší nepřesnosti vyjádření, pokud je zřejmé, co tím žák míní.

- Příklady: - *Vypadají mu vlasy.*
 - *Bude mu smrdět z pusy.*
 - *Odejde pryč.*
 - *Stane se něco špatného. / Bude mu špatně (umře).*

0 – Nevyhovující odpověď

Neuvádí ani jeden z výše uvedených příkladů. V odpovědi se mohou opakovat slova z otázky.

- Příklady: - *Bude mu chutnat.*
 - *Stane se jeho kamarádem.*
 - *Nestane se nic.*
 - *Stane se jeho nepřítelem.*

Příklady odpovědí českých žáků – Koláč pro nepřítele: otázka č. 6

1	Otráví se.	
2	Myslel si, že ho to zabije.	
3	Opadají mu vlasy.	
4	Odstěhuje se.	

Koláč pro nepřítele: otázka č. 7

Postup porozumění: vyhledávání informací

Přehled odpovědí českých žáků (%)					Úspěšnost	CELKEM 2	DÍVKY	CHLAPCI	CELKEM 1
otázka č. 7	2	1	0	9	Česká republika	62,3	65,0	59,6	17,4
četnost odpovědí	62,3	17,4	15,4	4,9	mezinárodní průměr	46,3	50,6	42,1	18,7

Jaké dvě věci musel Tom podle svého tatínka udělat, aby koláč pro nepřítele fungoval?

.....

Co otázka testuje?

Zjišťuje, zda žák:

1. **najde** v textu požadovanou **informaci**, i když je formulována jinými slovy („...táta mi vysvětlil můj úkol.“);
2. **opíše** z textu správnou odpověď nebo ji **parafrázuje**.

Popis:

Hodnocení této otázky je rozděleno do dvou úrovní. V úplné odpovědi by měl žák na základě správné orientace v textu a pochopení děje vyhledat a uvést dvě správné informace k tomu, co měl chlapec udělat, aby koláč pro nepřítele fungoval. Během čtení rozlišuje, které pasáže textu obsahují hledané informace, a zároveň by neměl přehlédnout, že chlapec má splnit dvě věci. Pokud uvádí pouze jednu z informací, lze uzнат odpověď jako částečnou, neboť žák se dokázal v textu správně orientovat a našel alespoň jednu ze dvou správných informací.

Podobně jako u předchozí otázky, která se rovněž zaměřovala na vyhledávání informací, čeští žáci dosáhli ve srovnání s žáky ostatních zemí velmi vysoké úspěšnosti. Podobný výsledek mělo Chorvatsko (63 %) a Portugalsko (62,4 %). Nejlepších výsledků (přes 70 %) dosáhly asijské země Hongkong, Singapur a Tchaj-wan.

Koláč pro nepřítele: hodnocení otázky č. 7

2 – Úplná odpověď

Žák uvádí **obě** věci, díky nimž má koláč pro nepřítele fungovat: **1) strávit celý den s nepřítelem,**
2) chovat se k němu hezky.

POZNÁMKA PRO HODNODITELE: Kód nepřidělujte odpovědím, v nichž není uvedena doba (celý den), kterou by měl strávit s nepřítelem.

Příklady: - **Chovat se celý den hezky k nepříteli.**
- **Strávit celý den s Jakubem a chovat se hezky.**
- **Chovat se hezky a hrát si s ním celý den.**
- **Hrát si s Jakubem celý den a být kamarádký.**

1 – Částečná odpověď

Žák uvádí pouze **jednu** z věcí, které musí Tom podle svého tatínka udělat.

Příklady: - **Chovat se hezky.**
- **Strávit s ním celý den.**
- **Hrát si a chovat se hezky.**

0 – Nevyhovující odpověď

V odpovědi není přesně uvedeno, co musí Tom podle svého tatínka udělat.

Příklady: - **Hrát si s ním.** (Toto není jedna z věcí, které měl Tom podle svého tatínka udělat, a zároveň jde o příliš vágní odpověď, kterou nelze považovat ani za parafrázi toho, že měl strávit celý den s nepřítelem, ani toho, že se k němu měl chovat hezky.)
- **Přestat být nepříteli.** (Tomův tatínek mu nenařídil, aby přestali být s Jakubem nepříteli, ani aby se stal jeho přítelem.)
- **Pozvat ho na večeři.**
- **Sníst koláč pro nepřítele.**

Příklady odpovědí českých žáků – Koláč pro nepřítele: otázka č. 7

1	Být s nepřítelem celý den a bavit se s ním.	
2	Musel být na něj hodný.	
3	Hrát si s Jakubem a pozvat ho na večeři.	
4	Celý den s ním být a pozvat ho na večeři.	
5	Měl předstírat, že je jeho přítel.	

Koláč pro nepřítele: otázka č. 8

Postup porozumění: *vyvozování závěrů*

Přehled odpovědí českých žáků (%)				
otázka č. 8	A	B	C	D
četnost odpovědí	15,2	1,0	77,8	4,7

Úspěšnost	CELKEM	DÍVKY	CHLAPCI
Česká republika	77,8	77,8	77,7
mezinárodní průměr	71,0	73,4	68,6

Proč jel Tom k Jakubovi domů?

A Aby pozval Jakuba na večeři.

C Aby pozval Jakuba, ať si s ním jde hrát.

B Aby řekl Jakubovi, ať nechá Standu na pokoji.

D Aby řekl Jakubovi, jestli nechce být jeho kamarád.

Co otázka testuje?

Zjišťuje, zda žák:

1. **vnímá posloupnost** textu (Tom jede k Jakobovi domů, pak se ve dveřích na něco zeptá);
2. **najde** v textu požadovanou **informaci**, i když je formulována jinými slovy („*Nechceš si jít ven hrát?*“).

Popis:

Žák nalezne odpovídající část textu, zhodnotí její význam a propojením informací vyvozuje, že si jel Tom s Jakobem hrát. Odpověď lze nalézt v textu, i když je formulována trochu jinak. Možnost výběru ze čtyř odpovědí žákovi pomáhá k výběru správné odpovědi. Distraktory jsou věrohodné, ale některé jsou v jasném rozporu s tím, co se explicitně píše v textu.

Otázka nebyla pro české žáky obtížná. Z nevyhovujících odpovědí žáci nejčastěji vybírali odpověď A: „*Aby pozval Jakuba na večeri.*“ V mezinárodním průměru vybralo možnost A téměř 17 %, v Gruzii dokonce 36,6 % žáků.

Koláč pro nepřítele: otázka č. 9

Postup porozumění: *vyvozování závěrů*

Přehled odpovědí českých žáků (%)			
otázka č. 9	1	0	9
četnost odpovědí	77,0	16,9	6,0

Úspěšnost	CELKEM	DÍVKY	CHLAPCI
Česká republika	77,0	77,8	76,2
mezinárodní průměr	65,7	68,5	63,0

Co překvapilo Toma na společně stráveném dni s Jakobem?**Co otázka testuje?**

Zjišťuje, zda žák:

1. **najde** v textu požadované **informace**, i když nejsou jen na jednom místě;
2. **propojí informace**. Buď jednu z nich opíše, nebo zobecní více informací a svými slovy je popíše.

Popis:

Žák chápe vývoj děje příběhu, zamýšlí se nad Tomovými pocity a vytváří vlastní odpověď, nebo identifikuje místo, kde může odpověď přímo najít. Chápe Tomovo překvapení, když si uvědomil, že Jakob je vlastně jiný, než se původně domníval. Žáci mohou tuto myšlenku formulovat různými způsoby.

Nejvyšší počet úplných odpovědí uvedli žáci Nizozemska (88,4 %).

Koláč pro nepřítele: hodnocení otázky č. 9**1 – Úplná odpověď**

Žák chápe, že se Tom s Jakobem cítil dobře. Může uvádět, že se Tomovi líbilo být s Jakobem, že Jakob nebyl tak špatný, jak si Tom myslel, nebo že se stali přáteli.

Příklady: - *Užil si s Jakobem docela dost legrace.*

- *Docela dobře spolu vycházeli.*
- *Jakub nakonec nebyl tak hrozný.*
- *Jakub byl hodný.*
- *Skamarádili se.*
- *Byl to hezký den.*

0 – Nevyhovující odpověď

V odpovědi není správně popsáno, co Toma překvapilo.

Příklady: - *Tom byl překvapený.*

- *Jakub chtěl sníst koláč pro nepřítele.*

Příklady odpovědí českých žáků – Koláč pro nepřítele: otázka č. 9

1	Že Jakub už není jeho nepřítel, ale přítel.	
2	Nechová se jako nepřítel.	
3	Že se zase skamarádili.	
4	Že byl docela milý.	
5	Že Jakub může být dobrý kamarád.	

Koláč pro nepřítele: otázka č. 10

Postup porozumění: *vyvozování závěrů*

Přehled odpovědí českých žáků (%)					Úspěšnost	CELKEM	DÍVKY	CHLAPCI
otázka č. 10	A	B	C	D	Česká republika	88,5	89,8	87,3
četnost odpovědí	1,0	4,9	88,5	3,6	mezinárodní průměr	76,3	78,2	74,4

Proč si u večere začal Tom myslet, že by s tatínkem měli na koláč pro nepřítele zapomenout?

- A Tom se nechtěl o zákusek s Jakubem dělit.
- B Tom si myslel, že koláč pro nepřítele nebude fungovat.
- C Tom začínal mít Jakuba rád.**
- D Tom chtěl, aby koláč pro nepřítele zůstal jeho tajemstvím.

Co otázka testuje?

Zjišťuje, zda žák:

1. porozumí změně v chování a pocitech postavy;
2. je schopen **vcítit se** do hlavní postavy;
3. **zapojí** vlastní zkušenosti, **představí si** situaci;
4. na základě informací v textu a vlastních zkušeností **vyvodí závěr**.

Popis:

Žák musí proniknout pod povrch přečtených informací a odhalit nové souvislosti. Na základě pochopení průběhu děje si utváří představu o celkové situaci a následně vyvozuje odpověď, ze které vyplývá správné pochopení změny Tomova vztahu k Jakubovi.

V této otázce dosáhli žáci České republiky velmi vysoké úspěšnosti. Procento nevyhovujících odpovědí bylo relativně nízké. Nejúspěšnější byli žáci Severního Irska (93,6 %).

Koláč pro nepřítele: otázka č. 11

Postup porozumění: *vyvozování závěrů*

Přehled odpovědí českých žáků (%)				
otázka č. 11	A	B	C	D
četnost odpovědí	66,6	3,1	10,8	16,6

Úspěšnost	CELKEM	DÍVKY	CHLAPCI
Česká republika	66,6	66,1	67,1
mezinárodní průměr	64,0	65,2	62,9

Jak se Tom cítil, když tatínek před Jakuba postavil kousek koláče pro nepřítele?

A vylekaně B spokojeně C překvapeně D zmateně

Co otázka testuje?

Zjišťuje, zda žák:

1. porozumí změně v chování a pocitech postavy;
2. je schopen **vcítit se** do hlavní postavy;
3. **zapojí** vlastní zkušenosti, **představí si** situaci;
4. na základě informací v textu a vlastních zkušeností **vyvodí závěr**.

Popis:

Žák sleduje vývoj děje, chápe souvislost mezi informacemi, vžívá se do situace a správně vyvozuje pocit Tomova úleku. Na základě pochopení spojitosti s větou „*Zatrulo mi*“ má vybrat vyhovující odpověď.

Nejvyšší úspěšnost měli u této otázky žáci Finska (91,2 %). Z nevyhovujících odpovědí žáci nejčastěji vybírali odpověď D: „*zmateně*“. Na Slovensku vybralo tuto odpověď 23,8 % žáků, v Litvě dokonce 38 %.

Koláč pro nepřítele: otázka č. 12

Postup porozumění: *interpretace*

Přehled odpovědí českých žáků (%)				
otázka č. 12	A	B	C	D
četnost odpovědí	72,6	4,7	14,8	5,1

Úspěšnost	CELKEM	DÍVKY	CHLAPCI
Česká republika	72,6	75,0	70,2
mezinárodní průměr	55,5	58,1	53,1

Co nechtěl tatínek o koláči pro nepřítele prozradit?

- A Že to byl obyčejný koláč. B Že chutnal odporně.
C Že to bylo jeho nejoblíbenější jídlo. D Že byl koláč otrávený.

Co otázka testuje?

Zjišťuje, zda žák:

1. **pochopí**, jakou motivaci měla pro své chování postava tatínka;
2. **porozumí** celkovému smyslu textu;
3. **interpretuje** chování postavy na základě informací v textu a vlastních zkušeností.

Na základě toho, co sis přečetl/a, vysvětli, proč Tomův tatínek ve skutečnosti upekl koláč pro nepřítele.

Co otázka testuje?

Zjišťuje, zda žák:

1. **pochozí**, jakou motivaci měla pro své chování postava tatínka;
2. **porozumí** celkovému smyslu textu;
3. **interpretuje** chování postavy na základě informací v textu a vlastních zkušeností.

Popis:

Žák propojuje informace z přečteného textu, vytváří si během čtení představu o okolnostech, klade je do vzájemných souvislostí a interpretuje motiv jednání Tomova tatínka. Žák prokazuje dokonalé porozumění textu tím, že uvede skutečný cíl tatínkova plánu, tzn. snahu o sblížení Toma a Jakuba.

Přestože úspěšnost České republiky byla u této otázky nad mezinárodním průměrem, ve srovnání s některými zeměmi byla relativně nízká. Nejlepšího výsledku (přes 70 %) dosáhli žáci Ruska a Finska. Tatínkovo chování interpretovala chybně více než třetina českých žáků. Na rozdíl od většiny zemí si naši chlapci vedli u této otázky o něco lépe než dívky (podobně tomu bylo ve Slovinsku, v Litvě a v Portugalsku).

Koláč pro nepřítele: hodnocení otázky č. 14

1 – Úplná odpověď

Žák chápe, že Tomův tatínek upekl koláč pro nepřítele proto, aby se Tom a Jakub skamarádili.

POZNÁMKA PRO HODNODITELE: V odpovědi nemusí být výslovně uvedeno, že je Tomův tatínek chtěl donutit k tomu, aby strávili chvíli spolu.

Příklady: - **Aby se skamarádili a nebyli nepřáteli.**

- **Chtěl, aby se skamarádili.**

- **Aby si spolu hráli a skamarádili se.**

- **Chtěl, aby se skamarádili, tak je přiměl, aby si spolu hráli.**

- **Aby Toma oklamal, aby pochopil, že je vlastně Jakub hodný.** (Přijatelná parafráze toho, aby se z chlapců stali přátelé.)

0 – Nevyhovující odpověď

Nevysvětluje správně, proč Tomův tatínek koláč pro nepřítele ve skutečnosti upekl. Může uvádět, že Tomův tatínek chtěl, aby chlapci strávili určitou dobu spolu, avšak neodkazuje na skutečný cíl jeho plánu. Nebo může obecně odkazovat na to, aby Tom neměl žádné nepřátele, bez odkazu na vztah mezi Tomem a Jakubem.

Příklady: - **Přiměl Toma, aby si hrál s Jakubem.**

- **Aby se poznali.**

- **Myslel si, že to bude fungovat a že Jakub odejde.**

- **Upekl koláč pro ně pro všechny.**

Příklady odpovědí českých žáků – Koláč pro nepřítele: otázka č. 14

1	Aby z nepřítele byl kamarád.	
2	Aby Toma zbavil nepřítele.	
3	Chtěl, aby Tom neměl nepřítele.	
4	Aby se stali většími kamarády.	

Koláč pro nepřítele: otázka č. 15

Postup porozumění: *interpretace*

Přehled odpovědí českých žáků (%)				
otázka č. 15	2	1	0	9
četnost odpovědí	26,6	44,1	20,9	4,8

Úspěšnost	CELKEM 2	DÍVKY	CHLAPCI	CELKEM 1
Česká republika	26,6	29,6	23,7	44,1
mezinárodní průměr	24,3	27,3	21,5	29,3

Jaký je Tomův tatínek? Uved' příklad toho, co tatínek v povídce udělal a co ukazuje, jaký je.

Co otázka testuje?

Zjišťuje, zda žák:

1. **pochopí**, jakou motivaci měla pro své chování postava tatínka;
2. na základě informací o postavě v textu (co postava říká, co dělá) a na základě vlastních zkušeností **vystihne** charakter postavy;
3. k danému povahovému rysu **uvede** vhodný příklad toho, co tatínek udělal.

Popis:

Žák posuzuje význam celého textu, využívá přímo uvedené i skryté informace a dává je do souvislostí. Zapojuje své vlastní zkušenosti a názory a vytváří interpretaci povahového rysu tatínka, kterou dokládá příkladem toho, co tatínek v příběhu udělal. V této otázce mohou žáci na základě vlastního názoru uvádět rozdílný výklad tatínkovy povahy.

Mezinárodní průměr úspěšnosti nebyl u této otázky vysoký. V České republice napsala úplnou odpověď přibližně pouze čtvrtina žáků a 44 % žáků napsalo alespoň částečnou odpověď. Tyto částečné odpovědi obsahovaly vhodný povahový rys tatínka, avšak nebyl v nich uveden odpovídající důkaz z textu. Z evropských zemí měly velmi nízkou úspěšnost Slovinsko (8,6 %), Belgie (9,3 %) a Polsko (10,4 %). Naopak nejlepší výsledek mělo Severní Irsko (47,7 %).

Koláč pro nepřítele: hodnocení otázky č. 15

2 – Úplná odpověď

Žák uvádí jeden přijatelný povahový rys Tomova tatínka, který je pro jeho roli v příběhu ústřední (např. nápo-mocný, starostlivý, hodný, dobrý, chytrý, mazaný, lstivý, tajnůstkářský). Tuto vlastnost dokládá příkladem toho, co Tomův tatínek udělal.

POZNÁMKA PRO HODNOTITELE: Vlastnosti mohou být spíše než jedním slovem vyjádřeny pomocí delšího popisu.

- Příklady:
- *Byl starostlivý, protože chtěl pomoci svému synovi, aby se skamarádil.*
 - *Byl chytrý v tom, jak vymyslel, aby se kluci měli rádi.*
 - *Byl to ten typ člověka, co umí udržet tajemství. Neprozradil Tomovi, že koláč pro nepřítele je jen obyčejný koláč.*
 - *Byl hodný. Chtěl, aby spolu Tom a Jakub vycházeli.*
 - *Tomův tatínek byl hodný. Vymyslel plán, aby se jeho syn skamarádil.*

1 – Částečná odpověď

Uvádí jeden přijatelný povahový rys Tomova tatínka, který je pro jeho roli v příběhu ústřední (např. nápo-mocný, starostlivý, chytrý, mazaný, lstivý, tajnůstkářský). Vlastnosti mohou být spíše než jedním slovem vyjádřeny pomocí delšího popisu.

- Příklady:
- *Byl starostlivý.*
 - *Byl hodný.*
 - *Byl to dobrý člověk.*
 - *Byl to fajn táta.*
 - *Měl o svého syna zájem.*
 - *Chtěl Tomovi pomoci.*
 - *Byl chytrý. Upekl koláč.* („Upekl koláč“ není správný příklad zdůvodnění toho, že byl Tomův tatínek chytrý.)

0 – Nevyhovující odpověď

Uvádí nesprávný popis povahových vlastností Tomova tatínka. Může uvádět obecný povahový rys, pro nějž nenalézá oporu v textu, nebo uvádí vágní popis, který ukazuje na nedostatečné pochopení příběhu.

- Příklady:
- *Tomův tatínek byl zlý.*
 - *Byl zmatený.* (Tato odpověď popisuje Toma.)
 - *Byl kuchař. Upekl koláč.* („Byl kuchař“ není popis povahové vlastnosti.)

Nebo žák uvádí příklad toho, co Tomův tatínek udělal, ale neuvádí povahový rys.

- Příklady:
- *Díky němu si Tom myslel, že koláč pro nepřítele funguje.*
 - *Udržel recept v tajnosti.*
 - *Řekl Tomovi, aby si hrál s Jakubem.*

Příklady odpovědí českých žáků – Koláč pro nepřítele: otázka č. 15

1	Rozumný protože na začátku neřekl Tomovi, že ten koláč je obyčejný. Dospělý protože je to tatínek.	
2	Tomův táta upekl koláč a je mlsný.	
3	Udělal kamarádství a proto je úžasný.	
4	Je moc hodný. Poslal Toma, aby si šel s Jakubem hrát.	
5	Tomův tatínek nachytl Toma, že je to nějaký zvláštní koláč, když to byl úplně normální koláč.	

Koláč pro nepřítele: otázka č. 16

Postup porozumění: *posuzování textu*

Přehled odpovědí českých žáků (%)			
otázka č. 16	1	0	9
četnost odpovědí	22,1	47,7	6,3

Úspěšnost	CELKEM	DÍVKY	CHLAPCI
Česká republika	22,1	23,2	21,0
mezinárodní průměr	30,3	33,6	27,7

Jaké ponaučení si můžeš odnést z tohoto příběhu?

.....

Co otázka testuje?

Zjišťuje, zda žák:

1. porozumí smyslu celého textu;
2. vyvodí tzv. nosnou myšlenku textu. Zformuluje tuto myšlenku do podoby ponaučení.

Popis:

V této otázce se žákova pozornost přesouvá od pochopení významu celého příběhu k posouzení hlubšího vyznění textu. Žák kriticky porovnává význam textu se svými představami o světě a o mezilidských vztazích a rozpoznává hlavní poselství příběhu.

Úspěšnost českých žáků byla u této otázky velmi nízká a nedosáhla úrovně mezinárodního průměru. Úplnou odpověď uvedla pouze necelá čtvrtina žáků a téměř polovina odpověděla nevyhovujícím způsobem. Kritické posouzení textu a hledání jeho hlubšího významu je pro naše žáky náročné, protože se s tímto postupem nesečkávali pravidelně. Nejvyšší úspěšnost měli žáci USA (49,5 %), Švédska (49,2 %) a Dánska (46,2 %).

Koláč pro nepřítele: hodnocení otázky č. 16**1 – Úplná odpověď**

Žák hodnotí hlavní poselství nebo myšlenku příběhu a vyzdvihuje, že člověk před tím, než se rozhodne, zda je někdo jeho přítelem nebo ne, musí dát přátelství šanci, aby vůbec vzniklo, nebo v odpovědi naznačuje, že je možné změnit na druhého člověka názor.

- Příklady: - *Nesud' druhé, dokud je nepoznáš.*
 - *Můžeš se skamarádít, když tomu dáš šanci.*
 - *Tvůj nepřítel se může stát tvým přítelem.*
 - *Zkus mít rád svého nepřítele. Může se stát tvým přítelem.*

0 – Nevyhovující odpověď

Žák uvádí nepřijatelné hodnocení hlavního poselství nebo hlavní myšlenky příběhu. Může odkazovat na hlavní myšlenku, avšak příliš obecně, nebo může odkazovat na myšlenku, která pro příběh není ústřední.

- Příklady: - *Chovej se ke každému hezky.*
 - *Neměl bys mít nepřátele.* (Nesprávné zobecnění hlavního poselství.)
 - *Nejez koláč pro nepřítele.*
 - *Není hezké nepozvat někoho na svou oslavu.*

Příklady odpovědí českých žáků – Koláč pro nepřítele: otázka č. 16

1	Že každý nepřítel může být přítel.	
2	Že nepřítel může být hodný kamarád.	
3	Ponaučení, že všechno jde po dobrém.	
4	Když mě někdo někde nechce pozvat tak to neznamena, že nemůžeme být přátelé.	
5	Že nemám mít žádného nepřítele.	
6	Že se na první dojem nesmí dát.	

Metodika otázek

Tabulka 3: Metodická doporučení k otázkám úlohy Koláč pro nepřítele

Č. otázky	Metodická doporučení pro využití úlohy
1	<p>Aby žáci vnímali vypravěče příběhu, můžeme např.:</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ Vyhledávat texty, které jsou vyprávěny jednou z postav, a ukazovat žákům pomocí modelování, jaká vodítka pro odhalení vypravěče nám autor textu poskytnul. ■ U krátkých textů s vypravěčem – postavou po žácích žádat, aby označili tvrzení, která by vypravěč odsouhlasil. Žáci se tím učí vnímat perspektivu vypravěče. Vypravěč vždy prezentuje svůj úhel pohledu. Můžeme jeho stanovisko sledovat a chápat. ■ Nejprve používat označení postava, která vypráví příběh, u zdatnějších žáků nahradit pojmem vypravěč. ■ V <i>dílnách čtení</i> vést žáky k vyhledávání vypravěče. Mohou ho charakterizovat, sepsat, co o sobě prozrazuje, co zatajuje. Žáci mohou určit, zda je vypravěčem některá z postav, nebo ne. ■ U známých příběhů a pohádek vyzývat žáky, aby vymýšleli varianty příběhu s vypravěčem z okruhu postav (pohádka <i>O Červené karkulce</i> vyprávěná vlkem, babičkou, myslivcem). Podobně u historek, které vymyslíme a které odrážejí zkušenost žáků (např. <i>rozbil jsem sousedovi okno míčem</i>), žáci vymýšlejí varianty s jiným vypravěčem, než kterého jsme uvedli my (soused, kamarád, maminka).
2, 4, 9	<p>Aby se žáci naučili propojovat informace v textu a vyvozovat, můžeme např.:</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ Pokládat žákům otázky, na které je možné odpovědět jedině v případě, že si žáci propojí informace z různých částí textu (např. z různých odstavců či vět). ■ Podněcovat žáky, aby si takové otázky kladli, např. při <i>čtení s otázkami</i> či při jiné práci s textem, jejímž cílem je naučit žáky klást si dobré otázky nad textem. ■ Při <i>řízeném čtení</i> žákům klást otázky mířící na vyvozování z textu. Hledat příležitosti, kdy je možné vyvodit více než jednu informaci. ■ Často žákům modelovat, jak vyvozujeme implicitní informace z textu. ■ Pro nácvik dovednosti vyvozování využívat i komiks. Žáci vyjadřují explicitně, jaké informace chybějí mezi jednotlivými okénky, co nám autor neřekl doslova, protože věřil, že si slepá místa doplníme sami na základě zkušeností a vodítek, která nám dal.
3, 6, 7, 8	<p>Aby se žáci naučili najít požadovanou informaci, i když je otázka na ni formulována jinými slovy, můžeme např.:</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ Při práci s textem promýšlet otázky tak, abychom se neptali přesně stejnými slovy, která jsou použita v textu. ■ Pokládat žákům obecnější otázky, na které mohou všichni hledat odpovědi ve vlastních textech (např. při <i>dílně čtení</i>). ■ Dávat žákům příležitost, aby zformulovali vlastními slovy, nač se otázka ptá.

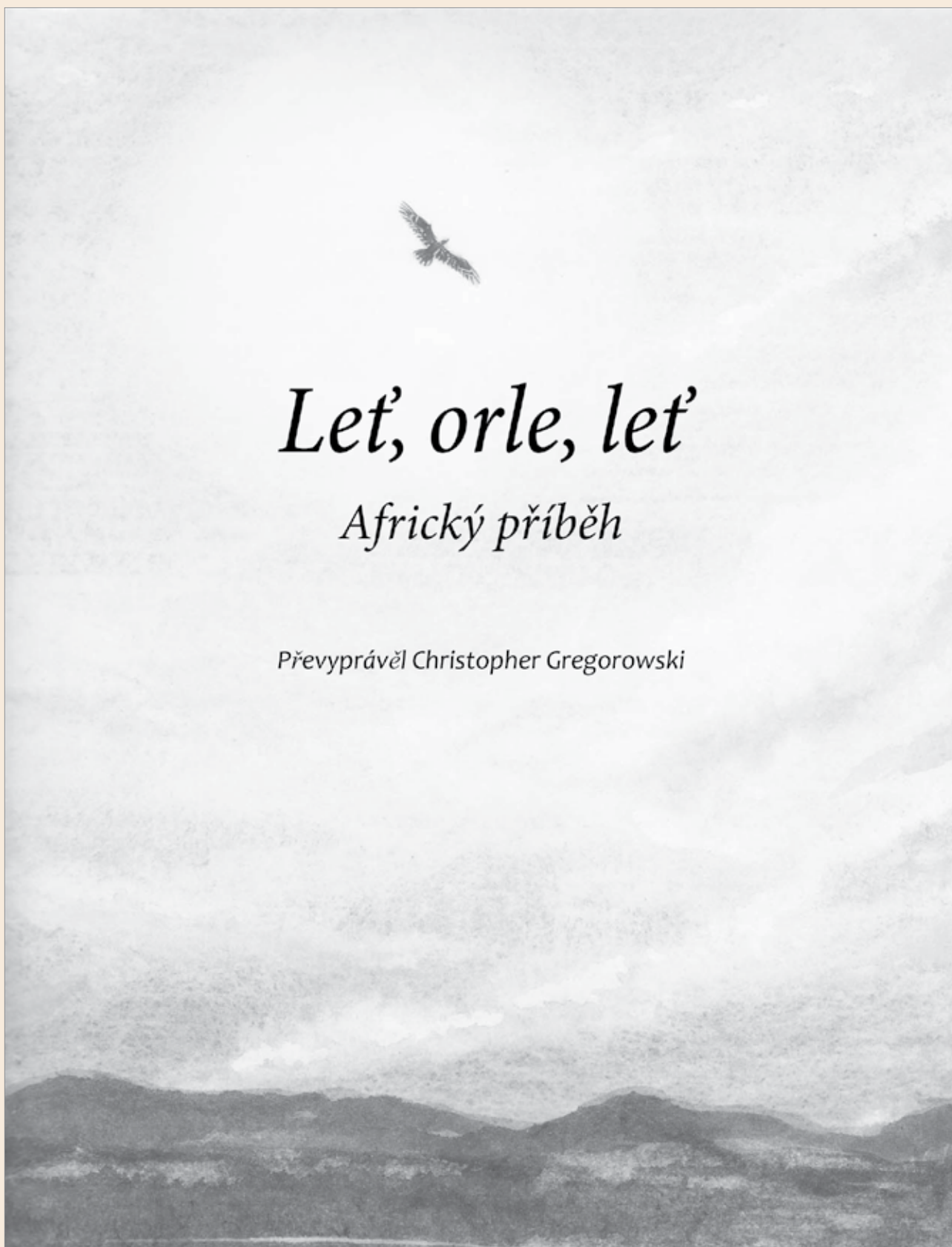
Č. otázky	Metodická doporučení pro využití úlohy
5	<p>Aby se žáci naučili hledat příčinu a následek, můžeme např.:</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ Pracovat s krátkými texty, ve kterých jsou příčina a následek jasně uvedeny. ■ Odhalovat žákům při modelování, jak nám znalost této struktury pomáhá při porozumění textu. ■ Seznamovat žáky i s dalšími obvyklými strukturami textu a jejich zákonitostmi (posloupnost; porovnávání a kontrast; problém a řešení; popis).
10, 11	<p>Aby se žáci vcítovali do postav a představovali si jejich situaci, můžeme např.:</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ Dramatizovat části textů, při reflexi se žáků ptát, jak se cítili v kůži postavy. ■ Využívat různé formy záznamů z četby, při nichž mohou žáci nacházet souvislosti mezi tím, co se stalo postavě, a tím, co zažili oni. ■ Modelovat, jak si vytváříme ve své mysli představy určité situace z textu. Vyzývat žáky, aby své představy popsali a porovnali s tím, co nám autor prozradil později. <p>+ metodická doporučení k otázkám 12, 13, 14, 15</p>
12, 13, 14, 15	<p>Aby se žáci naučili interpretovat chování postav či jejich charakter, můžeme např.:</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ Pracovat s <i>tabulkou postav</i>, do které si žáci z textu vypisují, co přesně postava říká a co dělá. Na základě těchto informací (důkazů z textu) interpretují, jaká postava je, jaké má vlastnosti. ■ Využívat texty, ve kterých se objevují vyloženě kladné či záporné postavy. Postupně představovat žákům i postavy nejednoznačné. ■ Vyvolat mezi žáky diskusi o charakteru postav. Žáci mají za úkol obhajovat chování postavy, nebo argumentovat proti ní. Vždy musejí svá tvrzení podpořit důkazy. ■ Požádat žáky, aby své stanovisko k postavě vyjádřili na názorové škále. Každý žák pak zdůvodní, proč stojí tam, kde stojí. ■ Na základě četby požádat žáky o sepsání tzv. <i>životabásně</i>. V ní se pokusí interpretovat postavu na základě informací z textu i vlastních zkušeností. ■ Pracovat se škálami postav. Žáci mají za úkol umístit různé postavy z textu na škálu, která sleduje různá kritéria (např. hodný – zlý, pracovitý – líný, poctivec – podvodník). Nad umístěním na škálu žáci diskutují. ■ Při <i>dílnách čtení</i> žáci popisují vybranou postavu, sdílejí s ostatními svoje vnímání postavy, hledají na ní určité rysy podle zadání (např. kdy byla postava šťastná a proč).
16	<p>Aby se žáci naučili posuzovat text, můžeme např.:</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ Číst s žáky různé texty, ve kterých se objevuje stejný motiv (např. motiv slunce). Nechat žáky posuzovat, v jakém významu je motiv v textu použit, jaký význam nese. ■ Při <i>řízeném čtení</i> i v jiných případech klást žákům otázky, které je na výskyt motivu v textu upozorní. Ptát se jich, co motiv zastupuje. ■ Učit žáky vnímat, že každý text má svého autora, který napsal text s určitým záměrem. ■ Nechat žáky porovnávat krátké texty na stejné téma napsané s různým záměrem autora.

Leť, orle, leť

Africký příběh

Převyprávěl Christopher Gregorowski

Jednoho dne se farmář vydal hledat ztracené tele. Předešlý večer se pastýři vrátili bez něj. A té noci byla strašlivá bouře.

Farmář šel do údolí a hledal podél řeky, v rákosí, za skalisky i v divokém proudu řeky.

Vyšplhal po svazích vysoké hory se skalnatými útesy. Podíval se i za velikánský balvan, jestli se tam tele náhodou neschoulilo, aby se schovalo před bouří. A právě tam se zastavil. Na skalním výběžku se mu naskytl neobvyklý pohled. Ta strašlivá bouře odnesla z hnízda orlí mládě, které se vylíhlo tak den dva předtím.

Farmář se natáhl a vzal ptáče do obou rukou. Vezme ho domů a postará se o něj.

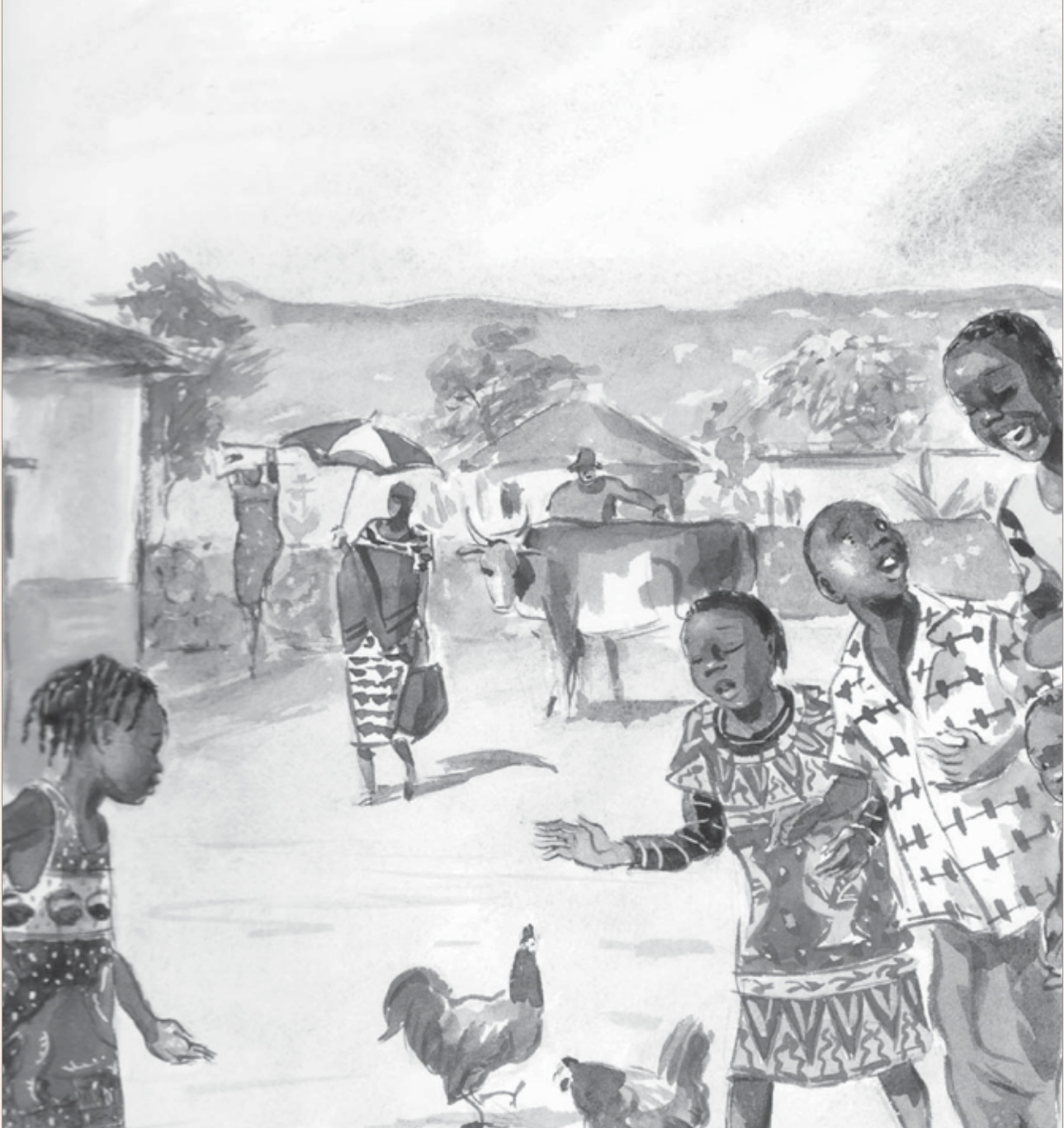
Když už byl skoro doma, vyběhly mu naproti děti.

„Telátko se samo vrátilo domů!“ volaly.

Farmář měl velikou radost. Ukázal orlí mládě své rodině a pak ho opatrně uložil do kurníku ke slepicím a kuřatům.

„Orel je král ptactva,“ prohlásil, „ale my z něj vychováme slepici.“

A tak žil orel mezi slepicemi a učil se dělat všechno tak jako ony. Ovšem jak rostl, začal vypadat jinak než slepice.

Jednoho dne přišel farmáře navštívit jeho přítel. Spatřil mezi slepicemi orla.

„Hele! Tohle není slepice. To je orel!“

Farmář se na něj usmál a řekl: „Jistěže je to slepice. Podívej – chodí jako slepice, jí jako slepice. Myslí jako slepice. Jistěže je to slepice.“

Ale přítel se nedal přesvědčit. „Dokážu ti, že to je orel,“ prohlásil.

Farmářovy děti pomohly příteli orla chytit. Byl dost těžký, ale farmářův přítel ho zvedl nad hlavu a řekl: „Nejsi slepice, ale orel. Nepatříš zemi, ale nebi. Leť, orle, leť!“

Orel roztáhl křídla, rozhlédl se kolem, spatřil, jak slepice něco zobou, a skočil dolů, aby spolu s nimi mohl hrabat a hledat něco k jídlu.

„Vždyť jsem ti povídal, že to je slepice,“ řekl farmář a prohýbal se smíchy.

Druhého dne velmi brzy ráno začali farmářovi psi štěkat. Ze tmy volal nějaký hlas. Farmář běžel ke dveřím. Stál tam znovu jeho přítel. „Dej mi s tím orlem ještě jednu šanci,“ prosil.

„Viš, kolik je hodin? Do svítání je ještě daleko.“

„Pojď se mnou. A orla vezmi s sebou.“

Farmář vzal neochotně orla, který tvrdě spal mezi slepicemi. Oba muži vykročili do tmy.

„Kam to jdeme?“ zeptal se farmář rozespale.

„Do hor, kde jsi orla našel.“

„A proč v tuhle nesmyslnou noční dobu?“

„Aby orel viděl, jak slunce vychází nad horami, a vydal se za ním do nebes, kam patří.“

Došli do údolí a přebrodili řeku, přítel šel první. „Pospěš si,“ pobízel farmáře, „nebo svítání nestihneme.“

Když začali stoupat na horu, vkrádaly se na nebe první záblesky světla. Obláčky na nebi se nejprve zbarvily dorůžova a pak se začaly zlatě třpytit. Stezka vedoucí po úbočí hory byla místy nebezpečná, vinula se po úzkých skalních římsách, vedla je do temných průrev a z nich zase ven. Nakonec přítel řekl: „Tady to bude stačit.“ Podíval se dolů z útesu a stovky metrů pod sebou spatřil zem. Byli téměř na vrcholu.

Přítel opatrně donesl orla na skalní výběžek. Nasměroval ho k východu a začal k němu promlouvat. Farmář se uchechtl. „Ten rozumí jen slepicím.“

Ale přítel mluvil dál, vyprávěl orlovi o slunci, které dává život světu a vládne nebesům, protože dává světlo každému novému dni. „Podívej se na slunce, orle. A až vyjde, vzlétni s ním. Patříš nebi, ne zemi.“ V tu chvíli se přes vrchol hory prodraly první sluneční paprsky a celý svět náhle vzplál světlem.

Slunce majestátně vycházelo. Orel roztáhl křídla, aby ho pozdravil a na svém peří ucítil jeho teplo. Farmář ani nedutal. Přítel řekl: „Nepatříš zemi, ale nebi. Leť, orle, leť!“ Pak se doškrábal zpátky k farmáři. Všude bylo ticho. Orel napřímil hlavu, rozepjal křídla a s pařáty zatatými do skály pod sebou se předklonil.

Pak, aniž se doopravdy pohnul, pocítil, jak ho zvedá vítr, silnější než kterýkoli člověk nebo pták, a tak se mu poddal a nechal se jím unášet vzhůru, výš a výš, až se v záři vycházejícího slunce ztratil z dohledu, aby už nikdy nemusel žít mezi slepicemi.

1. Co se farmář vydal hledat na začátku příběhu?

- A tele
- B pastýře
- C skalnaté útesy
- D orlí mládě

2. Kde farmář našel orlí mládě?

- A v hnízdě
- B podél řeky
- C na skalním výběžku
- D v rákosí

3. Co v příběhu dokazuje, že se farmář choval k orlímu mláděti opatrně?

- A Nesl orlí mládě v obou rukou.
- B Přinesl orlí mládě své rodině.
- C Vrátil orlí mládě do hnízda.
- D Hledal orlí mládě na břehu řeky.

4. Co farmář udělal s orlím mládětem, když ho přinesl domů?

- A Naučil ho létat.
- B Pustil ho na svobodu.
- C Vychovával ho jako slepici.
- D Postavil mu nové hnízdo.

5. Při první návštěvě farmářova přítele se orlí mládě chovalo jako slepice. Uved' dva příklady, které to dokazují.

1.

 2.

6. Co udělal farmářův přítel, když se setkal s orlem poprvé a chtěl, aby vzlétl?

- A Zvedl ho nad hlavu.
- B Postavil ho na zem.
- C Vyhodil ho do vzduchu.
- D Odnesl ho do hor.

7. Vysvětli, co tím farmářův přítel myslel, když orlovi říkal: „Nepatříš zemi, ale nebi.“

-

8. Proč se farmář při první návštěvě svého přítele prohýbal smíchy?

- A Orel byl moc těžký, aby mohl létat.
- B Orla bylo obtížné chytit.
- C Orel vypadal jinak než slepice.
- D Orel dokázal, že má farmář pravdu.

**9. Proč vzal farmářův přítel orla do hor, když chtěl, aby vzlétl?
Uved' dva důvody.**

1.

.....

2.

.....

.....

2

1

0

8

9

10. Najdi a opiš slova, která popisují krásu nebe při svítání.

.....

.....

1

0

8

9

11. Proč bylo vycházející slunce v příběhu důležité?

- A Probudilo v orlovi touhu létat.
- B Vládlo nebesům.
- C Zahřálo orlovi peří.
- D Osvětlovalo horské stezky.

**12. Jaký byl farmářův přítel, poznáš podle toho, co dělal.
Popiš, jaký farmářův přítel byl, a uved' příklad, který to dokazuje.**

.....

.....

.....

.....

2

1

0

8

9

Hodnocení úlohy Leť, orle, leť

Účel čtení: čtení pro získávání literární zkušenosti

Leť, orle, leť: otázka č. 1

Postup porozumění: vyhledávání informací

Přehled odpovědí českých žáků (%)				
otázka č. 1	A	B	C	D
četnost odpovědí	94,9	0,1	0,5	4,4

Úspěšnost	CELKEM	DÍVKY	CHLAPCI
Česká republika	94,9	94,9	95,0
mezinárodní průměr	89,2	90,9	87,5

Co se farmář vydal hledat na začátku příběhu?

A tele B pastýře C skalnaté útesy D orlí mládě

Co otázka testuje?

Zjišťuje, zda žák:

1. najde v textu větu, která obsahuje odpověď na otázku;
2. vybere z nabízených odpovědí tu správnou.

Popis:

V této otázce žák pracuje s úvodní částí textu. Nalézá konkrétní informaci, která je přímo uvedena v první větě textu, a vybírá správnou odpověď z nabídky čtyř odpovědí.

Otázka byla obecně pro žáky jednoduchá. Nejlépe odpovídali žáci Ruska (98,6 %) a Chorvatska (97,8 %).

Leť, orle, leť: otázka č. 2

Postup porozumění: vyhledávání informací

Přehled odpovědí českých žáků (%)				
otázka č. 2	A	B	C	D
četnost odpovědí	18,7	5,8	72,4	3,0

Úspěšnost	CELKEM	DÍVKY	CHLAPCI
Česká republika	72,4	77,1	67,7
mezinárodní průměr	73,1	74,9	71,2

Kde farmář našel orlí mládě?

A v hnízdě B podél řeky C na skalním výběžku D v rákosí

Co otázka testuje?

Zjišťuje, zda žák:

1. najde v textu místo, kde je popsáno prostředí, kde se postava pohybovala;
2. propojí informace z několika po sobě jdoucích vět a vybere správnou odpověď.

Popis:

Žák vyhledává informaci v úvodní části příběhu. Požadovaná informace zde není formulována přímo, ale žák ji při pečlivé četbě nalezne. Odpověď mu usnadňuje nabídka výběru odpovědi ze čtyř možností.

Čeští žáci byli v této otázce mírně pod úrovní mezinárodního průměru. Téměř 20 % žáků vybralo nevyhovující odpověď A: „v hnízdě“ (v mezinárodním průměru pouze 11,9 %). Tito žáci nepropojili správně informace z úvodní části textu nebo odpovídali na základě vlastního úsudku a svých zkušeností bez použití textu.

Leť, orle, leť: otázka č. 3

Postup porozumění: vyvozování závěrů

Přehled odpovědí českých žáků (%)				
otázka č. 3	A	B	C	D
četnost odpovědí	74,5	21,0	3,5	0,9

Úspěšnost	CELKEM	DÍVKY	CHLAPCI
Česká republika	74,5	76,1	73,0
mezinárodní průměr	63,6	64,3	62,9

Co v příběhu dokazuje, že se farmář choval k orlímu mláděti opatrně?

- A Nesl orlí mládě v obou rukou. B Přinesl orlí mládě své rodině.
C Vrátil orlí mládě do hnízda. D Hledal orlí mládě na břehu řeky.

Co otázka testuje?

Zjišťuje, zda žák:

- rozumí spojení slov *chovat se k někomu opatrně*;
- je schopen si na základě zkušeností **představit**, jak se takové chování konkrétně projevuje;
- z kontextu **vyvodí**, která z nabízených možností je příkladem takového chování.

Popis:

V této otázce musí žák rozpoznat, které informace v textu souvisejí s otázkou, musí je propojit a porozumět jejich vzájemným souvislostem. Měl by chápat, že věta „vzal ptáče do obou rukou“ poukazuje na farmářovo opatrné chování k orlímu mláděti, a následně vybrat správnou odpověď.

Žáci České republiky se umístili nad mezinárodním průměrem, přesto 21 % žáků (v mezinárodním průměru 27,2 %, ve Švédsku dokonce 55,9 %) zvolilo nevyhovující odpověď B: „Přinesl orlí mládě své rodině.“ Tito žáci pravděpodobně nepochopili, se kterou částí textu a se kterou větou otázka souvisí, nebo nerozuměli slovnímu spojení *chovat se k někomu opatrně*. Nejlepší výsledky měli u této otázky žáci Severního Irsku (85,8 %) a Tchaj-wanu (85,5 %).

Leť, orle, leť: otázka č. 4

Postup porozumění: vyhledávání informací

Přehled odpovědí českých žáků (%)				
otázka č. 4	A	B	C	D
četnost odpovědí	1,6	0,8	97,2	0,5

Úspěšnost	CELKEM	DÍVKY	CHLAPCI
Česká republika	97,2	97,5	96,9
mezinárodní průměr	87,9	89,3	86,5

Co farmář udělal s orlím mládětem, když ho přinesl domů?

- A Naučil ho létat. B Pustil ho na svobodu. C Vychovával ho jako slepici. D Postavil mu nové hnízdo.

Co otázka testuje?

Zjišťuje, zda žák:

- najde v textu větu, která obsahuje odpověď na otázku;
- vybere z nabízených odpovědí tu správnou.

Popis:

Žák rozpozná, které informace v textu souvisejí s otázkou. K vyhledání odpovědi mu postačí bezprostřední porozumění textu. Hledaná informace je zde přímo uvedena. Zodpovězení otázky navíc usnadňuje typ otázky s výběrem odpovědi. U této otázky Česká republika dosáhla nejlepšího výsledku ze všech zemí.

Leť, orle, leť: otázka č. 5

Postup porozumění: vyhledávání informací

Přehled odpovědí českých žáků (%)				
otázka č. 5	2	1	0	9
četnost odpovědí	67,4	20,2	10,4	2,0

Úspěšnost	CELKEM 2	DÍVKY	CHLAPCI	CELKEM 1
Česká republika	67,4	73,6	61,2	20,2
mezinárodní průměr	56,2	59,6	52,9	15,8

Při první návštěvě farmářova přítele se orlí mládě chovalo jako slepice. Uveď dva příklady, které to dokazují.

1.
2.

Co otázka testuje?

Zjišťuje, zda žák:

1. najde v textu místa, která obsahují odpověď na otázku;
2. opíše z textu dva příklady.

Popis:

Žák má v této otázce nalézt dvě informace k chování orlího mláděte, které nejsou v textu formulovány přímo. Musí správně určit, se kterou částí textu otázka souvisí, a na základě vodítek hledané informace rozpoznat. V textu může najít několik informací k chování orlího mláděte, ale je dostačující, když uvede dvě.

Z evropských zemí uvedli nejvyšší počet úplných odpovědí žáci Belgie (76,5 %), naopak nejmenší úspěšnost ze všech zemí měli žáci Gruzie (37,2 %). Přibližně pětina českých žáků napsala pouze částečnou odpověď. Podobně jako u nás i v mnoha dalších zemích byly dívky úspěšnější než chlapci.

Leť, orle, leť: hodnocení otázky č. 5

2 – Úplná odpověď

Žák uvádí dva příklady toho, kdy se orlí mládě chovalo jako slepice, viz seznam.

POZNÁMKA PRO HODNOTITELE: Obě správné odpovědi mohou být uvedeny v jedné větě.

1 – Částečná odpověď

Žák uvádí jeden příklad toho, kdy se orlí mládě chovalo jako slepice, viz seznam.

0 – Nevyhovující odpověď

Žák neuvádí ani jeden příklad ze seznamu. To, jak se orel choval, vysvětluje příliš vágně nebo opakuje slova z otázky.

Příklady: - *Choval se jako slepice.* - *Vypadal jako jeden z nich.* - *Učil se slepičím způsobům.*

SEZNAM toho, kdy se orel choval jako slepice

POZNÁMKA PRO HODNOTITELE: Žáci mohou uvádět jiná vhodná vyjádření následujících příkladů. Aby žák získal kód za úplnou odpověď, může uvést kterékoliv dva příklady (jejich parafráze) z následujícího seznamu.

Chodil / pohyboval se jako slepice.

Jedl / vyhrabával si potravu ze země jako slepice.

Myslel jako slepice.

Nechtěl létat (vrátil se ke slepicím na zem).

Hrabal se slepicemi.

Příklady odpovědí českých žáků – Leť, orle, leť: otázka č. 5

1	1. Když ho přítel zvedl, skočil zpět za slepicemi. 2. Začal něco zobat stejně jako slepice.	
2	1. Když chtěl, aby vzlétlo, vrátilo se ke slepicím a začalo zobat zrní. 2. Nechtělo vzlétnout. Bylo zvyklé cupitat v kurníku a zobat zrní.	
3	1. Když orle uviděl, že slepice něco zobou, hned seskočil k nim. 2. Neuměl tak dobře létat.	
4	1. Nechtěl létat. 2. Zobal jako slepice.	

Leť, orle, leť: otázka č. 6

Postup porozumění: vyvozování závěrů

Přehled odpovědí českých žáků (%)				
otázka č. 6	A	B	C	D
četnost odpovědí	85,9	1,4	2,6	9,9

Úspěšnost	CELKEM	DÍVKY	CHLAPCI
Česká republika	85,9	89,4	82,6
mezinárodní průměr	69,5	71,1	67,9

Co udělal farmářův přítel, když se setkal s orlem poprvé a chtěl, aby vzlétl?

A Zvedl ho nad hlavu. B Postavil ho na zem. C Vyhodil ho do vzduchu. D Odnosl ho do hor.

Co otázka testuje?

Zjišťuje, zda žák:

1. najde místo v textu, kde je popsána první návštěva přítele;
2. propojí informace z textu;
3. vyvodí, která z nabízených odpovědí souvisí s prvním pokusem o vzletnutí.

Popis:

K zodpovězení této otázky musí být žák schopen orientovat se v textu a správně určit, která část vypovídá o prvním pokusu farmářova přítele přinutit orla vzlétnout. Propojuje navzájem související informace a na základě pochopení jejich významu vyvozuje, že slova „zvedl ho nad hlavu“ vystihují to, co farmářův přítel udělal při prvním pokusu přimět orla k letu. Žák vybírá správnou odpověď z nabídky čtyř možností.

Tato otázka nebyla pro české žáky obtížná. V jejím řešení dosáhli nejvyšší úspěšnosti ze všech zemí. Z nevyhovujících odpovědí žáci nejčastěji vybírali možnost D: „Odnosl ho do hor.“ Tito žáci nepochopili, které informace souvisejí s prvním pokusem farmářova přítele, přeskočili klíčové místo v textu a pracovali s následující stránkou.

Leť, orle, leť: otázka č. 7

Postup porozumění: interpretace

Přehled odpovědí českých žáků (%)				
otázka č. 7	2	1	0	9
četnost odpovědí	41,9	39,2	14,2	4,8

Úspěšnost	CELKEM 2	DÍVKY	CHLAPCI	CELKEM 1
Česká republika	41,9	46,7	37,1	39,2
mezinárodní průměr	41,7	45,8	37,7	29,2

Vysvětli, co tím farmářův přítel myslel, když orlovi říkal: „*Nepatříš zemi, ale nebi.*“

Co otázka testuje?

Zjišťuje, zda žák:

- 1. najde** v textu místa, kde se vyskytuje daná věta („*Nepatříš zemi, ale nebi,*“ příp. „*Patříš nebi, ne zemi*“);
- 2. chápe**, že věta je obrazným pojmenováním, které ve zkratce vystihuje, co bychom museli složitě vysvětlovat;
- je schopen **propojit si** informace z různých částí textu, kde je popsáno přítelovo chování, a dá je do souvislosti s citovanou větou;
- 4. popíše** svými slovy, jaký má věta v textu význam.

Popis:

Žák pracuje se stejnou částí textu jako v předchozí otázce. Na základě komplexnějšího porozumění textu a jeho propojení s vlastními zkušenostmi samostatně interpretuje výrok farmářova přítele. Chápe, že výrok souvisí s přirozeným prostředím orla a že tím chtěl říci, aby se tam orel vrátil.

Česká republika se v této otázce umístila těsně nad úrovní mezinárodního průměru. Pouze částečnou odpověď uvedlo 39,2 % českých žáků (v Rakousku dokonce 47,4 %), ti vysvětlili pouze část citace. Dívky byly u této otázky úspěšnější než chlapci. V některých zemích byly rozdíly mezi dívkami a chlapci velmi významné. Například ve Finsku napsalo úplnou odpověď 68,1 % dívek a pouze 47,6 % chlapců, v Norsku 46,6 % dívek a 27,8 % chlapců.

Leť, orle, leť: hodnocení otázky č. 7

2 – Úplná odpověď

Žák vysvětluje význam obou částí citace – „*nepatří zemi*“ a „*patří nebi*“ – podle příběhu.

- Příklady:
- *Očekává se, že bude volný na nebi, a ne uvězněný na zemi.*
 - *Že to nebyla slepice, která chodí po zemi. Byl to orel a měl létat.*
 - *Znamenalo to, že by měl létat s ostatními ptáky svého druhu, a ne být mezi slepicemi.*
 - *Znamená to, že má létat, ne chodit.*
 - *Nebe je jeho domovem, ne země.*

1 – Částečná odpověď

Žák vysvětluje jen první, nebo druhou část citace.

- Příklady:
- *Nebyla to slepice. / Byl to orel.*
 - *Byl to král ptáků.*
 - *Nebylo to zvíře, které žije na zemi.*
 - *Znamená to, že má létat.*

Nebo odpověď uvádí to nejzákladnější porovnání.

- Příklad: - *Nebyla to slepice, ale orel.*

0 – Nevyhovující odpověď

Vysvětlení citace, které žák uvede, je vágní nebo nesprávné nebo může uvádět jednoduché přeformulování citace samotné.

- Příklady:
- *Očekává se, že nebude na zemi, ale na nebi.*
 - *Patří na nebe, ne na zem.*

Příklady odpovědí českých žáků – Leť, orle, leť: otázka č. 7

1	Že nemá běhat po zemi jako slepice, ale má plachtit a létat ve vzduchu.	
2	Aby se nechoval jako slepice, aby byl svobodný.	
3	Že musí vzlétnout.	
4	Že by neměl být na zemi, ale ve vzduchu.	
5	Je králem všech ptáků, létá nejrychleji.	

Leť, orle, leť: otázka č. 8

Postup porozumění: *interpretace*

Přehled odpovědí českých žáků (%)				
otázka č. 8	A	B	C	D
četnost odpovědí	5,3	8,3	28,2	57,9

Úspěšnost	CELKEM	DÍVKY	CHLAPCI
Česká republika	57,9	60,2	55,7
mezinárodní průměr	45,8	46,7	44,9

Proč se farmář při první návštěvě svého přítele prohýbal smíchy?

A Orel byl moc těžký, aby mohl létat.

B Orla bylo obtížné chytit.

C Orel vypadal jinak než slepice.

D Orel dokázal, že má farmář pravdu.

Co otázka testuje?

Zjišťuje, zda žák:

1. **najde** v textu klíčové místo (farmář se prohýbá smíchy);2. **chápe**, že každé chování postavy má svou příčinu;3. **přihadí** k chování postavy správnou příčinu (vybere z nabízených odpovědí).

Popis:

Žák zpracovává význam textu, porovnává různé informace, které klade do souvislostí, a objasňuje si farmářovo chování. Chápe, že těžiště odpovědi se nachází ve větě „Vždyť jsem ti povídal, že to je slepice.“ Aby žák nemusel vytvářet vlastní složitou odpověď, má možnost výběru z nabídky čtyř odpovědí.

Nejvyšší úspěšnost měli u této otázky žáci Hongkongu (72,2 %) a Ruska (67,8 %). Naopak nejhorší výsledky měli žáci Maroka (12,4 %), z evropských zemí žáci Belgie a Norska (kolem 20 %). Více než čtvrtina českých žáků vybrala nevyhovující odpověď C: „Orel vypadal jinak než slepice.“ Tito žáci nepochopili příčinu farmářova chování. V mezinárodním průměru žáci relativně často volili nevyhovující odpověď A: „Orel byl moc těžký, aby mohl létat“ (v Norsku 23 %).

Leť, orle, leť: otázka č. 9

Postup porozumění: *interpretace*

Přehled odpovědí českých žáků (%)				
otázka č. 9	2	1	0	9
četnost odpovědí	19,2	41,5	34,9	4,4

Úspěšnost	CELKEM 2	DÍVKY	CHLAPCI	CELKEM 1
Česká republika	19,2	20,9	17,4	41,5
mezinárodní průměr	16,8	18,2	15,5	35,6

Proč vzal farmářův přítel orla do hor, když chtěl, aby vzlétl? Uved' dva důvody.

1.
2.

Co otázka testuje?

Zjišťuje, zda žák:

1. **najde** v textu všechna místa, která popisují, co vzlétnutí orla napomohlo (např. vítr, který orla zvedá);
2. na základě vlastních zkušeností a důkazů v textu **interpretuje**, jakou motivaci měla postava ke svému chování.

Popis:

V této otázce žák pracuje s významem delší části textu. Během četby porovnává informace, propojuje je s vlastními zkušenostmi a snaží se komplexněji porozumět motivu jednání farmářova přítele. Následně formuluje vlastní interpretaci. V této otázce se mohou interpretace žáků lišit, neboť vycházejí z jejich zkušeností a názorů.

Tato otázka byla pro všechny země velmi obtížná. Nejvyšší úspěšnosti dosáhli žáci Singapuru (30,9 %) a Maďarska (30,5 %). Pouze necelá pětina žáků České republiky dokázala propojit informace a uvést úplnou odpověď obsahující oba důvody chování farmářova přítele. Více než dvě pětiny českých žáků uvedly částečnou odpověď.

Leť, orle, leť: hodnocení otázky č. 9

2 – Úplná odpověď

Žák uvádí **dva** důvody, které mohou odkazovat na slunce, na hory jako přirozené prostředí orla nebo na horské výšiny blízko oblohy. Viz seznam vhodných důvodů.

POZNÁMKA PRO HODNOTITELE: Obě správné odpovědi mohou být uvedeny v jedné větě.

1 – Částečná odpověď

Žák uvádí **jeden** důvod, který může odkazovat na slunce, na hory jako přirozené prostředí orla nebo na horské výšiny blízko oblohy. Viz seznam vhodných důvodů.

0 – Nevyhovující odpověď

Žák může uvádět spíše důvod, proč by měl orel létat, než to, proč ho vzali do hor.

Příklad: - **Aby dokázal, že je to orel.**

Žákovo zdůvodnění je vágní nebo nepřesné nebo žák pouze opakuje část otázky.

Příklady: - **Usnadnit mu létání.**

- **Aby ho přinutil letět.**

SEZNAM důvodů, proč vzal farmářův přítel orla do hor

POZNÁMKA PRO HODNOTITELE: Aby žák získal kód za úplnou odpověď, může uvést kterékoliv dva příklady (jejich parafráze) z následujícího seznamu.

Aby viděl slunce (východ slunce) / aby ucítil teplo slunce / aby následoval slunce.

Aby pocítil, jak ho zvedá vítr.

Aby byl ve svém přirozeném prostředí / tam, kam patří / kde byl nalezen.

Aby se dostal blíže k nebi / aby se dostal výše.

Příklady odpovědí českých žáků – Leť, orle, leť: otázka č.9

1	1. Aby orel viděl slunce. 2. Aby orel poznal rozdíl mezi zemí a nebem.	
2	1. Protože ho tam farmář našel. 2. A chtěl, aby orel viděl slunce a aby se orel vydal za ním.	
3	1. Protože chtěl, aby orel pocítil teplo slunce. 2. A aby zjistil, že ho vítr unáší.	
4	1. Protože tam patří. 2. On má létat.	

Leť, orle, leť: otázka č. 10

Postup porozumění: *posuzování textu*

Přehled odpovědí českých žáků (%)			
otázka č. 10	1	0	9
četnost odpovědí	46,7	41,4	11,8

Úspěšnost	CELKEM	DÍVKY	CHLAPCI
Česká republika	46,7	54,0	39,5
mezinárodní průměr	56,4	60,7	52,2

Najdi a opiš slova, která popisují krásu nebe při svítání.

Co otázka testuje?

Zjišťuje, zda žák:

1. má zkušenosti s tím, jakým způsobem autoři popisují krásu přírody;
2. najde v textu různá místa, kde autor líčí nebe při svítání;
3. opiše z textu slova či věty, které se týkají krásy nebe.

Popis:

Žák musí v této otázce nejdříve vyhledat odpovídající část textu a posoudit, které informace s otázkou souvisejí. Uvažuje o textu a dokáže rozpoznat, které výrazy autor použil k vyjádření krásy nebe při svítání. Autor se k popisu krásy nebe vrací opakovaně, popis se tedy objevuje v několika různých odstavcích.

U této otázky zaměřené na posuzování textu byla úspěšnost českých žáků pod úrovní mezinárodního průměru. Vyhovujícím způsobem odpověděla pouze necelá polovina žáků, vyskytovalo se tedy mnoho chybných odpovědí. Nejlépe si vedli žáci Hongkongu (89,2 %), vysoké úspěšnosti dosáhli rovněž žáci Singapuru (79,5 %), Portugalska a Ruska (76,2 %). Přestože odpověď bylo možné nalézt v několika částech textu, žáci často nebyli schopni požadovaná slova vyhledat a opsat. Dívky si ve většině zemí počínaly mnohem lépe než chlapci. Zajímavé je, že poměrně velké procento českých žáků se o odpověď ani nepokusilo (podobně ve Francii – 16,1 % žáků).

Leť, orle, leť: hodnocení otázky č. 10

1 – Úplná odpověď

Žák uvádí kterékoli slovo nebo kteroukoli větu ze seznamu.

- Příklady: - *růžové obláčky* - *majestátně*
- *zlatavý třpyt* - *vzplál světlem*

0 – Nevyhovující odpověď

Žák neuvádí žádné slovo ani žádnou větu ze seznamu. V odpovědi se opakují slova z otázky.

Příklady: - *východ slunce* - *svítání* - *krásný*

SEZNAM slov z příběhu, která popisují krásu nebe při svítání

K tomu, aby žák získal kód za úplnou odpověď, stačí, když uvede kterékoli z podtržených slov, přitom může uvést navíc i další slova z citované věty. Ignorujte drobné odlišnosti v citaci, pokud je jasné, co se tím myslí.

Obláčky na nebi se nejprve zbarvily dorůžova a pak se začaly zlatě třpytit.

Slunce majestátně vycházelo.

První sluneční paprsky se prodraly přes vrchol hory a celý svět náhle vzplál světlem.

Příklady odpovědí českých žáků – Leť, orle, leť: otázka č. 10

1	Vzplál, život, vládne, světlo, majestátně, září	
2	Mraky zrůžověly a pak zežlály. Slunce osvítilo zem a ukázalo barvy země.	
3	První záblesky světla a zlatý třpyt.	
4	Dává život světu, vládne nebesům, dává světlo novému dni.	

Leť, orle, leť: otázka č. 11

Postup porozumění: *posuzování textu*

Přehled odpovědí českých žáků (%)					Úspěšnost	CELKEM	DÍVKY	CHLAPCI
otázka č. 11	A	B	C	D	Česká republika	64,6	66,3	62,9
četnost odpovědí	64,6	9,3	22,3	1,8	mezinárodní průměr	56,9	57,9	55,9

Proč bylo vycházející slunce v příběhu důležité?

A *Probudilo v orlovi touhu létat.*

B *Vládlo nebesům.*

C *Zahřálo orlovi peří.*

D *Osvětlovalo horské stezky.*

Co otázka testuje?

Zjišťuje, zda žák:

- najde** v textu místa, kde se píše o slunci;
- rozpozná**, které pasáže o slunci jsou důležité pro pochopení smyslu textu;
- dokáže **posoudit**, která z nabízených odpovědí nejlépe vystihuje význam slunce v příběhu.

Popis:

V této otázce je velmi důležité, aby žák správně určil místa v textu, kde může nalézt informace související s vycházejícím sluncem. Tyto informace porovnává a hodnotí, které z nich nejlépe vystihují význam vycházejícího slunce pro to, aby orel opět vzlétl.

Přibližně třetina žáků České republiky nerozpoznala, která část textu souvisí s klíčovým významem slunce v příběhu, a téměř čtvrtina vybrala chybně možnost C: „Zahřálo orlovi peří.“

Leť, orle, leť: otázka č. 12

Postup porozumění: *interpretace*

Přehled odpovědí českých žáků (%)					Úspěšnost	CELKEM 2	DÍVKY	CHLAPCI	CELKEM 1
otázka č. 12	2	1	0	9	Česká republika	41,9	41,4	42,4	31,5
četnost odpovědí	41,9	31,5	16,4	9,5	mezinárodní průměr	29,4	32,8	26,2	32,4

**Jaký byl farmářův přítel, poznáš podle toho, co dělal.
Popiš, jaký farmářův přítel byl, a uveď příklad, který to dokazuje.**

Co otázka testuje?

Zjišťuje, zda žák:

1. **najde** v textu místa, kde postava něco dělá či říká;
2. **pochozí** motivaci postavy a její roli v příběhu (přítel chce orla osvobodit);
3. **porozumí** celkovému smyslu příběhu;
4. na základě toho, co postava říká a dělá, a na základě vlastních zkušeností **interpretuje**, jaké vlastnosti má postava.

Popis:

Žák si během četby textu na základě informací a svých vlastních zkušeností vytváří představu o postavě farmářova přítele a chápe celkový smysl textu. Posuzuje a hodnotí jednání této postavy v různých situacích a určuje její výrazný povahový rys. Následně k vybranému povahovému rysu uvádí příklad toho, co farmářův přítel udělal, který tento povahový rys vysvětluje.

Otázka byla pro žáky poměrně obtížná. V počtu úplných odpovědí byli žáci České republiky výrazně nad mezinárodním průměrem, mnohé evropské země za Českou republikou zaostaly. Méně než 20 % úplných odpovědí uvedli žáci Belgie, Francie, Malty, Německa a Slovinska. Slovensko dosáhlo stejného výsledku jako Česká republika. Téměř desetina českých žáků se o odpověď vůbec nepokusila. V mezinárodním průměru odpovídaly výrazně lépe dívky než chlapci (např. v Portugalsku odpovědělo vyhovujícím způsobem 46,1 % dívek a 30,1 % chlapců). V České republice byly jejich výkony vyrovnané.

Leť, orle, leť: hodnocení otázky č. 12

2 – Úplná odpověď

Žák uvádí jeden přijatelný povahový rys farmářova přítele (vytrvalý, tvrdohlavý, hodný, chytrý, hezky se choval ke zvířatům atd.). Tento povahový rys dokládá příkladem toho, co farmářův přítel udělal.

- Příklady:
- *Byl odhodlaný. Pokoušel se naučit orla létat.*
 - *Byl chytrý. Uvědomil si, že musí vzít orla do hor, aby ho přinutil létat.*
 - *Je to člověk, který se nevzdává. Šel podruhé do farmářova domu, aby přesvědčil orla, že je orel.*
 - *Byl hodný na zvířata. Chtěl, aby byl orel volný.*

1 – Částečná odpověď

Žák uvádí jeden přijatelný povahový rys.

Nebo dokládá povahový rys farmářova přítele tím, že uvede příklad toho, co farmářův přítel udělal, aniž by tento povahový rys uvedl.

- Příklady:
- *Je hodný na zvířata.*
 - *Vezme orla, aby viděl slunce a odletěl a nikdy nežil mezi slepicemi.*

0 – Nevyhovující odpověď

Žák neuvádí vhodný a správný popis povahy farmářova přítele nebo poskytuje vágní a obecný popis, který svědčí o nedostatečném porozumění textu.

Nebo jsou v odpovědi informace z příběhu, které nemají žádnou souvislost s popisem přítelovy povahy.

Příklady: - *Je zlomyslný. Říká orlovi, že je slepice.* (Tato odpověď popisuje farmáře, a ne jeho přítele.)

Příklady odpovědí českých žáků – Leť, orle, leť: otázka č. 12

1	Chytrý. Poznal, že je to orel.	
2	Farmářův přítel byl hodný. Nechal orla být orlem.	
3	Byl chytrý a chtěl orla naučit létat.	
4	Udržuje vše tak, jak má být. Orel nepatří zemi ale nebi.	
5	Naučil orla létat.	

Metodika otázek

Tabulka 4: Metodická doporučení k otázkám úlohy Leť, orle, leť

Č. otázky	Metodická doporučení pro využití úlohy
1, 2, 4, 5	<p>Aby se žáci naučili najít požadovanou informaci v textu, můžeme např.:</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ Požadovat po žácích, aby zdůvodnili, že jimi vyhledaná informace je skutečně ta, o kterou jsme žádali. ■ Co nejčastěji modelovat žákům, jak postupuje zdatný čtenář, když vyhledává informaci v textu. ■ Učit žáky postupy, které vyhledávání informací usnadňují (např. rychle přelést text očima, všimnout si klíčových slov). ■ Při práci s textem klást žákům otázky různého typu (otevřené, uzavřené). ■ Učit žáky rozlišovat mezi otázkami „do textu“ (můžeme na ně najít v textu odpověď) a „za text“ (musíme zapojit vlastní zkušenosti a znalosti). ■ Pracovat s žáky pomocí metody <i>čtení s otázkami</i>, kdy se žáci ve dvojicích střídají v roli tazatele a toho, kdo se snaží na otázku odpovědět.
3, 6	<p>Aby se žáci naučili vyvozovat závěry z textu, můžeme např.:</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ Při <i>řízeném čtení</i> žákům klást otázky mířící na vyvozování závěrů z textu. Hledat příležitosti, kdy je možné vyvodit více než jednu informaci. ■ Často žákům modelovat, jak vyvozujeme implicitní informace z textu. ■ Pracovat s obrázky či fotografiemi a ptát se žáků, co by na obrázku mohlo ještě být a proč. Žáci z kontextu vyvodí, co je skryto. Tento postup lze využít i pro vysvětlení toho, co znamená vyvozovat z textu.

Č. otázky	Metodická doporučení pro využití úlohy
10	<p>Aby se žáci naučili vnímat v textech popisy přírody, můžeme např.:</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ Dávat žákům předem připravené stručné popisy přírody a žádat, aby je přiřadili k vhodným obrázkům či fotografiím. ■ Pracovat s obrázky, fotografiemi či filmy, které zobrazují přírodní scenérie, a nechat žáky vymýšlet vhodné popisy. I v tomto případě je dobré dát žákům návodná slova či věty, z nichž mohou vybírat. ■ Při <i>dílnách čtení</i> nechat žáky sledovat prostředí, ve kterém se příběh odehrává, a sdílet s ostatními, jaká prostředí se v knize objevují. Někdy zaměřit pozornost i na přírodní scenérie, popis počasí apod.
11	<p>Aby se žáci naučili posuzovat text, můžeme např.:</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ Číst s žáky různé texty, ve kterých se objevuje stejný motiv (např. motiv slunce). Nechat žáky posuzovat, v jakém významu je motiv v textu použit, jaký význam nese. ■ Při <i>řízeném čtení</i> i v jiných případech klást žákům otázky, které je na výskyt motivu v textu upozorní. Ptát se jich, co motiv zastupuje. ■ Učit žáky vnímat, že každý text má svého autora, který napsal text s určitým záměrem. ■ Nechat žáky porovnávat krátké texty na stejné téma napsané s různým záměrem autora.
7, 8, 9, 12	<p>Aby se žáci naučili interpretovat chování postav a další aspekty příběhu, můžeme např.:</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ Pracovat s <i>tabulkou postav</i>, do které si žáci z textu vypisují, co přesně postava říká a co dělá. Na základě těchto informací (důkazů z textu) interpretují, jaká je, jaké má vlastnosti. ■ Využívat texty, ve kterých se objevují vyloženě kladné či záporné postavy. Postupně představovat žákům i postavy nejednoznačné. ■ Vyvolat mezi žáky diskusi o charakteru postav. Žáci mají za úkol obhajovat chování postavy, nebo argumentovat proti ní. Vždy musejí svá tvrzení podpořit důkazy. ■ Požádat žáky, aby své stanovisko k postavě vyjádřili na názorové škále. Každý žák pak zdůvodní, proč stojí tam, kde stojí. ■ Na základě četby požádat žáky o sepsání tzv. <i>životabásně</i>. V ní se pokusí interpretovat postavu na základě informací z textu i vlastních zkušeností. ■ Pracovat se škálami postav. Žáci mají za úkol umístit různé postavy z textu na škálu, která sleduje různá kritéria (např. hodný – zlý, pracovitý – líný, poctivec – podvodník). Nad umístěním na škálu žáci diskutují. ■ Při <i>dílnách čtení</i> žáci popisují vybranou postavu, sdílejí s ostatními svoje vnímání postavy, hledají na ní určité rysy podle zadání (např. kdy byla postava šťastná a proč). ■ Žádat po žácích, aby k příkladům chování přiřazovali vlastnosti (např. člověk, který myslí jen na sebe, nestará se o ostatní, je sobecký).

V této úloze žáci obdrželi text ve formě složeného letáku.

Jak si naplánovat výlet

- ! Vyberte si zajímavý cíl, aby vás výlet bavil. Jestliže vyrážíte ve skupině, přihlédněte k přání všech.
- ! Předem si zjistěte, jak daleko a jak dlouho přibližně půjdete.
- ! Zjistěte si aktuální povětrnostní podmínky a předpověď počasí. Přizpůsobte tomu své plány a oblečení.
- ! Vezměte si s sebou jen to nejdůležitější, abyste nemuseli nést těžký batoh (podívejte se na seznam věcí).

Seznam věcí na výlet

- Dostatek pití – abyste po cestě neměli žízeň
- Jídlo – pořádná svačina nebo jídlo na piknik
- Lékárnička – k ošetření puchýřů, škrábanců a lehkých poranění
- Repelent proti hmyzu – na ochranu před štípnutím (například od klíšťat, včel, komárů a mušek)
- Náhradní ponožky – aby nohy byly pořádkem v suchu
- Píšťalka – ta je důležitá, zvlášť pokud jdete sami – tři krátká zapískání znamenají, že se vám něco stalo a potřebujete pomoc
- Mapa a buzola – ty jsou velmi důležité hlavně na náročnějších výletech

Myslete na bezpečnost

- ! Vyrazte včas. Pak budete mít dost času, abyste si výlet užili a vrátili se domů za světla.
- ! Pohybujte se po vyznačených turistických trasách, pokud oblast dobře neznáte.
- ! Jděte svým tempem. Nebojte se, aby vám stačily síly. Když jdete jako skupina, zvolte tempo toho nejpomalejšího.
- ! Dávejte pozor, kudy jdete. Dávejte si pozor na uvolněné kameny, hromady listů a větve, o které byste mohli zakopnout. Obzvlášť opatrní buďte v místech, kde to klouže. Jestliže se musíte brodit vodou, zjistěte si předem, jaká je tam hloubka.

! Nezapomínejte, že jste v přírodě.

Dávejte pozor, kam šlapete, nebo když zvedáte klacek či kámen, a dobře si prohlédněte místo, kam se chcete posadit. Nikdy se nepřibližujte ke zvířatům ve volné přírodě. Možná vám připadají roztomilá a neškodná, ale mohou se chovat nevyzpytatelně, zejména když si hájí své území.

DŮLEŽITÉ: Řekněte někomu, kam jdete a kdy se asi vrátíte. Může se to hodit, kdyby se vám něco stalo a potřebovali byste pomoc. Dejte také vědět, že jste se z výletu v pořádku vrátili.

Hlavně se však nezapomente na výletě bavit. Pobyt v přírodě si pořádně užijte. Sledujte všechny zajímavosti kolem sebe. Naučte se poznávat nová místa, rostliny a zvířata. Všimněte si krásy krajiny a přírody a hezky se na čerstvém vzduchu protáhněte, je to zdravé!

Objevte kouzlo výletů

Rádi byste se pobavili a zažili něco zajímavého ve vašem okolí nebo na prázdninách?

Když chcete jít ven, to nejlepší, co můžete udělat, je vyrazit na pěší výlet, nejlépe celodenní. Nezabere to zas tak moc času a nepotřebujete k tomu žádné zvláštní vybavení.

Na výletech je legrace a navíc máte pohyb!

Je to jen na vás! Můžete si sami vybrat, kam chcete jít, jak dlouho chcete jít i jaké zvolíte tempo. Můžete vyrazit na menší procházku a užít si přírodu, nebo můžete zvolit kopcovitý terén, kde si dáte pořádně do těla. Rozhodnutí je jen na vás!

Uvidíte nové zajímavé věci! Na výletě se dostanete do míst, která byste jinak neviděli. Můžete jít krásnou krajinou, kde vás čeká velkolepá podívaná. Nebo se můžete vydat do odlehklých končin a objevovat skrytá údolí, vodopády nebo jeskyně. Cestou můžete pozorovat rostliny, ptáky a zvířata, která žijí ve volné přírodě. Možná narazíte i na zbytky obydlí a další předměty, které patřily lidem, kteří tu žili před dávnými časy.

Udržujete se v dobré kondici!

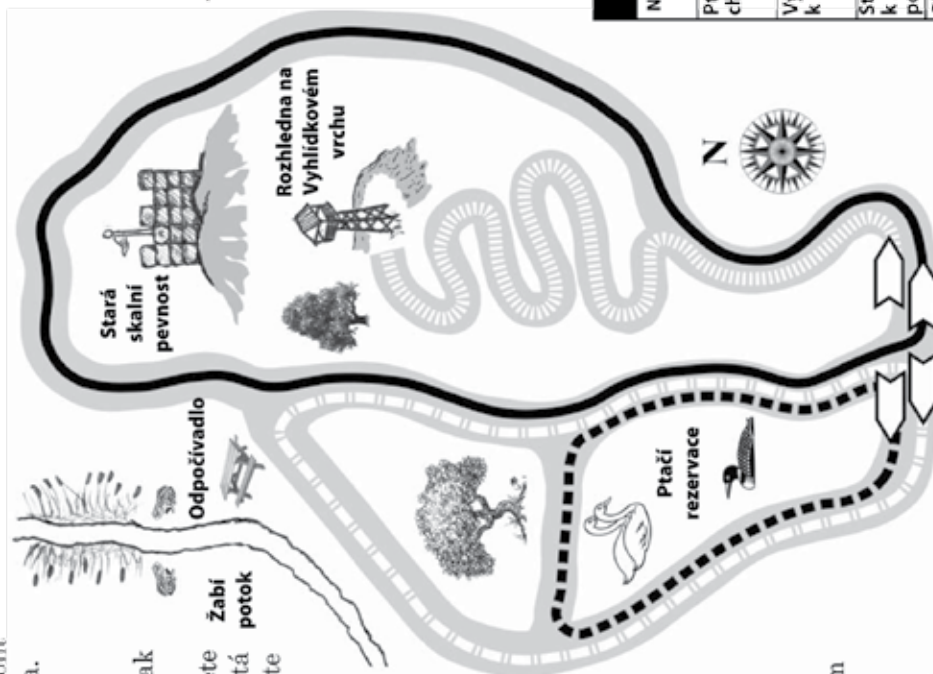
I chůze je pohyb, takže pravidelné výlety přispívají ke zdraví. Budete mít také čas na přemýšlení a k odreagování. Turistika je to pravé, když chcete být s kamarády či rodinou nebo si užít chvíli jen sami pro sebe pozorováním a obdivováním přírody.

Prozkoumejte Vyhlídkový vrch

Díky mapě s vysvětlivkami získáte dobrou představu o tom, co můžete na Vyhlídkovém vrchu vidět a dělat, a podle toho si můžete vybrat celodenní výlet, který se vám bude nejvíce líbit. Uvidíte, že se dá udělat hezký celodenní výlet, aniž byste se příliš vzdalovali od domova.

Vyhlídkový vrch

Výlet plný dobrodružství

Vyberte si trasu, po které se vydáte!

Použijte jeden z našich návrhů, nebo si vymyslete svoji vlastní trasu.

Vysvětlivky				
Název trasy	Značení trasy	Délka trasy	Náročnost trasy	Popis trasy
Ptáčí procházka	■ ■ ■ ■ ■	2 hodiny	Snadná, přístupná i pro vozíčkáře	Okruh kolem ptáčí rezervace
Výlet k rozhledně		2 až 2,5 hodiny jedna cesta	Obtížná	Výstup na Vyhlídkový vrch, výhled do celého kraje
Stezka k Žabímu potočku	■ ■ ■ ■ ■	3 hodiny	Středně obtížná	Výlet k odpočívadlu u Žabího potočka
Okruh kolem Vyhlídkového vrchu	■ ■ ■ ■ ■	5 hodin	Středně obtížná	Výlet kolem Vyhlídkového vrchu ke Staré skalní pevnosti

1. Jaká je *hlavní* informace, kterou ti leták přináší o pěších výletech?

- A Jsou drahé a nebezpečné.
- B Jsou nejlepším způsobem, jak pozorovat zvířata.
- C Jsou zábavné a zdraví prospěšné.
- D Jsou jen pro zkušené turisty.

2. Napiš *dvě* zajímavosti z letáku, které můžeš vidět na celodenním výletě.

1.
2.

3. Na které dvě věci uvedené v letáku je třeba myslet, když vyrážíte na výlet ve skupině?

1.
2.

4. Ve které části letáku se píše o tom, že se máš obléknout podle počasí?

- A Objevte kouzlo výletů
- B Jak si naplánovat výlet
- C Seznam věcí na výlet
- D Myslete na bezpečnost

Vrať se k části *Seznam věcí na výlet*. Podle ní odpověz na otázky 5 a 6.

5. Proč si máš vzít na výlet náhradní ponožky?

- A aby nohy byly pořád v suchu
- B mohlo by se ochladit
- C kdyby se ti udělal puchýř
- D pro kamaráda

6. Co máš udělat, když se ti na výletě něco stane?

- A dát si pořádnou svačtinu
- B třikrát zapískat na píšťalku
- C natřít se repelentem proti hmyzu
- D co nejhlasitěji křičet o pomoc

Vrať se k části *Myslete na bezpečnost*. Podle ní odpověz na otázky 7 a 8.

7. Co máš dělat, aby ses moc brzy neunavil/a?

- A vyrazit včas
- B pohybovat se po vyznačených turistických trasách
- C jít svým tempem
- D dávat pozor, kudy jdu

Seznam věcí na výlet

- Dostatek pití – abyste po cestě neměli žízeň
- Jídlo – porádku ovočina nebo jídlo na piknik
- Lékařka/ka – k ošetření puchýřů, škrábanců a lehkých poranění
- Repelent proti hmyzu – na ochranu před štípáním (například od klíšťat, vteč, komárů a zvrsků)
- Náhradní ponožky – aby nohy byly pořád v suchu
- Píšťalka – ta je důležitá, zvířát polod jete sami – tři krátká zapískání znamenají, že se vám něco stalo a potřebujete pomoc
- Mapa a busola – ty jsou velmi důležité hlavně na náročnějších výletech

Myslete na bezpečnost

- ! Vyrázte včas. Půl hodiny už dost času, abyste si výlet mohli užít.
- ! Pohybujte se po vyznačených turistických trasách, pokud odtud máte možnost.
- ! Jděte svým tempem. Nebotíte se, aby vám někdy šly. Když jete jako skupina, volte tempo toho nejslabšího.
- ! Dávejte pozor, kudy jdete. Dávajte si pozor na urvinné kámeny, kamzky listů a větvě, o které byste mohli nabourat. Otvíráte opatrně bažky v místech, kde se kámen. Ačkoli se můžete brodit vodou, zjistíte si předem, jaká je tam hloubka.
- ! Nezapomínejte, že jste v přírodě. Dávajte pozor kam šlapete, nebo když roztáhnete kámen či kámen, a dáváte si pozor na mravce, kůzle se chováte opatrně. Pokud se například let zvířetím ve vaší blízkosti. Můžete vám připadají rozmazávká a netopýři, ale mohou se chovat nevyzpytatelně, zejména když si mají své stromy.

DŮLEŽITÉ! Pokud máte nějakou, kam jdete a když se vám vrátíte. Pokud se to hodí, když se vám něco stalo a potřebujete pomoc. Dávejte náhodou vědět, že jste ze svého výletu v nešťastlivě vrátili.

8. Proč je důležité někomu říct, kdy se asi vrátíš z výletu?

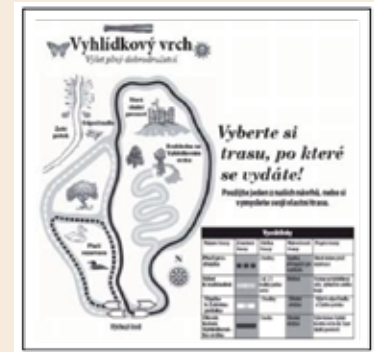
.....

1
0
8
9

Použij informace z části **Vyhlídkový vrch** a odpověz na otázky 9 až 12.

9. Kterou trasu si vybereš, když chceš, aby byl výlet co nejkratší?

- A Ptačí procházka
- B Výlet k rozhledně
- C Stezku k Žabímu potoku
- D Okruh kolem Vyhlídkového vrchu

10. Kteří lidé by nejnáze zvládli výlet k rozhledně?

- A lidé, kteří spěchají
- B lidé s malými dětmi
- C lidé, kteří rádi pozorují ptáky
- D lidé, kteří jsou zdatní a v dobré kondici

11. Jaké dvě věci se dozvíš z vysvětlivek u mapy?

1.

2.

2
1
0
8
9

12. Použij mapu Vyhlídkového vrchu s vysvětlivkami a naplánuj výlet. U vybrané trasy udělej křížek.

- _____ Ptačí procházka
- _____ Výlet k rozhledně
- _____ Stezka k Žabímu potoku
- _____ Okruh kolem Vyhlídkového vrchu

Uved' dva důvody z letáku, proč jsi tuto trasu vybral/a.

1.

2.

2
1
0
8
9

Hodnocení úlohy Objevte kouzlo výletů

Účel čtení: získávání a používání informací

Objevte kouzlo výletů: otázka č. 1

Postup porozumění: vyvozování závěrů

Přehled odpovědí českých žáků (%)				
otázka č. 1	A	B	C	D
četnost odpovědí	1,4	19,7	71,1	6,2

Úspěšnost	CELKEM	DÍVKY	CHLAPCI
Česká republika	71,1	72,9	69,3
mezinárodní průměr	76,0	78,0	74,0

Jaká je **hlavní** informace, kterou ti leták přináší o pěších výletech?

- A Jsou drahé a nebezpečné. B Jsou nejlepším způsobem, jak pozorovat zvířata.
 C Jsou zábavné a zdraví prospěšné. D Jsou jen pro zkušené turisty.

Co otázka testuje?

Zjišťuje, zda žák:

1. přečte celý text letáku;
2. je schopen si ujasnit, které informace jsou důležité a které podružné;
3. vybere z nabídky odpovědí hlavní myšlenku.

Popis:

V této otázce musí žák pracovat s textem letáku. Z dostupných informací musí vyvodit správnou odpověď s ohledem na předloženou nabídku odpovědí.

Žáci České republiky se umístili podobně jako žáci Norska (70,9%) pod úroveň mezinárodního průměru. Tito žáci nepochopili, které informace z letáku jsou pro odpověď klíčové, nebo při výběru odpovědi vycházeli pouze z obrázků na mapě. Nejvyšší úspěšnosti v řešení této otázky dosáhli žáci Hongkongu (92 %).

Objevte kouzlo výletů: otázka č. 2

Postup porozumění: vyhledávání informací

Přehled odpovědí českých žáků (%)			
otázka č. 2	1	0	9
četnost odpovědí	72,4	23,9	3,7

Úspěšnost	CELKEM	DÍVKY	CHLAPCI
Česká republika	72,4	75,7	69,0
mezinárodní průměr	63,0	66,1	60,0

Napiš dvě zajímavosti z letáku, které můžeš vidět na celodenním výletě.

1.
2.

Co otázka testuje?

Zjišťuje, zda žák:

1. najde v textu nebo na obrázcích místa, kde se píše o tom, co můžeme na výletě vidět;
2. vybere dvě zajímavosti a zapíše je.

Popis:

Žák ke splnění tohoto úkolu musí vyhledat konkrétní zajímavosti v textu letáku. Může rovněž využít informace z mapy nebo vysvětlivek, které text doprovázejí. V této otázce se nabízí široká škála správných odpovědí, ale všechny musí vycházet z obsahu letáku. Žák má uvádět přesné informace. Informace vyňaté pouze z nadpisu nelze přijmout jako vyhovující odpověď. Čeští žáci v odpovědích často uváděli slovo „zříceniny“. Protože je zřejmé, že tím odkazovali na „zbytky obydlí“, bylo slovo uznáno jako přijatelné.

Pokud žáci vycházeli z informací v textu, měli pracovat pouze s jedním odstavcem, který má název „Uvidíte nové zajímavé věci“. Podle názvu se tak mohli velmi dobře zorientovat, na kterou část textu otázka míří. Přesto více než čtvrtina žáků nebyla schopna vyhledat dvě zajímavosti. Odpovědi často obsahovaly pouze jednu zajímavost. Z evropských zemí mělo nejnižší úspěšnost Rumunsko (51,9 %) a Norsko (55,1 %). Ve většině zemí odpovídaly dívky lépe než chlapci (např. v Irsku odpovídělo vyhovujícím způsobem 80,1 % dívek a jen 68,1 % chlapců).

Objevte kouzlo výletů: hodnocení otázky č. 2**1 – Úplná odpověď'**

Žák uvádí **dvě** zajímavosti, které jsou zmíněny v textu. Viz seznam vhodných zajímavostí.

0 – Nevyhovující odpověď'

Žák uvádí méně než dvě zajímavosti, které jsou zmíněny v textu. Odpověď' může být vágní nebo nevhodná.

Příklady: - *Nové zajímavé věci* - *Lékárnička a nové věci*

SEZNAM vhodných zajímavostí, které můžete vidět na celodenním výletě

POZNÁMKA PRO HODNOTITELE: Odpověď' musí uvádět dvě přijatelné zajímavosti z následujícího seznamu.

rostliny / příroda

ptáci / zvířata / ptáci a zvířata, která žijí ve volné přírodě / příroda

jeskyně

vodopády

skrytá údolí

pevnost

zbytky obydlí

jakékoliv místo uvedené na mapě (např. Vyhlídkový vrch, rozhledna, odpočívadlo, Stezka k Žabímu potoku)

krásná místa / krásná krajina

nová místa

velkolepá podívaná

Příklady odpovědí českých žáků – Objevte kouzlo výletů: otázka č. 2

1	1. Staré věci v dávných časech.	2. Můžeme pozorovat zvěř.	
2	1. Je tam rozhledna.	2. Žabí potok.	
3	1. Můžu se vydat do odlehlých pustin.	2. Můžu objevovat údolí, vodopády, jeskyně.	
4	1. Nové věci.	2. Krásu krajiny.	

Objevte kouzlo výletů: otázka č. 3

Postup porozumění: *interpretace*

Přehled odpovědí českých žáků (%)				
otázka č. 3	2	1	0	9
četnost odpovědí	7,3	20,9	64,4	7,3

Úspěšnost	CELKEM 2	DÍVKY	CHLAPCI	CELKEM 1
Česká republika	7,3	8,0	6,6	20,9
mezinárodní průměr	10,3	12,4	8,2	27,5

Na které dvě věci uvedené v letáku je třeba myslet, když vyrážíte na výlet ve skupině?

1.
2.

Co otázka testuje?

Zjišťuje, zda žák:

1. **najde** v textu místa, kde se píše o skupinovém výletě;
2. **vypíše** z textu doporučení nebo **využije** informace k vlastní interpretaci.

Popis:

Žák pracuje s delší částí textu, dokáže se v něm správně orientovat a nalézt oddíly, které poskytují informace související s výletem ve skupině. Nalezené informace využívá k vytvoření interpretace. Hodnocení otázky je rozděleno do dvou úrovní. Žák by měl v odpovědi uvádět jedno doporučení týkající se schopností a jedno doporučení týkající se zájmů všech členů skupiny. Pokud vybírá pouze obecná doporučení z letáku, která se netýkají výletu ve skupině, odpověď je nevyhovující.

Tato otázka byla pro všechny země velmi obtížná. Přestože úroveň mezinárodního průměru byla velmi nízká, Česká republika nedosáhla ani této úrovně. Znění otázky, ve kterém je zvládnutím slovo „skupina“, naznačuje, na co je třeba se při hledání odpovědi zaměřit. Potřebné informace obsahoval právě text, ve kterém se toto slovo vyskytovalo. Přesto pouze velmi nízké procento žáků u nás i v ostatních zemích vytvořilo úplnou odpověď. Pětina českých žáků napsala alespoň částečnou odpověď, tzn. že vyhledali pouze jedno doporučení k výletu ve skupině, a téměř dvě třetiny žáků uvedly nevyhovující odpověď. Obdobné rozložení výsledků jako Česká republika mělo Švédsko. Slovensko dosáhlo ve srovnání s Českou republikou výrazně lepších výsledků, zejména u částečných odpovědí (31,3 %). Nejvyšší úspěšnost měli žáci Finska, kteří uvedli 20,6 % úplných odpovědí a 33,5 % částečných odpovědí. Podobný výsledek mělo Dánsko (18,9 % úplných odpovědí a 40,3 % částečných odpovědí).

Objevte kouzlo výletů: hodnocení otázky č. 3

2 – Úplná odpověď

Žák uvádí **dvě** doporučení k výletu ve skupině; jedno se týká schopností a druhé zájmů členů skupiny.

- Příklady schopností:
- **Každý by měl být schopen to zvládnout.**
 - **Zvolte tempo toho nejpomalejšího.**
 - **Vyberte si trasu, která bude vhodná pro všechny.** (schopnost)
- Příklady zájmů:
- **Vyberte si trasu, která bude vhodná pro všechny.** (zájem)
 - **Mělo by to být zábavné a zajímavé pro všechny.**
 - **Přihlédněte k přání všech.**

POZNÁMKA PRO HODNODITELE: Obě správné odpovědi mohou být součástí jedné věty. Všimněte si, že „*kteřá bude vhodná pro všechny*“ může být použito u obou doporučení, ale pouze jednou, nikoliv pro obě najednou.

1 – Částečná odpověď

Žák uvádí jen jedno doporučení k výletu ve skupině, které vyjadřuje buď schopnost, nebo zájem členů skupiny.

0 – Nevyhovující odpověď

Žák neuvádí správné nebo přijatelné doporučení k výletu ve skupině. Může uvádět obecné doporučení k výletu, nikoliv však specifika skupinového výletu, nebo uvádí doporučení ke skupinovému výletu, tato doporučení však nevycházejí z letáku.

Příklady: - **Zabalit si lékárničku.**
 - **Zůstat ve skupině.**
 - **Vždycky říci někomu, kdy se z výletu vrátíte.**

Příklady odpovědí českých žáků – Objevte kouzlo výletů: otázka č. 3

1	1. Dávat pozor kudy jdeme. 2. Dostatek pití.	
2	1. Držet se tempa toho nejpomalejšího. 2. Nesmíme se honit, aby nám stačily síly.	
3	1. Jít svým tempem ne moc rychle. 2. Vzít si věci co potřebujeme: svačinu, pití, lékárničku, mapu, kompas, píšťalku.	
4	1. Přihlédnout k přání všech. 2. Vybrat si zajímavý cíl, aby vás výlet bavil.	
5	1. Říct kamarádům nebo blízkým kam jdeme. 2. Dávat pozor, kam šlapeme, aby nám nepodklouzla noha.	
6	1. Aby se za námi nemusel honit, musíme zvolit tempo nejpomalejšího. 2. Musíme přihlédnout k přání všech, aby všechny výlet bavil.	

Objevte kouzlo výletů: otázka č. 4

Postup porozumění: vyhledávání informací

Přehled odpovědí českých žáků (%)					Úspěšnost	CELKEM	DÍVKY	CHLAPCI
otázka č. 4	A	B	C	D	Česká republika	59,5	59,8	59,3
četnost odpovědí	4,8	59,5	26,9	7,8	mezinárodní průměr	55,4	58,5	52,3

Ve které části letáku se píše o tom, že se máš obléknout podle počasí?

- A Objevte kouzlo výletů B Jak si naplánovat výlet
 C Seznam věcí na výlet D Myslete na bezpečnost

Co otázka testuje?

Zjišťuje, zda žák:

1. pročte pozorně celý text;
2. rozpozná, ve které části textu je uvedené doporučení.

Popis:

Aby žák našel informaci a vybral správnou odpověď z nabídky možností, musí věnovat textu dostatek pozornosti. Musí rozpoznat, který oddíl textu s požadovanou informací souvisí. Je důležité, aby v textu našel přesnou informaci týkající se počasí a oblečení, neboť některé informace v jiné části textu mohou vést k výběru nesprávné odpovědi.

Slovo „oblečení“ bylo v části „*Jak si naplánovat výlet*“ přímo uvedeno. Přesto více než čtvrtina českých žáků vybrala chybnou odpověď C: „*Seznam věcí na výlet.*“ Tito žáci patrně nečetli pozorně a pracovali s jinou částí letáku, ve které byla zmíněna informace o náhradních ponožkách. Z evropských zemí měli nejlepší výsledky žáci Německa (71,4 %).

Objevte kouzlo výletů: otázka č. 5

Postup porozumění: *vyhledávání informací*

Přehled odpovědí českých žáků (%)				
otázka č. 5	A	B	C	D
četnost odpovědí	91,2	4,6	1,7	2,1

Úspěšnost	CELKEM	DÍVKY	CHLAPCI
Česká republika	91,2	92,1	90,4
mezinárodní průměr	83,9	86,1	81,8

Proč si máš vzít na výlet náhradní ponožky?

- A Aby nohy byly pořád v suchu. B Mohlo by se ochladit.
C Kdyby se ti udělal puchýř. D Pro kamaráda.

Co otázka testuje?

Zjišťuje, zda žák:

najde v textu explicitně uvedenou informaci.

Popis:

Tato otázka není obtížná. V zadání je naznačeno, se kterou částí textu souvisí, a žák následně pouze vyhledává informaci, která se nachází v textu.

Nejvyšší úspěšnost z evropských zemí mělo Finsko (96,1 %) a Nizozemsko (95,3 %).

Objevte kouzlo výletů: otázka č. 6

Postup porozumění: *vyhledávání informací*

Přehled odpovědí českých žáků (%)				
otázka č. 6	A	B	C	D
četnost odpovědí	0,4	77,1	2,9	18,9

Úspěšnost	CELKEM	DÍVKY	CHLAPCI
Česká republika	77,1	78,2	76,0
mezinárodní průměr	73,6	76,1	71,1

Co máš udělat, když se ti na výletě něco stane?

- A Dát si pořádnou svačinu. B Tříkrát zapískat na píšťalku.
C Natřít se repelentem proti hmyzu. D Co nejhlasitěji křičet o pomoc.

Co otázka testuje?

Zjišťuje, zda žák:

najde v textu explicitně uvedenou informaci.

Popis:

Žák pracuje se stejnou částí textu jako v předchozí otázce a jeho úkolem je nalézt informaci, která je v textu explicitně uvedena.

Téměř pětina českých žáků vybrala chybně odpověď D: „*Co nejhlasitěji křičet o pomoc.*“ Tito žáci při výběru odpovědi nevycházeli z textu a odpovídali zřejmě na základě svých představ, jak by se v takové situaci zachovali.

Objevte kouzlo výletů: otázka č. 7

Postup porozumění: *vyvozování závěrů*

Přehled odpovědí českých žáků (%)				
otázka č. 7	A	B	C	D
četnost odpovědí	12,5	4,9	79,8	1,8

Úspěšnost	CELKEM	DÍVKY	CHLAPCI
Česká republika	79,8	80,2	79,4
mezinárodní průměr	62,4	63,0	61,7

Co máš dělat, aby ses moc brzy neunavil/a?

A Vyrazit včas.

B Pohybovat se po vyznačených turistických trasách.

C Jít *svým tempem*.

D Dávat pozor, kudy jde.

Co otázka testuje?

Zjišťuje, zda žák:

1. doslovně **rozumí** spojení slov „*aby vám stačily síly*“;
2. **vyvodí**, že zvládnání únavy souvisí se zvolením vhodného tempa;
3. **vybere** správnou odpověď.

Popis:

Žák musí rozpoznat, se kterou částí textu má pracovat. K výběru správné odpovědi však nestačí nalézt informaci související s otázkou. Je nutné, aby pronikl hlouběji do textu, pochopil jeho význam a aby si domýšlel souvislosti. Musí pochopit, že informace „*aby vám stačily síly*“ souvisí s únavou a s tempem chůze.

Z chybných odpovědí žáci nejčastěji vybírali odpověď A: „*Vyrazit včas.*“ V mezinárodním průměru vybralo tuto chybnou odpověď více než 22 % žáků, v Norsku dokonce 50 %.

Objevte kouzlo výletů: otázka č. 8

Postup porozumění: *vyvozování závěrů*

Přehled odpovědí českých žáků (%)			
otázka č. 8	1	0	9
četnost odpovědí	59,2	37,9	2,7

Úspěšnost	CELKEM	DÍVKY	CHLAPCI
Česká republika	59,2	62,0	56,4
mezinárodní průměr	58,1	63,2	53,1

Proč je důležité někomu říct, kdy se asi vrátíš z výletu?

.....

Co otázka testuje?

Zjišťuje, zda žák:

1. z několika vět **vyvodí** informaci, která je v textu obsažena implicitně;
2. přesně **zformuluje** svůj závěr.

Popis:

V této otázce má žák z textu vyvodit, proč je důležité někomu před výletem sdělit čas návratu. Nalézt odpověď je celkem snadné. Pokud žák správně chápe souvislosti mezi informacemi, vyvozuje, že je to důležité sdělit pro případ, kdyby se nám něco přihodilo a potřebovali bychom pomoc. Někteří žáci však vyvozovali nesprávně, že sdělení souvisí s tím, aby o nás ostatní věděli.

Nejlepší výsledky měli u této otázky žáci Finska a Rakouska (72,4 %) a dále Nizozemska (72,3 %).

Objevte kouzlo výletů: hodnocení otázky č. 8

1 – Úplná odpověď'

Žák chápe, že mu někdo může pomoci v případě, že se něco stane (např. když se ti něco stane nebo se ztratíš) a nevrátí se včas.

- Příklady: - *Protože když se nevrátíš včas, někdo bude vědět, že se něco stalo, a přivede pomoc.*
 - *V případě, že se ztratíš.* (Pozitivní formulace, srovnajte s posledním příkladem kódu 0.)

0 – Nevyhovující odpověď'

Žák nechápe, že výletník, který se nevrátí včas, je možná v nějakém nebezpečí (ztratil se nebo se dostal do problémů), nebo uvádí nepřesný nebo nevhodný důvod.

- Příklady: - *Tak budou vědět, kdy se vrátíš.*
 - *Tak budou vědět, kde jsi.*
 - *Tak budou vědět, že ses neztratil.* (Negativní formulace, srovnajte s posledním příkladem kódu 1.)

Příklady odpovědí českých žáků – Objevte kouzlo výletů: otázka č. 8

1	Aby o mě neměli strach.	
2	Kdyby se nám něco stalo, aby nás někdo našel.	
3	Abyste si výlet užili a vrátili se za světla.	
4	Protože se můžeš ztratit.	

Objevte kouzlo výletů: otázka č. 9

Postup porozumění: *vyvozování závěrů*

Přehled odpovědí českých žáků (%)				
otázka č. 9	A	B	C	D
četnost odpovědí	81,7	7,6	2,5	7,2

Úspěšnost	CELKEM	DÍVKY	CHLAPCI
Česká republika	81,7	81,2	82,3
mezinárodní průměr	71,6	72,9	70,3

Kterou trasu si vybereš, když chceš, aby byl výlet co nejkratší?

- A Ptačí procházku B Výlet k rozhledně
 C Stezku k Žabímu potoku D Okruh kolem Vyhlídkového vrchu

Co otázka testuje?

Zjišťuje, zda žák:

1. je schopen se **orientovat** v tabulce;
2. **chápe**, že otázka souvisí s délkou tras;
3. **zapojí** matematické dovednosti (výlet k rozhledně trvá dvojnásobek uvedeného času);
4. **vyvodí**, která trasa je nejkratší, a vybere z nabídky odpovědí tu správnou.

Popis:

Žák pracuje s informacemi, které nalezne ve vysvětlivkách k mapě. Dokáže se v tabulce orientovat, chápe, jak souvisí informace o časové délce tras s otázkou, a vyvozuje, která trasa je nejkratší. Odpověď vybírá z nabídky možností.

Z chybných odpovědí žáci nejčastěji vybírali možnost B: „Výlet k rozhledně,“ neboť ve vysvětlivkách pravděpodobně přehlédli, že u časového údaje je poznámka „jedna cesta“. V mezinárodním průměru vybralo tuto chybnou odpověď téměř 12 % žáků. Z evropských zemí mělo nejvyšší úspěšnost Finsko (88,2 %).

Objevte kouzlo výletů: otázka č. 10

Postup porozumění: *vyvozování závěrů*

Přehled odpovědí českých žáků (%)				
otázka č. 10	A	B	C	D
četnost odpovědí	3,2	5,6	5,3	84,3

Úspěšnost	CELKEM	DÍVKY	CHLAPCI
Česká republika	84,3	85,5	83,1
mezinárodní průměr	60,4	61,6	59,3

Kteří lidé by nejnáze zvládli výlet k rozhledně?

- A Lidé, kteří spěchají. B Lidé s malými dětmi.
 C Lidé, kteří rádi pozorují ptáky. D Lidé, kteří jsou zdatní a v dobré kondici.

Co otázka testuje?

Zjišťuje, zda žák:

1. je schopen se **orientovat** v tabulce;
2. **chápe**, že otázka souvisí s náročností tras;
3. **porovná** obtížnost tras;
4. **vyvodí**, kteří lidé nejlépe zvládnou obtížnou trasu, a vybere z nabídky vyhovující odpověď.

Popis:

Opět jde o typ otázky s výběrem odpovědi. Žák stále pracuje s tabulkou vysvětlivek k jednotlivým trasám. Chápe souvislost mezi informacemi o náročnosti tras a jejich vhodnosti pro různé typy lidí. Najde informaci, že vybraná trasa je obtížná, a následně vyvozuje a vybírá odpověď.

Nejvyšší úspěšnost měli u této otázky žáci Chorvatska (89,9 %), za kterými hned následovali žáci České republiky. Naopak nejnižší úspěšnost měly z evropských zemí Belgie, Polsko, Slovinsko a Švédsko (kolem 50 %). Z nevyhovujících odpovědí žáci nejčastěji vybírali možnost C: „Lidé, kteří rádi pozorují ptáky.“ V Polsku tuto odpověď zvolilo 37,2 % a na Slovensku 33,7 % žáků.

Objevte kouzlo výletů: otázka č. 11

Postup porozumění: *posuzování textu*

Přehled odpovědí českých žáků (%)				
otázka č. 11	2	1	0	9
četnost odpovědí	57,1	13,9	17,8	10,5

Úspěšnost	CELKEM 2	DÍVKY	CHLAPCI	CELKEM 1
Česká republika	57,1	60,7	53,4	13,9
mezinárodní průměr	40,5	42,7	38,5	18,8

Jaké *dvě* věci se dozvíš z vysvětlivek u mapy?

1.
2.

Co otázka testuje?

Zjišťuje, zda žák:

1. doslovně **rozumí** tomu, co jsou vysvětlivky u mapy;
2. **pročte** vysvětlivky a správně **zformuluje**, jaké dvě věci se z nich dozvídá.

Popis:

V této otázce žák posuzuje obsah vysvětlivek a na základě vlastního uvážení vybírá dvě věci, které se z vysvětlivek může dozvědět. Může uvádět obecné informace ze záhlaví tabulky, např. název trasy, značení apod., nebo konkrétní informace z vysvětlivek. Pokud žáci v odpovědích využívají mapu, nelze odpověď uznat jako vyhovující. V této otázce mají pracovat pouze s vysvětlivkami.

Otázka byla pro některé žáky obtížná. Poměrně velké množství žáků, v České republice i v mezinárodním průměru přibližně 10 %, se vůbec nepokusilo na otázku odpovědět. V některých zemích bylo procento žáků, kteří vůbec neodpověděli, ještě vyšší. V Rakousku 20 %, v Bulharsku, ve Francii a v Polsku 15 %. Naopak v USA a v Singapuru neodpověděla pouze necelá 2 % žáků. V některých zemích dívky odpovídaly mnohem lépe než chlapci (např. v Rusku odpovědělo vyhovujícím způsobem 70,4 % dívek a pouze 58,3 % chlapců). Nejvyšší úspěšnost mělo Dánsko (70,1 %).

Objevte kouzlo výletů: hodnocení otázky č. 11

2 – Úplná odpověď'

Žák uvádí jakékoli **dvě** informace, konkrétní nebo obecné, které se dozvěděl z vysvětlivek u mapy, viz seznam.

1 – Částečná odpověď'

Žák uvádí **jednu** informaci, buď konkrétní, nebo obecnou, kterou se dozvěděl z vysvětlivek u mapy, viz seznam.

0 – Nevhovující odpověď'

Žák neuvádí ani jednu správnou nebo relevantní informaci z vysvětlivek u mapy, ani konkrétní ani obecnou.

Příklady: - **Jak používat mapu.**
- **Kde jsou začátky tras.**

SEZNAM věcí, které se dozvíš z vysvětlivek u mapy

POZNÁMKA PRO HODNOTITELE: Odpověď musí uvádět dvě přijatelné informace z následujícího seznamu.

Čas, který každá trasa zabere.

Náročnost trasy.

Symboly pro každou trasu (kterou trasu jít / kterým směrem jít / kde to je).

Popis každé trasy.

Která trasa je pro mě vhodná / nejlepší místo, kam jít.

Která trasa je nejkratší, nejdelší nebo nejobtížnější (nebo jakékoliv konkrétní údaje o určité trase z tabulky).

Příklady odpovědí českých žáků – Objevte kouzlo výletů: otázka č. 11

1	1. Jak dlouho cesta trvá. 2. Jak je obtížná.	
2	1. Že Ptačí procházka je pro vozíčkáře a staré lidi. 2. A že stezka k Žabímu potoku trvá 5 hodin.	
3	1. Název trasy. 2. Značení trasy.	
4	1. Že k ptačí rezervaci je to nejbliž. 2. Ke Staré skalní pevnosti je to nejdál.	
5	1. Jak je jaká trasa dlouhá a jak dlouho půjdu. 2. Kam nakonec dojdu a co je mým cílem. A také jak je ta trasa obtížná.	

Objevte kouzlo výletů: otázka č. 12

Postup porozumění: *interpretace*

Přehled odpovědí českých žáků (%)				
otázka č. 12	2	1	0	9
četnost odpovědí	43,0	28,7	23,2	2,0

Úspěšnost	CELKEM 2	DÍVKY	CHLAPCI	CELKEM 1
Česká republika	43,0	42,4	43,6	28,7
mezinárodní průměr	32,7	35,2	30,2	27,4

**Použij mapu Vyhlídkového vrchu s vysvětlivkami a naplánuj výlet.
U vybrané trasy udělej křížek.**

- _____ Ptačí procházka
 _____ Výlet k rozhledně
 _____ Stezka k Žabímu potoku
 _____ Okruh kolem Vyhlídkového vrchu

Uved' dva důvody z letáku, proč jsi tuto trasu vybral/a.

1.
 2.

Co otázka testuje?

Zjišťuje, zda žák:

1. **pracuje** s informacemi z textu, z mapy i z vysvětlivek;
2. **rozumí** vysvětlivkám i mapě – dokáže přiřadit trasu na mapě k jejímu popisu ve vysvětlivkách;
3. **zapojí** představivost, ale stále se drží informací v letáku;
4. **rozumí** všem parametrům jednotlivých tras (délce, náročnosti, popisu trasy);
5. je schopen si **ujasnít** kritéria svého výběru;
6. **vybere** jednu trasu;
7. **zdůvodní** svůj výběr vlastními slovy. Zdůvodnění vychází z informací v letáku.

Popis:

Úkol je složitější, neboť má dvě části. Žák si má nejdříve vybrat trasu a následně na základě svých vlastních zkušeností, zájmů a představ a s využitím dostupných informací uvést dvě zdůvodnění svého výběru. Při hledání odpovědi pracuje s textem, s mapou i s vysvětlivkami, porovnává různé informace a chápe jejich souvislosti. Je nutné, aby se v letáku dobře orientoval, detailně si trasy prostudoval a využíval svoji představivost. Odpovědi žáků se mohou v této otázce velmi lišit, neboť odrážejí jejich vlastní názory a zkušenosti.

Úspěšnost českých žáků byla nad mezinárodním průměrem. Na rozdíl od předchozí otázky se pouze malé procento žáků nepokusilo na otázku odpovědět. Žáci mohli zapojit svou představivost a práce s mapou a s vysvětlivkami pro ně byla pravděpodobně zajímavá. Téměř třetina žáků vytvořila alespoň částečnou odpověď, nevyhovujícím způsobem odpovědělo 23 % žáků. V mezinárodním průměru odpovědělo chybně 32 % žáků. Pouze ve dvou zemích si chlapci vedli lépe než dívky: v České republice a v Nizozemsku (chlapci 34,9 %, dívky 31,3 %).

Objevte kouzlo výletů: hodnocení otázky č. 12**2 – Úplná odpověď**

POZNÁMKA PRO HODNOTITELE: Při posuzování správnosti zdůvodnění volby vybrané trasy budete muset přihlížet k textu, k mapě a k vysvětlivkám u mapy.

Na základě textu žák uvede dva VHODNÉ důvody (např. Mám rád divočinu by nebylo vhodné pro Okruh kolem Vyhlídkového vrchu), kterými zdůvodní svou volbu trasy. Zdůvodnění může odkazovat jak na text, tak i na mapu nebo její vysvětlivky.

- Příklady:
- **Ptačí procházka. Je to nejjednodušší a nejkratší trasa a můžeš pozorovat ptáky.**
 - **Výlet k rozhledně. Myslím si, že by tam mohly být nejkrásnější výhledy a je to nejtěžší trasa.**
 - **Stezka k Žabímu potoku. Můžeš si tam udělat piknik a poobědvat. Můžeš se na cestě zastavit a sledovat ptáky a ptačí rezervaci.**
 - **Okruh kolem Vyhlídkového vrchu. Můžeš udělat výlet kolem staré pevnosti. Je to delší, tak si můžeš užít více památek.**

1 – Částečná odpověď

Žák ke své volbě trasy uvede pouze jedno zdůvodnění.

NEBO může uvést důvody dva, ty se však týkají stejné informace.

- Příklady:
- **Ptačí procházka. Zabere dvě hodiny. Je nejkratší.**
(Uvádí dvě zdůvodnění, avšak obě odkazují na délku trasy.)

0 – Nevyhovující odpověď

Žák může nebo nemusí uvádět výběr trasy. Zdůvodnění výběru trasy je příliš obecné, vágní, nepřesné nebo nevhodné.

Příklady: - *Rád chodím.*

- *Vypadá to zajímavě.*

- *Ptačí procházka. Je to nejdelsí trasa.*

- *Můžu si užívat přírodu.*

- *Na čerstvém vzduchu se protáhnete, je to zdravé.*

Příklady odpovědí českých žáků – Objevte kouzlo výletů: otázka č. 12

1	Výlet k rozhledně:	1. Líbí se mi výhled. 2. Chci pořádně obtížnou trasu.	
2	Výlet k rozhledně:	1. Protože mám ráda kopcovitý terén, kde si dám do těla. 2. Je odtamtud vidět do celého kraje.	
3	Stezka k Žabímu potoku:	1. Je středně obtížná. 2. Asi bych delší nezvládla.	
4	Výlet k rozhledně:	1. Z vyhlídkového vrchu je vidět celý kraj. 2. Mám rád vyhlídky	
5	Ptačí procházka:	1. Mám ráda ptáky. 2. Je to nejkratší trasa.	

Metodika otázek

Tabulka 5: Metodická doporučení k otázkám úlohy Objevte kouzlo výletů

Č. otázky	Metodická doporučení pro využití úlohy
1	<p>Aby se žáci naučili najít hlavní myšlenku naučného textu, můžeme např.:</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ Pracovat s krátkými texty, v nichž žáci označují detaily (podrobnosti) a důležité myšlenky. ■ Modelovat žákům, jak vyhodnocujeme důležitost informací, jak rozpoznáváme detaily. ■ Učit žáky shrnovat, zobecňovat podstatu textu.
2, 3, 4, 5, 6, 9, 10, 11, 12	<p>Aby se žáci naučili najít požadovanou informaci v textu i v obrázcích (schématech, mapách, grafech), můžeme např.:</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ Co nejčastěji modelovat žákům, jak postupuje zdatný čtenář, když vyhledává informaci v naučném textu i v obrázcích. ■ Pokládat žákům otázky, na které najdou odpověď i v textu i na obrázcích. ■ Požadovat po žácích, aby objasnili, kde odpověď našli, jaké informace přináší text a jaké obrázek. ■ Požadovat po žácích, aby porovnali kvalitu a množství informací z textu a z obrázků. ■ Učit žáky vnímat obrázky jako součást textu, jako nositele důležitých informací. ■ Pracovat co nejčastěji s letáky, reklamami, brožurami, novinami, časopisy či jinými materiály, které obsahují obrázky. ■ Ukazovat žákům, jak obrázky ovlivňují naše vnímání textu a text naše vnímání obrázku. ■ Pracovat s manipulativními a přesvědčovacími obrázky a texty, učit žáky vnímat autora, který má vždy nějaký záměr.
7, 8, 9, 10	<p>Aby se žáci naučili propojovat informace v naučném textu a vyvozovat, můžeme např.:</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ Pokládat žákům otázky, na které je možné odpovědět jedině v případě, že si žáci propojí informace z různých částí naučného textu (např. z různých odstavců či vět). ■ Podněcovat žáky, aby si takové otázky kladli, např. při <i>čtení s otázkami</i> či při jiné práci s naučným textem, jejímž cílem je naučit žáky klást si dobré otázky nad textem. ■ Často žákům modelovat, jak vyvozujeme implicitní informace z naučného textu.

Záhada **OBŘÍHO** zubu

Zkameněliny jsou zbytky rostlin nebo živočichů, kteří žili na Zemi před mnoha a mnoha lety. Lidé už tisíce let nacházejí zkameněliny ve skalách, na útesech a v blízkosti jezer. Dnes víme, že některé z těchto zkamenělin pocházejí od dinosaurů.

Lidé, kteří kdysi dávno nacházeli obrovské zkameněliny, nevěděli, co to vlastně je. Někteří si mysleli, že tyto velké kosti pocházejí z ohromných zvířat, jako jsou hroši nebo sloni, která znali nebo o nich četli. Ale některé kosti, které lidé našli, byly příliš veliké na to, aby mohly pocházet i z toho největšího hrocha nebo slona. Díky těmto ohromným kostem začali někteří lidé věřit v obry.

Před několika sty lety přišel ve Francii muž jménem Bernard Palissy s jiným názorem. Palissy byl známý výrobce keramiky. Když vyráběl své hrnky, nacházel v hlíně spoustu drobných zkamenělin. Zkoumal je a napsal, že to jsou zbytky živých tvorů. To nebyl nový názor. Bernard Palissy však také napsal, že někteří z těchto živočichů už na Zemi nežijí. Zcela vymizeli. Vyhnuli.

Byl Bernard Palissy za svůj objev odměněn? Nebyl! Za své názory byl uvězněn.

Postupem času se někteří lidé stávali přístupnějšími novým názorům na to, jak asi svět v dávné minulosti mohl vypadat.

A pak někdy kolem roku 1820 byl v Anglii nalezen obrovský zkamenělý zub. Má se za to, že Mary Ann Mantellová, žena odborníka na zkameněliny Gideona Mantella, spatřila na procházce cosi, co připomínalo obrovský kamenný zub. Mary Ann Mantellová poznala, že ten velký zub je zkamenělina, a přinesla ho domů svému muži.

Když si Gideon Mantell zkamenělý zub poprvé prohlédl, domníval se, že patří zvířeti, které se živilo rostlinami, protože byl plochý a měl rýhy. Zub byl opotřebovaný od žvýkání potravy. Byl skoro tak velký jako zub slona. Ale slonímu zubu se vůbec nepodobal.

Kresba zkamenělého zubu ve skutečné velikosti

Gideon Mantell rozpoznal, že kousky horniny, které se nacházely kolem zubu, jsou velmi staré. Věděl, že jde o druh horniny, v jaké se nacházejí zkameněliny plazů. Patřil snad zub obřímú plazu, který se živil rostlinami a potravu žvýkal? Nějakému druhu plazů, který už na Zemi nežije?

Pro Gideona Mantella byl ten velký zub skutečnou záhadou. Žádný plaz, kterého znal, potravu nežvýkal. Plazi potravu hltají, a jejich zuby se tedy neopotřebovávají. Byla to záhada.

Gideon Mantell vzal zub do muzea v Londýně a ukázal ho ostatním vědcům. Nikdo z nich nesouhlasil s Gideonem Mantellem, že by to mohl být zub obrovského plaza.

Gideon Mantell se snažil najít plaza, který by měl zub podobný tomuto obrovskému zubu. Dlouhou dobu nemohl nic objevit. Pak se jednoho dne setkal s vědcem, který zkoumal leguány. Leguán je velký plaz živící se rostlinami, který se vyskytuje ve Střední a Jižní Americe. Může dosáhnout velikosti přes dva metry. Vědec ukázal Gideonu Mantellovi leguání zub. Konečně! Tady měl před sebou zub žijícího plaza, který vypadal jako ten záhadný zub. Zkamenělý zub byl jen mnohem a mnohem větší.

Leguán

Kresba leguáního zubu ve skutečné velikosti ze zápisníku Gideona Mantella

Nyní Gideon Mantell věřil, že zkamenělý zub patřil zvířeti, které vypadalo jako leguán. Jen neměřilo dva metry. Gideon Mantell si myslel, že měřilo třicet metrů! Svého tvora pojmenoval *iguanodon*. To znamená „leguání zub“.

Gideon Mantell neměl celou kostru *iguanodona*. Ale z kostí, které během let nashromáždil, se snažil přijít na to, jak mohl vypadat. Kostí podle něj napovídaly, že se tvor pohyboval po čtyřech. Domníval se, že zašpičatělá kost je roh. Nakreslil tedy *iguanodona* s rohem na nose.

Jak vypadal *iguanodon* podle Gideona Mantella

Po letech bylo nalezeno několik celých koster *iguanodona*. Měřily jen kolem devíti metrů. Kosti prozradily, že se zvíře občas pohybovalo jen po zadních končetinách. A to, co Gideon Mantell považoval za roh na jeho nose, byl ve skutečnosti bodec na „palci“! Díky těmto objevům vědci změnili názor na to, jak *iguanodon* vypadal.

Gideon Mantell se dopustil několika omylů. Udělal však také důležitý objev. Od chvíle, kdy ho poprvé napadlo, že zkamenělý zub patřil plazu živícímu se rostlinami, strávil mnoho let shromažďováním faktů a důkazů, aby dokázal, že jeho názory jsou správné. Gideon Mantell opatrně přicházel se svými domněnkami a stal se jedním z prvních lidí, kteří dokázali, že kdysi dávno žili na Zemi obří plazi. A že později vyhynuli.

Jak vypadal iguanodon podle dnešních vědců

Několik století předtím byl Bernard Palissy uvržen do vězení za to, že říkal skoro totéž. Gideon Mantell se však stal slavným. Jeho objev vzbudil zájem lidí dozvědět se více o těchto obrovských plazech.

V roce 1842 došel vědec jménem Richard Owen k názoru, že tito vyhynulí plazi musí získat své vlastní pojmenování. Nazval je *dinosauria*. To znamená „hrozně velká ještěrka“. Dnes je nazýváme dinosauři.

1. Co jsou to zkameněliny?

- A povrch skal a útesů
- B kosti obrů
- C zbytky kdysi živých organismů
- D sloní zuby

2. Proč podle tohoto článku někteří lidé kdysi dávno věřili v obry?

.....

.....

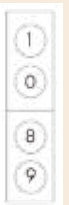
3. Kde Bernard Palissy nacházel zkameněliny?

- A na útesech
- B v hlíně
- C u řeky
- D na cestě

4. Jaký byl nový názor Bernarda Palissyho?

.....

.....

5. Proč byl Bernard Palissy uvězněn?

- A Lidé nebyli přístupni novým názorům.
- B Převzal své názory od Gideona Mantella.
- C Nechal drobné zkameněliny ve své keramice.
- D Zkoumání zkamenělin bylo ve Francii zakázáno.

6. Kdo v Anglii našel zkamenělý zub?

- A Bernard Palissy
- B Mary Ann Mantellová
- C Richard Owen
- D Gideon Mantell

7. Co z toho, co Gideon Mantell věděl o plazech, udělalo ze zkamenělého zubu záhadu?

- A Plazi nemají zuby.
- B Plazi se nacházeli pod skalami.
- C Plazi žili kdysi dávno.
- D Plazi svou potravu hltají.

8. Gideon Mantell se domníval, že zub mohl patřit různým druhům zvířat. Doplň tabulku tak, aby bylo vidět, proč si to myslel.

Druh zvířete	Proč si to myslel
Zvíře živící se rostlinami	Zub byl plochý a měl rýhy.
Obrovský tvor	
Plaz	

9. Proč vzal Gideon Mantell zub do muzea?

- A Aby se zeptal, jestli zkamenělina nepatří muzeu.
- B Aby dokázal, že je odborník na zkameněliny.
- C Aby si vyslechl, co si vědci myslí o jeho názoru.
- D Aby zub porovnal s jinými zuby v muzeu.

10. Vědec ukázal Gideonu Mantellovi leguání zub. Proč to bylo pro Gideona Mantella důležité?

.....

.....

11. Co Gideon Mantell využil, když se snažil přijít na to, jak *iguanodon* vypadal?

- A kosti, které nashromáždil
- B názory jiných vědců
- C obrázky v knihách
- D zuby jiných plazů

12. Podívej se na dva obrázky *iguanodona*. Co ti pomáhají pochopit?

.....

.....

13. Pozdější objevy ukázaly, že se Gideon Mantell mýlil v tom, jak *iguanodon* vypadal. Doplň prázdná místa v tabulce.

Jak vypadal <i>iguanodon</i> podle Gideona Mantella.	Jak vypadal <i>iguanodon</i> podle dnešních vědců.
<i>Iguanodon</i> se pohyboval po čtyřech.	
	<i>Iguanodon</i> měl na palci bodec.
<i>Iguanodon</i> měřil 30 metrů.	

14. Co z následujícího dokázalo, že se Gideon Mantell mýlil v tom, jak *iguanodon* vypadal?

- A další zkamenělé zuby
- B vědecké kresby
- C žijící *iguanodoni*
- D celé kostry

Hodnocení úlohy Záhada obřího zubu

Účel čtení: čtení pro získávání a používání informací

Záhada obřího zubu: otázka č. 1

Postup porozumění: vyhledávání informací

Přehled odpovědí českých žáků (%)				
otázka č. 1	A	B	C	D
četnost odpovědí	8,5	13,2	75,3	1,4

Úspěšnost	CELKEM	DÍVKY	CHLAPCI
Česká republika	75,3	74,8	75,8
mezinárodní průměr	75,0	75,4	74,5

Co jsou to zkameněliny?

- A povrch skal a útesů
 B kosti obrů
 C zbytky kdysi živých organismů
 D sloní zuby

Co otázka testuje?

Zjišťuje, zda žák:

- rozumí tomu, že živočichové jsou živé organismy;
- vybere z nabízených možností správnou odpověď.

Popis:

Tato otázka patří mezi úlohy z nejnižší úrovně obtížnosti. Žák pracuje pouze s úvodní větou textu, ve které má nalézt odpovídající informaci, a následně vybírá vyhovující odpověď z nabídky čtyř možností odpovědí.

Nejvyšší úspěšnost mělo Nizozemsko (94,6 %). Z nevyhovujících odpovědí žáci nejčastěji vybírali možnost B: „kosti obrů.“ Tito žáci nepochopili význam informací v úvodní větě textu.

Záhada obřího zubu: otázka č. 2

Postup porozumění: vyvozování závěrů

Přehled odpovědí českých žáků (%)			
otázka č. 2	1	0	9
četnost odpovědí	59,6	33,0	7,4

Úspěšnost	CELKEM	DÍVKY	CHLAPCI
Česká republika	59,6	62,6	56,6
mezinárodní průměr	53,3	55,7	51,0

Proč podle tohoto článku někteří lidé kdysi dávno věřili v obry?

Co otázka testuje?

Zjišťuje, zda žák:

- propojí informace ve druhém odstavci textu;
- chápe, že mezi informacemi je vztah příčiny a následku;
- vyvodí z několika informací a sám zformuluje, proč lidé věřili v obry.

Popis:

Žák vychází z informací ve druhém odstavci úvodní části textu, propojuje informace o kostech, které lidé kdysi dávno nacházeli, a o zvířatech, ze kterých kosti mohly pocházet, a vyvozuje, že lidé věřili v obry kvůli kostem, které byly příliš velké na to, aby je dokázali přiřadit k nějakému žijícímu tvorovi. Odpověď na otázku může žák nalézt v textu.

Přesto třetina českých žáků uvedla nevyhovující odpověď. V Litvě odpovědělo nevyhovujícím způsobem dokonce 65,3 % žáků. V některých zemích se relativně vysoké procento žáků ani nepokusilo na otázku odpovědět: ve Francii 12,1 %, v Belgii 10,9 %.

Záhada obřího zubu: hodnocení otázky č. 2**1 – Úplná odpověď**

Žák chápe, že lidé v minulosti věřili v obry, protože nacházeli obrovské kosti / kostry / zkameněliny.

POZNÁMKA PRO HODNOTITELE: Někteří žáci používají slovo „obří“ jako synonymum pro „velký“ nebo „obrovský“. Kód za úplnou odpověď je možné přidělit pouze tehdy, pokud je význam zřejmý.

Příklady: - **Nacházeli kosti tak velké, že nemohly patřit ničemu, co znali.**

- **Nacházeli obří kosti, které byly moc velké, takže nemohly být ani z toho největšího hrocha.**

- **Nacházeli opravdu velké kosti.**

- **Kosti byly tak velké, že musely být z obrů.** (Kód dostal za první část věty, druhou část věty ignorujte.)

0 – Nevyhovující odpověď

Žák nechápe, že lidé v minulosti věřili v obry, protože nacházeli obrovské kosti / kostry / zkameněliny.

Příklady: - **Obři byli opravdu velcí.**

- **Nacházeli obří kosti.** (Výraz „obří“ je zde dvojnásobný.)

- **Nacházeli předměty, které musely patřit obrům.**

- **Nacházeli kosti dinosaurů.**

- **Nacházeli kosti z obrů.**

Příklady odpovědí českých žáků – Záhada obřího zubu: otázka č. 2

1	Protože jinak nevěděli, co by mohlo být tak veliké.	
2	Protože nevěděli, že kosti patří dinosaurům.	
3	Protože nacházeli obrovské kosti, které byly větší než by mohla mít i obrovská zvířata.	
4	Protože našli obří kosti a mysleli si, že ty kosti jsou od obra.	
5	Protože nacházeli kosti.	
6	Protože našli ten velký zub.	

Záhada obřího zubu: otázka č. 3

Postup porozumění: *vyhledávání informací*

Přehled odpovědí českých žáků (%)				
otázka č. 3	A	B	C	D
četnost odpovědí	10,2	76,6	8,7	2,8

Úspěšnost	CELKEM	DÍVKY	CHLAPCI
Česká republika	76,6	75,8	77,5
mezinárodní průměr	70,6	73,1	68,2

Kde Bernard Palissy nacházel zkameněliny?

A na útesech B v hlíně C u řeky D na cestě

Co otázka testuje?

Zjišťuje, zda žák:

1. zaměří pozornost na správný úsek textu (kde je popsán způsob práce B. Palissyho);
2. najde požadovanou informaci v textu a **vybere** vhodnou odpověď.

Popis:

Žák u této otázky musí na základě pečlivé četby rozpoznat, která část textu s otázkou skutečně souvisí, nalézt požadovanou informaci a vybrat vyhovující odpověď z nabídky možností. Důvodem výběru nevyhovujících odpovědí je práce s nesprávnou částí textu.

Nejvyšší úspěšnost ze všech zemí měli žáci Chorvatska (87,2 %). Z nevyhovujících odpovědí žáci nejčastěji vybírali možnost A: „na útesech,“ která souvisí s úvodní částí textu, kde se hovoří o tom, že lidé nacházeli zkameněliny na útesech. Tato informace se však nevztahuje k nálezům B. Palissyho. Žáci se zaměřili pouze na slovo „zkameněliny“ a pracovali s jinou částí textu. Podobně jako v České republice i na Slovensku, v Německu a v Nizozemsku si chlapci vedli o něco lépe než dívky, v mezinárodním průměru činil rozdíl 5 % ve prospěch dívek.

Záhada obřího zubu: otázka č. 4

Postup porozumění: *interpretace*

Přehled odpovědí českých žáků (%)			
otázka č. 4	1	0	9
četnost odpovědí	38,6	43,1	18,2

Úspěšnost	CELKEM	DÍVKY	CHLAPCI
Česká republika	38,6	38,3	38,9
mezinárodní průměr	24,7	27,0	22,4

Jaký byl nový názor Bernarda Palissyho?

Co otázka testuje?

Zjišťuje, zda žák:

1. najde v textu místo, kde se píše o názorech B. Palissyho;
2. vyvodí z několika vět správnou odpověď;
3. zformuluje odpověď vlastními slovy.

Popis:

Žák v této otázce pracuje pouze s několika větami, které jsou obsaženy v jednom odstavci textu. Odpověď však není v textu uvedena přímo. Žák musí propojit informace o názorech Bernarda Palissyho a ze souvislostí vyvodit, které informace se vztahují k jeho novému názoru.

Tato otázka, zaměřená na interpretaci, byla pro žáky velmi obtížná, a mezinárodní průměr úspěšnosti byl tedy relativně nízký. Žáci velmi často uváděli nevyhovující odpovědi. Např. ve Španělsku to bylo 74,6 %, v Belgii a v Portugalsku 69,5 % žáků. Vysoké procento žáků se ani nepokusilo na otázku odpovědět (např. v Rakousku 29,2 %, v Norsku 27 %).

Záhada obřího zubu: hodnocení otázky č. 4**1 – Úplná odpověď'**

Žák chápe, že novým názorem Bernarda Palissyho bylo, že některé zkameněliny náležely zvířatům, která už na Zemi nežila, zcela vymizela nebo vyhynula.

Příklady: - *Zkameněliny mohly pocházet z vyhynulých zvířat.*
 - *Některé patřily živočichům, kteří už na Zemi nežili.*
 - *Jeho názor byl, že některá zvířata úplně vymizela!*

0 – Nevyhovující odpověď'

Neprokazuje pochopení nového názoru Bernarda Palissyho. Odpověď se může týkat názoru Bernarda Palissyho, že zkameněliny patřily živým tvorům, nebo může uvádět nějaký fakt o Palissyho práci.

Příklady: - *Zkameněliny byly ze zbytků živých tvorů.*
 - *Plazi byli vyhynulí.*
 - *Nacházel zkameněliny v hlíně.*
 - *Byl to známý výrobce keramiky.*
 - *Zkoumal zkameněliny.*

Příklady odpovědí českých žáků – Záhada obřího zubu: otázka č. 4

1	Že vlastníci kostí vyhynuli.	
2	Že tady žili dinosauři.	
3	Zkoumal je a napsal, že jsou to zbytky živých tvorů.	
4	Že zbytky a kosti patřily již dávno vyhynulým tvorům.	
5	Že zbytky kostí jsou z nějakého dříve žijícího tvora.	

Záhada obřího zubu: otázka č. 5

Postup porozumění: *vyvozování závěrů*

Přehled odpovědí českých žáků (%)				
otázka č. 5	A	B	C	D
četnost odpovědí	63,1	15,8	7,3	11,0

Úspěšnost	CELKEM	DÍVKY	CHLAPCI
Česká republika	63,1	62,7	63,4
mezinárodní průměr	53,7	55,2	52,2

Proč byl Bernard Palissy uvězněn?

- A Lidé nebyli přístupni novým názorům.
C Nechal drobné zkameněliny ve své keramice.

- B Převzal své názory od Gideona Mantella.
D Zkoumání zkamenělin bylo ve Francii zakázáno.

Co otázka testuje?

Zjišťuje, zda žák:

1. najde v textu místo, kde se píše o uvěznění B. Palissyho;
2. propojí informace ze dvou částí textu;
3. vyvodí správnou odpověď.

Popis:

Žák v této otázce pracuje se dvěma krátkými odstavci. Musí pochopit, že odpověď na otázku nemůže vyvodit z informací obsahujících zmínku o uvěznění B. Palissyho. Musí postoupit k další části textu a pochopit, že věta „Postupem času se někteří lidé stávali přístupnějšími novým názorům“ souvisí s hledanou odpovědí.

Nejvyšší úspěšnosti dosáhl Tchaj-wan (70,4 % žáků). Z nevyhovujících odpovědí žáci v mezinárodním průměru vybírali nejčastěji možnost D: „Zkoumání zkamenělin bylo ve Francii zakázáno“ (17,6 %) a možnost B: „Převzal své názory od Gideona Mantella“ (16,2 %). Tito žáci nedokázali propojit informace ze dvou částí textu a vyvodit skutečný důvod uvěznění.

Záhada obřího zubu: otázka č. 6

Postup porozumění: vyhledávání informací

Přehled odpovědí českých žáků (%)				
otázka č. 6	A	B	C	D
četnost odpovědí	6,2	80,6	0,7	11,4

Úspěšnost	CELKEM	DÍVKY	CHLAPCI
Česká republika	80,6	81,3	80,0
mezinárodní průměr	67,7	71,4	64,0

Kdo v Anglii našel zkamenělý zub?

- A Bernard Palissy B Mary Ann Mantellová
C Richard Owen D Gideon Mantell

Co otázka testuje?

Zjišťuje, zda žák:

najde v textu explicitně uvedenou informaci.

Popis:

Odpověď na otázku je přímo uvedena v textu. Žák musí nejprve určit, které informace souvisejí s nálezem v Anglii. V další části stejného odstavce jsou postupně uvedena dvě jména a žák musí rozpoznat, ke které osobě přiřadit nález zkamenělého zubu.

V této otázce dosáhli nejlepších výsledků žáci Ruska (87,3 %) a Irska (84,9 %). Z chybných odpovědí žáci nejčastěji vybírali možnost D: „Gideon Mantell.“ Tito žáci pravděpodobně nevyužívali pozorně ke své odpovědi text a odpovídali jen na základě obsahu následující části textu, kde je zub spojován výhradně se jménem Gideona Mantella. Ve všech zemích odpovídaly dívky úspěšněji než chlapci.

Záhada obřího zubu: otázka č. 7

Postup porozumění: vyvozování závěrů

Přehled odpovědí českých žáků (%)					Úspěšnost	CELKEM	DÍVKY	CHLAPCI
otázka č. 7	A	B	C	D	Česká republika	72,4	74,4	70,5
četnost odpovědí	5,0	7,6	13,3	72,4	mezinárodní průměr	57,1	59,7	54,6

Co z toho, co Gideon Mantell věděl o plazech, udělalo ze zkamenělého zubu záhadu?

- A Plazi nemají zuby. B Plazi se nacházeli pod skalami.
C Plazi žili kdysi dávno. D Plazi svou potravu hltají.

Co otázka testuje?

Zjišťuje, zda žák:

- najde** v textu místo, kde se píše o plazech a záhadě;
- propojí** několik vět a informací v nich obsažených (zub byl opotřebovaný od žvýkání potravy; byl nalezen v hornině, v jaké se nacházejí zkameněliny plazů; Mantell neznal plazy, kteří žvýkají potravu; všichni plazi ji hltají; při hltání se zuby neopotřebovávají);
- vyvodí** správnou odpověď.

Popis:

V této otázce žák musí rozeznat, které informace spolu navzájem souvisejí, a porozumět jejich významu. Nepracuje s celým textem, ale stále jen s několika větami. Pochopí, že věta „Plazi potravu hltají, a jejich zuby se tedy neopotřebovávají“ souvisí se správnou odpovědí. Rozumí tomu, že důvod, proč byl nalezený zub pro Gideona Mantella záhadou, souvisí s jeho přesvědčením, že jde určitě o zub nějakého plaza, ale zároveň neznal žádného, který by potravu žvýkal.

Nejvyšší úspěšnost měli žáci Chorvatska (73,8 %). Z nevyhovujících odpovědí žáci nejčastěji vybírali možnost C: „Plazi žili kdysi dávno.“ V mezinárodním průměru tuto variantu zvolila přibližně čtvrtina žáků, v Polsku dokonce 46,7 %.

Záhada obřího zubu: otázka č. 8

Postup porozumění: interpretace

Přehled odpovědí českých žáků (%)					Úspěšnost	CELKEM 2	DÍVKY	CHLAPCI	CELKEM 1
otázka č. 8	2	1	0	9	Česká republika	17,4	18,5	16,3	19,7
četnost odpovědí	17,4	19,7	43,8	18,7	mezinárodní průměr	11,5	12,0	11,0	26,0

Gideon Mantell se domníval, že zub mohl patřit různým druhům zvířat. Doplň tabulku tak, aby bylo vidět, proč si to myslel.

Druh zvířete	Proč si to myslel
Zvíře živící se rostlinami	Zub byl plochý a měl rýhy.
Obrovský tvor	
Plaz	

Co otázka testuje?

Zjišťuje, zda žák:

1. je schopen se **orientovat** v jednoduché tabulce – **vyvodí**, jaké informace v tabulce chybějí;
2. dokáže **propojit** informace z různých částí textu;
3. **chápe**, že ve druhém sloupci má uvádět důvody pro to, co je uvedeno v prvním sloupci;
4. **zformuluje** požadované informace či je **opíše** z textu do tabulky.

Popis:

Žák již musí pracovat s větším množstvím textu. Měl by být schopen propojovat informace z různých úseků a vysvětlit, na čem se zakládaly názory G. Mantella. Chápe, že odpověď na první část otázky souvisí s částí textu, ve které se velikost nalezeného zubu porovnává se sloním zubem, ve druhé odpovědi vychází z místa nálezů nebo ze vzhledu nalezeného zubu.

Tato otázka byla pro žáky velmi náročná, neboť měli své odpovědi doplňovat do tabulky. Mezinárodní průměr úspěšnosti byl velmi nízký. Nejlépe si vedli žáci Singapuru (22,6 %) a Kanady (22 %). Česká republika, Finsko a Itálie měly stejný výsledek. Žáci často uváděli jen jednu vyhovující odpověď (Dánsko 36,9 %, Nizozemsko 37,7 %). Vysoké procento žáků se ani nepokusilo odpovědět (ve Francii 27 % žáků).

Záhada obřího zubu: hodnocení otázky č. 8

POZNÁMKA PRO HODNOTITELE: Každou část této otázky vyhodnocujte samostatně v příslušném políčku pro zaznamenání kódů.

Celá tabulka s úplnými odpověďmi na obě části otázky a s odpovídajícími políčky pro zaznamenání kódů by měla vypadat takto:

Druh zvířete	Proč si to myslel
Zvíře živící se rostlinami	Zub byl plochý a měl rýhy.
Obrovský tvor	Zmiňuje velikost zkamenělého zubu (velký jako zub slona).
Plaz	Uvádí, že: 1) hornina, v níž byl zub nalezen, byla tím druhem horniny, v jaké se nacházely zkameněliny plazů / byl nalezen tam, kde žili plazi, NEBO 2) zkamenělý zub byl podobný / vypadal jako zub leguána / plaza.

1 – Úplná odpověď'

Žák chápe, že zkamenělý zub mohl patřit obrovskému tvorovi.

Druh zvířete	Proč si to myslel
Zvíře živící se rostlinami	Zub byl plochý a měl rýhy.
Obrovský tvor	Zmiňuje velikost zkamenělého zubu (velký jako zub slona).
Plaz	Uvádí, že: 1) hornina, v níž byl zub nalezen, byla tím druhem horniny, v jaké se nacházely zkameněliny plazů / byl nalezen tam, kde žili plazi, NEBO 2) zkamenělý zub byl podobný / vypadal jako zub leguána / plaza.

0 – Nevyhovující odpověď'

Neuvádí nic, co by naznačovalo, že zkamenělý zub mohl patřit obrovskému tvorovi. Může odkazovat na text na začátku článku, který je o zkamenělinách obecně, a ne na Mantellovu hypotézu o zkamenělém zubu.

Příklady: - **Někteří si mysleli, že tyto velké kosti pocházejí z velkých zvířat.**

- **Byl opotřebovaný.**

- **Vypadal jako sloní zub.** (V textu se říká, že „slonímu zubu se vůbec nepodobal“.)

1 – Úplná odpověď'

Žák chápe, že zkamenělý zub mohl patřit plazovi.

Druh zvířete	Proč si to myslel
Zvíře živící se rostlinami	Zub byl plochý a měl rýhy.
Obrovský tvor	Zmiňuje velikost zkamenělého zubu (velký jako zub slona).
Plaz	Uvádí, že: 1) hornina, v níž byl zub nalezen, byla tím druhem horniny, v jaké se nacházely zkameněliny plazů / byl nalezen tam, kde žili plazi, NEBO 2) zkamenělý zub byl podobný / vypadal jako zub leguána / plaza.

0 – Nevyhovující odpověď'

Neuvádí nic, co by naznačovalo, že zkamenělý zub mohl patřit plazovi.

Příklady: - **Živí se rostlinami.**

- **Plazi potravu hltali.**

Příklady odpovědí českých žáků – Záhada obřího zubu: otázka č. 8

1	Obrovský tvor: Zub byl velikánský. Plaz: Našel leguána, který měl stejný zub, ale mnohem menší.	
2	Obrovský tvor: že jde o druh horniny. Plaz: plaz, který jedl rostliny.	
3	Obrovský tvor: zub byl obrovský Plaz: měl stejný zub.	
4	Obrovský tvor: Měl obrovský zub. Plaz: Byl to možná předek leguána.	

Záhada obřího zubu: otázka č. 9

Postup porozumění: vyvozování závěrů

Přehled odpovědí českých žáků (%)				
otázka č. 9	A	B	C	D
četnost odpovědí	2,3	5,9	66,4	23,9

Úspěšnost	CELKEM	DÍVKY	CHLAPCI
Česká republika	66,4	65,8	67,1
mezinárodní průměr	57,8	58,3	57,3

Proč vzal Gideon Mantell zub do muzea?

A Aby se zeptal, jestli zkamenělina nepatří muzeu.

C Aby si vyslechl, co si vědci myslí o jeho názoru.

B Aby dokázal, že je odborník na zkameněliny.

D Aby zub porovnal s jinými zuby v muzeu.

Co otázka testuje?

Zjišťuje, zda žák:

1. najde v textu místo, kde se píše o návštěvě muzea;

2. z několika informací **vyvodí** správnou odpověď (Mantell vzal zub do muzea, ukázal ho vědcům; nikdo z nich nesouhlasil).

Popis:

Žák pracuje s poměrně krátkým úsekem textu. Měl by z informací usoudit, že G. Mantell chtěl vyřešit záhadu, a proto vzal zub do muzea. Dále se opírá o větu „ukázal ho ostatním vědcům“ a vyvozuje správnou odpověď, neboť chápe, že G. Mantell chtěl slyšet stanovisko vědců k jeho názoru.

Nejvyšší úspěšnost měli žáci asijských zemí Hongkongu (80,1 %) a Tchaj-wanu (78,7 %), z evropských zemí dosáhly úspěšnosti kolem 70 % Finsko, Itálie, Rusko a Švédsko. Z nevyhovujících odpovědí žáci nejčastěji vybírali možnost D: „Aby zub porovnal s jinými zuby v muzeu,“ z čehož vyplývá, že svou odpověď vyvozovali až z další části textu. V Dánsku tuto odpověď zvolilo 30,6 % a v Polsku 30,4 % žáků. V některých zemích, podobně jako v České republice chlapci odpovídali úspěšněji než dívky, např. v Itálii (77,7 % chlapců a 69,7 % dívek) a v Maďarsku (65,8 % chlapců a 58,5 % dívek).

Záhada obřího zubu: otázka č. 10

Postup porozumění: *interpretace*

Přehled odpovědí českých žáků (%)			
otázka č. 10	1	0	9
četnost odpovědí	56,2	32,0	11,5

Úspěšnost	CELKEM	DÍVKY	CHLAPCI
Česká republika	56,2	55,6	56,7
mezinárodní průměr	34,0	35,2	32,8

Vědec ukázal Gideonu Mantellovi leguání zub. Proč to bylo pro Gideona Mantella důležité?

Co otázka testuje?

Zjišťuje, zda žák:

- 1. najde** v textu místo, kde se píše o setkání Mantella s odborníkem na leguány;
- 2. propojí** informace z této části textu s předchozími částmi, kde se píše o tom, jaké pochybnosti měl Mantell;
- 3. chápe** obě skutečnosti, které Mantellovi pomohly (leguán je plaz živící se rostlinami; leguán má podobné zuby jako tvor, jehož zub zkoumal Mantell);
- 4. svými slovy interpretuje**, proč bylo toto setkání pro Mantella klíčové.

Popis:

Žák na základě přečteného textu chápe, že vědec, se kterým se G. Mantell setkal, byl odborník na leguány a že setkání s ním mělo pro G. Mantella klíčový význam. Interpretace žáků se mohou lišit, ale z odpovědí musí vyplývat porozumění tomu, že G. Mantell tak získal možnost porovnat svůj nález s podobným zubem a že se tak potvrdila jeho teorie o původu nalezeného zubu.

Nejvyšší úspěšnost měli žáci Itálie (57,5 %), za nimiž následovali žáci České republiky a Německa (56,1 %). Otázka byla poměrně obtížná. V mezinárodním průměru 53,5 % žáků uvedlo nevyhovující odpověď. Přibližně 11 % žáků u nás i v mezinárodním průměru na otázku vůbec neodpovědělo (ve Francii 18,5 % a v Belgii 16 %).

Záhada obřího zubu: hodnocení otázky č. 10

1 – Úplná odpověď'

Žák chápe, že leguání zub potvrdil teorii Gideona Mantella o tom, že by zkamenělý zub mohl patřit obrovskému plazu.

- Příklady: - *Leguání zub ukázal, že by jeho zkamenělina mohla být z plazu.*
 - *Pomohlo mu to zjistit, jakému druhu zvířete ten zub patřil.*
 - *Zub byl důkazem toho, že měl pravdu.*
 - *Potvrdil mu, co si předtím myslel.*

Nebo ukazuje obecnější pochopení toho, že leguání zub byl podobný zkamenělému zubu.

- Příklady: - *Leguání zub vypadal jako ten zkamenělý zub.*
 - *Viděl, že vypadají stejně.*
 - *Mohl říct, že je stejný.*
 - *Strávil roky tím, že hledal stejný zub.*
 - *Byl plochý a měl rýhy.*

0 – Nevyhovující odpověď

Nechápe význam leguáního zubu.

Příklady: - **Chtěl být slavný.**

- **Myslel, že by bylo zajímavé vidět leguání zub.**

- **Chtěl se dozvědět víc o plazech.**

- **Ukázalo se, že je chytrý.** (Příliš vágní odpověď, která odkazuje spíše na jeho vlastnosti než na jeho objev.)

- **Chtěl zuby porovnat.** (Nevysvětluje, proč chtěl zuby porovnat.)

Příklady odpovědí českých žáků – Záhada obřího zubu: otázka č. 10

1	Aby ho porovnal.	
2	Protože byl podobný zubu, který našla jeho žena.	
3	Protože zub byl o něco menší, ale jinak stejný.	
4	Protože se přiblížil blíž k svému nálezu.	
5	Že zjistil, že v dávných dobách žili obrovští plazi.	
6	Aby věděl, co to bylo za zvíře.	

Záhada obřího zubu: otázka č. 11

Postup porozumění: *vyhledávání informací*

Přehled odpovědí českých žáků (%)				
otázka č. 11	A	B	C	D
četnost odpovědí	67,6	8,0	5,6	17,5

Úspěšnost	CELKEM	DÍVKY	CHLAPCI
Česká republika	67,6	66,2	69,1
mezinárodní průměr	57,1	57,6	56,8

Co Gideon Mantell využil, když se snažil přijít na to, jak *iguanodon* vypadal?

A **kosti, které nashromáždil**

B názory jiných vědců

C obrázky v knihách

D zuby jiných plazů

Co otázka testuje?

Zjišťuje, zda žák:

najde v textu explicitně uvedenou informaci.

Popis:

Žák musí rozpoznat, se kterou částí textu otázka souvisí. Požadovaná informace je v textu přímo uvedena.

Stejně jako v České republice tak i v mezinárodním průměru přibližně pětina žáků vybrala chybně odpověď D: „zuby jiných plazů.“ Tito žáci pravděpodobně pracovali s nesprávným odstavcem textu. Nejlepšího výsledku dosáhli žáci Hongkongu (82,6 %), Ruska (82,4 %) a Tchaj-wanu (79,5 %), za nimi následovaly Singapur (69,5 %), Finsko (67,8 %) a Česká republika (67,6 %). V některých zemích si vedli lépe chlapci než dívky. Například v Belgii odpovědělo vyhovujícím způsobem 55,7 % chlapců a jen 39,9 % dívek.

Záhada obřího zubu: otázka č. 12

Postup porozumění: *posuzování textu*

Přehled odpovědí českých žáků (%)				
otázka č. 12	2	1	0	9
četnost odpovědí	7,8	11,7	62,3	17,6

Úspěšnost	CELKEM 2	DÍVKY	CHLAPCI	CELKEM 1
Česká republika	7,8	7,9	7,6	11,7
mezinárodní průměr	9,7	10,5	9,2	12,3

Podívej se na dva obrázky *iguanodona*. Co ti pomáhají pochopit?

Co otázka testuje?

Zjišťuje, zda žák:

1. sleduje obrázky a doslovně rozumí popiskům pod nimi;
2. zjistí, že oba obrázky zachycují představu vědců, která se změnila;
3. zformuluje vlastními slovy odpověď.

Popis:

V této otázce žák kriticky posuzuje dva obrázky, které zobrazují *iguanodona*, porovnává jejich jednotlivé prvky, usuzuje z nich, na co poukazují, a ve své odpovědi uvádí, co lze na základě obrázků pochopit.

Tato otázka, zaměřená na posuzování obrázků, byla pro žáky nejobtížnější ze všech otázek. Nejlépe si vedly anglicky mluvící země Anglie (21 %) a USA (17,9 %) a také Rusko (19,3 %). V České republice, podobně jako v mezinárodním průměru vysoké procento žáků na otázku vůbec neodpovědělo (v Rakousku 29,3 %).

Záhada obřího zubu: hodnocení otázky č. 12

2 – Úplná odpověď

Žák chápe, že obrázky ukazují, jak se měnily názory vědců, nebo že zobrazují odlišné představy různých lidí na to, jak *iguanodon* vypadal.

- Příklady: - *Že si dnešní vědci myslí, že iguanodon vypadal jinak, než si myslel Gideon Mantell.*
 - *Ukazují, jak se změnily názory lidí na to, jak iguanodon vypadal.*
 - *Ukazují, že různí lidé měli různé názory na to, jak vypadal.*
 - *Jak různé byly názory.*
 - *Gideon Mantell si myslel, že kosti napovídají, že se iguanodon pohyboval po čtyřech, ale později vědci změnili názor.*

Nebo uvádí, že obrázky znázorňují omyly, kterých se Gideon Mantell nebo jiní lidé mohli dopustit.

- Příklady: - *Ukazují, že se Gideon Mantell v některých věcech spletl.*
 - *Že lidé někdy dělají chyby.*

1 – Částečná odpověď

Prokazuje obecnější pochopení toho, že *iguanodon* vypadá na obou obrázcích jinak.

- Příklady: - *Ukazují, že vypadají odlišně.*

Nebo popisuje rozdíl mezi oběma obrázky, ale nepoukazuje na změny vědeckých názorů nebo na to, co si různí lidé mohli myslet.

- Příklad: - *Jeden má 4 nohy, ten druhý má 2.*

Nebo přímo odkazuje na jeden z obrázků, ale nepoukazuje na změny vědeckých názorů nebo na to, co si různí lidé mohli myslet.

- Příklad: - *Že si Gideon Mantell myslel, že měl roh.*

0 – Nevyhovující odpověď

Nechápe smysl ilustrací. Může popisovat určitý rys na jednom z obrázků nebo to, co mají obrázky společného.

Nebo může nesprávně vysvětlovat, že se podoba *iguanodon* v průběhu času změnila (místo toho, aby odkazoval na to, že se změnily názory lidí).

Příklady: - **Ukazují, jak vypadali.**

- **Pomáhají pochopit, jak se *iguanodon* v průběhu let změnil.**

- **Ukazují, že se živili rostlinami.**

- **Že měli 4 nohy.**

Příklady odpovědí českých žáků – Záhada obřího zubu: otázka č. 12

1	Jak vypadal <i>iguanodon</i> podle G. Mantella. Jak vypadá dnes.	
2	Že neměl roh, ale byl to bodec na jeho palci.	
3	To, že Mantell měl méně informací, než dnešní vědci a představoval si ho jinak.	
4	Že vypadaly odlišně. Ale některé věci byly shodné.	

Záhada obřího zubu: otázka č. 13

Postup porozumění: *interpretace*

Přehled odpovědí českých žáků (%)					
otázka č. 13	3	2	1	0	9
četnost odpovědí	39,0	19,9	12,8	14,1	13,5

Úspěšnost	CELKEM 3	DÍVKY	CHLAPCI	CELKEM 2	CELKEM 1
Česká republika	39,0	39,3	38,6	19,9	12,8
mezinárodní průměr	31,7	32,0	31,3	14,7	12,7

Pozdější objevy ukázaly, že se Gideon Mantell mýlil v tom, jak *iguanodon* vypadal. Doplň prázdná místa v tabulce.

Jak vypadal <i>iguanodon</i> podle Gideona Mantella.	Jak vypadal <i>iguanodon</i> podle dnešních vědců.
Iguanodon se pohyboval po čtyřech.	
	Iguanodon měl na palci bodec.
Iguanodon měřil 30 metrů.	

Co otázka testuje?

Zjišťuje, zda žák:

1. sleduje obrázky a doslovně rozumí popiskům pod nimi;
2. zjistí, že oba obrázky zachycují, jak se změnila představa vědců;
3. je schopen orientovat se v tabulce – vyvodí, jaké informace v tabulce chybějí;
4. chápe, že v prvním sloupci má uvádět Mantellovu představu a ve druhém sloupci současnou představu vědců;
5. propojí informace z různých částí textu i z obrázků;
6. zformuluje požadované informace či je opíše z textu do tabulky.

Popis:

Žák propojuje informace z textu o dřívějších názorech a pozdějších zjištěních týkajících se vzhledu *iguanodona*. Porovnává údaje s obrázky a na základě propojení všech informací doplňuje chybějící informace o původních a novějších názorech na vzhled *iguanodona*.

U této otázky žáci vyplňovali své odpovědi do tabulky. Nejlepšího výsledku dosáhli žáci asijských zemí Hongkongu (61,8 %), Singapuru (57,2 %) a Tchaj-wanu (53,2 %). Z evropských zemí byly neúspěšnější Finsko (48 %), Rusko (46,7 %) a Anglie (45,5 %). Poměrně vysoké procento žáků na tuto otázku vůbec neodpovědělo (Francie 21 %, Rakousko 19,9 %, Polsko 16,2 %).

Záhada obřího zubu: hodnocení otázky č. 13

POZNÁMKA PRO HODNOTITELE: Každou ze tří částí této otázky vyhodnocujte samostatně v příslušném políčku pro zaznamenání kódů.

Celá tabulka s úplnými odpověďmi na každou ze tří částí otázky a s odpovídajícími políčky pro zaznamenání kódů by měla vypadat takto:

Jak vypadal <i>iguanodon</i> podle Gideona Mantella.	Jak vypadal <i>iguanodon</i> podle dnešních vědců.	
<i>Iguanodon</i> se pohyboval po čtyřech.	<i>Iguanodon</i> se (někdy) pohyboval / stál vzpřímeně / na dvou / zadních nohách.	→
<i>Iguanodon</i> měl roh (na hlavě / nose / obličejí), NEBO měl bodec na hlavě / nose / obličejí.	<i>Iguanodon</i> měl na palci bodec.	→
<i>Iguanodon</i> měřil 30 metrů.	<i>Iguanodon</i> měřil 9 metrů.	→

1 – Úplná odpověď

Žák chápe, že si Gideon Mantell myslel, že se *iguanodon* pohyboval po čtyřech, zatímco dnešní vědci se domnívají, že se pohyboval po dvou.

Jak vypadal <i>iguanodon</i> podle Gideona Mantella.	Jak vypadal <i>iguanodon</i> podle dnešních vědců.
<i>Iguanodon</i> se pohyboval po čtyřech.	<i>Iguanodon</i> se (někdy) pohyboval / stál vzpřímeně / na dvou / zadních nohách.
<i>Iguanodon</i> měl roh (na hlavě / nose / obličejí), NEBO měl bodec na hlavě / nose / obličejí.	<i>Iguanodon</i> měl na palci bodec.
<i>Iguanodon</i> měřil 30 metrů.	<i>Iguanodon</i> měřil 9 metrů.

0 – Nevyhovující odpověď

Nechápe názory dnešních vědců na to, jak se *iguanodon* pohyboval nebo stál.

Příklady: - *dvě* - *Stál*.

1 – Úplná odpověď

Žák chápe rozdílný názor Gideona Mantella a dnešních vědců na to, kde měl *iguanodon* bodec.

Jak vypadal <i>iguanodon</i> podle Gideona Mantella.	Jak vypadal <i>iguanodon</i> podle dnešních vědců.
<i>Iguanodon</i> se pohyboval po čtyřech.	<i>Iguanodon</i> se (někdy) pohyboval / stál vzpřímeně / na dvou / zadních nohách.
<i>Iguanodon</i> měl roh (na hlavě / nose / obličej), NEBO měl bodec na hlavě / nose / obličej.	<i>Iguanodon</i> měl na palci bodec.
<i>Iguanodon</i> měřil 30 metrů.	<i>Iguanodon</i> měřil 9 metrů.

0 – Nevyhovující odpověď

Nechápe názor Gideona Mantella na to, kde měl *iguanodon* bodec.

Příklady: - *roh na jeho palci* - *bodec na zádech* - *neměl bodec na svém palci*

1 – Úplná odpověď

Žák chápe rozdílné názory Gideona Mantella a dnešních vědců na velikost *iguanodona*.

Jak vypadal <i>iguanodon</i> podle Gideona Mantella.	Jak vypadal <i>iguanodon</i> podle dnešních vědců.
<i>Iguanodon</i> se pohyboval po čtyřech.	<i>Iguanodon</i> se (někdy) pohyboval / stál vzpřímeně / na dvou / zadních nohách.
<i>Iguanodon</i> měl roh (na hlavě / nose / obličej), NEBO měl bodec na hlavě / nose / obličej.	<i>Iguanodon</i> měl na palci bodec.
<i>Iguanodon</i> měřil 30 metrů.	<i>Iguanodon</i> měřil 9 metrů.

0 – Nevyhovující odpověď

Nechápe názor dnešních vědců na velikost *iguanodona*.

Příklady: - *Nebyl 30 metrů dlouhý.* - *Dlouhý 1,5 metru.*

Příklady odpovědí českých žáků – Záhada obřího zubu: otázka č. 13

1	<i>Iguanodon</i> se pohyboval po dvou. <i>Iguanodon</i> měl na hlavě zub. <i>Iguanodon</i> měřil 9 m.	
2	<i>Iguanodon</i> se pohyboval po dvou. <i>Iguanodon</i> neměl na palci bodec. <i>Iguanodon</i> neměl 30 metrů.	
3	Většinou chodil po dvou nohách. Podle G. Mantella měl roh na nose. Měl 4 metry.	

Záhada obřího zubu: otázka č. 14

Postup porozumění: vyvozování závěrů

Přehled odpovědí českých žáků (%)					Úspěšnost	CELKEM	DÍVKY	CHLAPCI
otázka č. 14	A	B	C	D	Česká republika	58,7	56,5	61,0
četnost odpovědí	7,4	14,9	13,6	58,7	mezinárodní průměr	51,8	50,1	53,4

Co z následujícího dokázalo, že se Gideon Mantell mýlil v tom, jak *iguanodon* vypadal?

- A další zkamenělé zuby B vědecké kresby
C žijící *iguanodoni* D celé kostry

Co otázka testuje?

Zjišťuje, zda žák:

- najde** v textu místo, kde se píše o změně vědecké představy o vzhledu tvora;
- propojí** více informací z různých částí textu (Mantell si myslel, že zvíře mělo 30 metrů; celé kostry měřily jen 9 metrů);
- vyvodí** správnou odpověď.

Popis:

Žák chápe, že otázka souvisí s informacemi v závěrečné části textu. Hledanou odpověď propojuje se zprávou o pozdějším nálezu koster a s popisem toho, jak kostry vypadaly.

Z chybných odpovědí vybrali čeští žáci nejčastěji možnost B: „vědecké kresby“ a C: „žijící *iguanodoni*.“ Podobně tomu bylo i v mezinárodním průměru. Nejvyšší úspěšnosti dosáhli žáci Finska (73,6 %), Hongkongu (68,2 %), Německa (67,2 %) a Ruska (67,0 %). V mezinárodním průměru odpovídali lépe chlapci než dívky (např. v Polsku uvedlo úplnou odpověď 57,5 % chlapců a 47,9 % dívek, v Irsku 61,6 % chlapců a 52,4 % dívek).

Metodika otázek

Tabulka 6: Metodická doporučení k otázkám úlohy Záhada obřího zubu

Č. otázky	Metodická doporučení pro využití úlohy
1, 3, 6, 11	<p>Aby se žáci naučili najít požadovanou informaci v textu, můžeme např.:</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ Požadovat po žácích, aby zdůvodnili, že jimi vyhledaná informace je skutečně ta, o kterou jsme žádali. ■ Co nejčastěji modelovat žákům, jak postupuje zdatný čtenář, když vyhledává informaci v naučném textu. ■ Učit žáky postupy, které vyhledávání informací usnadňují (např. rychle přelétnout text očima, všimnout si klíčových slov). ■ Při práci s naučným textem klást žákům otázky různého typu (otevřené, uzavřené). ■ Učit žáky rozlišovat mezi otázkami „do textu“ (můžeme na ně najít v textu odpověď) a „za text“ (musíme zapojit vlastní zkušenosti a znalosti). ■ Pracovat s žáky pomocí metody <i>čtení s otázkami</i>, kdy se žáci ve dvojicích střídají v roli tazatele a toho, kdo se snaží na otázku odpovědět.

Č. otázky	Metodická doporučení pro využití úlohy
2, 4, 5, 7, 9, 12, 14	<p>Aby se žáci naučili propojovat informace v naučném textu a vyvozovat, můžeme např.:</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ Pracovat s nelineárními texty či s texty, které jsou doplněny obrázky, grafy, schémata, tabulkami a jinými netextovými zdroji informací. ■ Pokládat žákům otázky, na které je možné odpovědět jedině v případě, že si žáci propojí informace z textu i z netextových částí textu (např. z textu a obrázku, textu a grafu, textu a schématu, plánu, mapy). ■ Pokládat žákům otázky, na které je možné odpovědět jedině v případě, že si žáci propojí informace z různých částí naučného textu (např. z různých odstavců či vět). ■ Podněcovat žáky, aby si takové otázky kladli, např. při <i>čtení s otázkami</i> či při jiné práci s naučným textem, jejímž cílem je naučit žáky klást si dobré otázky nad textem. ■ Často žákům modelovat, jak vyvozujeme implicitní informace z naučného textu.
2, 5, 8	<p>Aby se žáci naučili hledat příčinu a následek, případně důvody pro určité jednání či názory, můžeme např.:</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ Pracovat s větami, z nichž jedna obsahuje příčinu a druhá následek (<i>když máš žízeň, napiješ se; když rychle běžíš, zadýcháš se</i>). ■ Ukazovat žákům, které spojovací výrazy čtenáři naznačují, že věty obsahují příčinu a následek (<i>když – tak, pokud – tak, když – pak</i>). ■ Pracovat s krátkými naučnými texty, ve kterých jsou příčina a následek jasně uvedeny (např. o přírodovědných tématech). ■ Odhalovat žákům při modelování, jak nám znalost této struktury pomáhá při porozumění naučnému textu. ■ Seznamovat žáky i s dalšími obvyklými strukturami textu a jejich zákonitostmi (posloupnost; porovnávání a kontrast; problém a řešení; popis).
10	<p>Aby se žáci naučili interpretovat chování postav, můžeme např.:</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ Pracovat s <i>tabulkou postav</i>, do které si žáci z textu vypisují, co přesně postava říká a co dělá. Na základě těchto informací (důkazů z textu) interpretují, jaká postava je, jaké má vlastnosti. ■ Vyvolat mezi žáky diskusi o jednání postav. Žáci mají za úkol obhajovat chování postavy, nebo argumentovat proti ní. Vždy musejí svá tvrzení podpořit důkazy. ■ Při <i>dílnách čtení</i> žáci popisují vybranou postavu, sdílejí s ostatními svoje vnímání postavy, hledají na ní určité rysy podle zadání (např. kdy byla postava šťastná a proč). ■ Žádat po žácích, aby k příkladům chování přiřazovali vlastnosti (např. člověk, který myslí jen na sebe, nestará se o ostatní, je sobecký).
8, 13	<p>Aby se žáci naučili vyplňovat tabulky, můžeme např.:</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ Využívat příležitosti, kdy je možné do tabulky jasně a stručně zaznamenat informace z textu. ■ Ukazovat žákům, jak tabulky pomáhají roztřídit informace, a tím si je i lépe zapamatovat. ■ Vyzývat žáky, aby sami vymýšleli, jaká tabulka by se hodila pro daný druh informací. ■ Seznamovat žáky s dalšími grafickými organizéry, díky nimž si přehledně zaznamenáme důležité informace z textu (<i>např. pyramida údajů, Vennův diagram, myšlenková mapa, alfa-box</i>).

6 TVORBA ÚLOH

Tato kapitola je věnována charakteristice textů a tvorbě čtenářských úloh na základě koncepce šetření PIRLS. Přináší stručnou informaci o kritériích, která by měly úlohy splňovat, včetně praktických doporučení. Následují příklady úloh, které vytvořili učitelé v průběhu jednodenního semináře.

Porozumění textu a úlohy PIRLS

K porozumění smyslu textu u čtenářů dochází postupně v průběhu čtení. Mnoho významných čtenářských činností však probíhá také před čtením a po čtení. Čtenář si například na základě ilustrací, nadpisu a dalších náznaků vybavuje své předchozí čtenářské zážitky a zkušenosti a předvídá, o čem bude číst. Po přečtení textu nadále přemýšlí o jeho obsahu, interpretuje ho, zkoumá, co si z něj odnáší, jak na něj zapůsobil, a přitom setrvává v emocionální či kognitivní „atmosféře“, kterou autor nastolil. Tyto důležité fáze čtení není možné v testu šetření PIRLS zachytit, ale během výuky bychom na ně neměli zapomínat.

Úlohy PIRLS se zaměřují jen na některé čtenářské dovednosti, na vyhledávání informací, vyvozování závěrů z textu, interpretaci a posuzování textu, zatímco jiné aktivity jsou během šetření opomíjeny, přestože u zdatnějších čtenářů probíhají a tito čtenáři je využívají. Autoři úloh PIRLS se zaměřují pouze na výše zmíněné postupy porozumění, neboť vymýšlejí úlohy k účelu testování a odpovědi žáků musí být snadno vyhodnotitelné, aby bylo možné výsledky dále porovnávat.

Výběr textu

Úlohy PIRLS nastavují určitou laťku kvality textů. Jde o texty delší a ucelené, nikoli o krátké úryvky, které často plní stránky našich čítanek. Texty jsou navíc pro žáky skutečně atraktivní, obsahují nějakou zajímavou myšlenku či informaci, která může žáky obohatit. Texty žáky nepodceňují, ale naopak pro ně představují určitou výzvu. Výběr textu je vždy klíčový. Pokud se žáci budou v prvních ročnících setkávat jen s texty ze slabikářů (někdy s nepřilíh smysluplnými skupinami slov) a později jen s úryvky nebo s texty, které je nezaujímají, protože jim neposkytnou žádný hlubší zážitek ani nosnou myšlenku, nebudou mít důvod vnímat čtení jako důležitou a zároveň zábavnou činnost. Velmi proto záleží na tom, co žáci čtou, na čem trénují techniku čtení a nad jakými texty přemýšlejí. Přitažlivost textu nespočívá v povrchní zábavnosti, dětinskosti a doslovnosti. Atraktivní text má zajímavé téma, přiměřený jazyk, důležitou nosnou myšlenku a přesah.

Ukažme si na příkladu dvou textů PIRLS, co činí text zajímavým pro žáky.

Koláč pro nepřitele je text, který drží čtenáře po celou dobu v napětí. Čtenář tuší, že to s koláčem bude trochu jinak, než se domnívá hlavní hrdina, ale nemá dostatek vodítek, aby přesně odhalil tatínkův záměr. Je tedy velmi zvědavý na pokračování a čte dál. Hra se čtenářem je velmi rafinovaná a fascinující. Text umožňuje interpretovat chování postav v řadě situací. Hlavními hrdiny jsou chlapci ve věku čtenářů, kterým je text určen. Čtenář se může s hrdiny identifikovat, hrdinové zažívají reálné situace. Nosná myšlenka textu (když se navzájem lépe poznáme, můžou z nás být přátelé) je zřejmá a otázky pomáhají žákům ji pochopit.

Záhada obřího zubu je text doplněný řadou zajímavých obrázků. Mnoho obrázků obsahuje důležité informace. Žáci jsou přímo vyzýváni, aby informace z obrázků čerpali a aby i obrázky „četli“. Tento typ práce s obrázky není u nás až tak častý, ale pro rozvoj schopnosti posuzování a interpretace je velmi důležitý. Téma vyhynutí dinosaurů je pro žáky tohoto věku stále velmi atraktivní, zejména chlapci budou o tématu mnoho vědět. Text neopakuje obecně známé pravdy, které žáci najdou v mnoha encyklopediích, ale přichází s něčím novým – seznamuje s historií objevování existence těchto pravěkých ještěrů. I zde je zřejmá nosná myšlenka (na cestě za velkými objevy musíme překonávat řadu potíží a vyrovnat se s mnoha omyly).

Při pohledu na úlohy z šetření PIRLS je dobré si uvědomit, že rozvoj čtenářských dovedností by měl probíhat nejen v hodinách čtení, ale i v mnoha dalších „nečtenářských“ předmětech, ve kterých se často využívají zajímavé informativní texty. Obvykle se u těchto textů zaměřujeme na vyhledávání informací, avšak pokud nám jde o skutečné porozumění textu, je nutné vést čtenáře také např. k jeho posuzování a interpretaci. Právě schopnost využívání všech těchto čtenářských dovedností je zárukou kvalitního učení a úspěšného celoživotního vzdělávání.

Tvorba otázek

Zatímco otázky vytvořené na základě koncepce PIRLS se zaměřují pouze na text a na některé čtenářské dovednosti, otázky k využití ve výuce mohou směřovat i na jiné činnosti přispívající k rozvoji čtenářské gramotnosti. Čtenáři mohou při hledání odpovědi na tyto otázky čerpat ze svých znalostí a zkušeností nebo mohou využívat i jiné, dříve přečtené texty. Otázky k textu by měly být stručné a jednoznačné a měly by odpovídat danému účelu čtení. U každé otázky je nutné určit, na který postup porozumění bude zaměřena.

Výběr typu otázky

Otázky s výběrem odpovědi můžeme použít tehdy, pokud předpokládáme, že by žák odpovídal pouze citací z textu, nebo pokud by formulace odpovědi mohla být pro žáka příliš obtížná.

Pravidla tvorby otázek s výběrem odpovědi:

- správná odpověď by se měla svou délkou i jazykem podobat distraktorům;
- distraktory by měly být hodnověrné a měly by vycházet z pravděpodobných chyb žáků;
- odpovědi by neměly obsahovat záporné formulace;
- pouze jedna odpověď musí být jednoznačně správná.

Otázky s tvorbou odpovědi můžeme použít ke sledování dovedností, které vyžadují samostatné vypracování odpovědi. Otázky tohoto typu umožňují hodnocení různých úrovní správnosti odpovědi.

Pravidla tvorby otázek s tvorbou odpovědi:

- otázka by měla žáka směřovat k určitým odpovědím, které lze třídit do skupin a dále vyhodnocovat;
- předem by měly být stanoveny úrovně správných odpovědí a jejich bodová hodnota;
- je třeba vzít v úvahu časovou náročnost otázky pro žáka.

Pořadí otázek by mělo sledovat posloupnost textu, aby žák neztrácel čas neustálým hledáním v textu. Obtížné otázky by neměly být zařazeny jen na závěr úlohy, aby úroveň některých dovedností mohli prokázat i ti žáci, kteří nestihnou dokončit celou úlohu.

Ukázky úloh učitelů ze semináře ke tvorbě úloh

Učitelé si měli na seminář vybrat text, se kterým by chtěli pracovat. Textů se sešlo mnoho, ale nakonec bylo obtížné vybrat text, který by byl ucelený a zároveň vhodný k vytváření otázek na jednotlivé postupy porozumění. Většinou učitelé vybírali úryvky z čítanek, a tak šlo pouze o texty literární. Během tvorby otázek k textům jsme se přesvědčili, že některé činnosti rozvíjející čtenářské dovednosti a postupy porozumění nejsou učitelé zvyklí s žáky provádět pravidelně. O tom svědčí i zjištění z dotazníků šetření PIRLS.

Následující **tabulka č.7** znázorňuje podíl žáků, jejichž učitelé od nich alespoň jednou týdně požadují vybrané činnosti, které rozvíjejí dovednosti a postupy porozumění nezbytné pro čtení s porozuměním.⁷

Činnosti vedoucí k rozvoji čtenářských dovedností	Mezinárodní průměr (%)	ČR (%)
Vyhledat informaci v textu	96	99
Určit hlavní myšlenku přečteného textu	95	97
Vysvětlit, jak porozuměli přečtenému	95	99
Porovnat přečtený text se svými zkušenostmi	81	83
Zobecnit přečtený text a vyvodit z něj závěry	80	67
Odhadnout, co se stane dále v textu, který čtou	74	54
Porovnat přečtený text s jinými texty, které již četli dříve	70	47
Popsat styl nebo uspořádání přečteného textu	66	32
Určit postoj nebo záměr autora	63	30

⁷ KRAMPLOVÁ, I., *Národní zpráva PIRLS 2011*, Česká školní inspekce, Praha, 2012, s. 26.

Nejčastěji učitelé při četbě textu od žáků vyžadují, aby vyhledali nějakou informaci, určili hlavní myšlenku nebo aby vysvětlili, jak přečtenému textu porozuměli. Tyto činnosti jsou žáci zvyklí provádět pravidelně a učitelé vytvářejí odpovídající otázky velmi snadno.

Nejméně učitelé od žáků vyžadují, aby popsali styl nebo uspořádání přečteného textu nebo aby určili postoj nebo záměr autora. Právě tvorba otázek zaměřených na tyto dovednosti byla pro učitele na semináři nejobtížnější.

U typů otázek byla pro učitele náročnější tvorba otázek s výběrem čtyř možností odpovědi, neboť vybrané texty byly ve srovnání s texty PIRLS mnohem kratší a nedařilo se vytvořit čtyři věrohodné odpovědi, které by vycházely z textu. Hodnocení otázek jsme se vzhledem k omezenému času semináře podrobně nevěnovali.

Úloha č. 1 – Štědrý večer⁸

Text úlohy *Štědrý večer* učitelé vybrali z *Čítanky pro nejmenší s obrázky Josefa Lady*. Text byl velmi krátký a jednoduchý, ale přesto se učitelům podařilo vytvořit soubor otázek zaměřených na různé postupy porozumění v rámci koncepce PIRLS.

U otázek s výběrem odpovědi bylo vzhledem k délce a obsahu textu poměrně náročné vytvořit čtyři možnosti odpovědi, které by odpovídaly všem výše zmíněným pravidlům tvorby tohoto typu otázek.

Nicméně nejobtížnější bylo pro učitele vytvoření otázky zaměřené na posuzování textu. U této otázky jsme se snažili využít obrázků, avšak ilustrace, kterou autor čítanky vybral k dokreslení vánoční atmosféry, s příběhem přímo nesouvisí. U některých textů může být tvorba otázek na tento postup porozumění téměř neproveditelná.

ŠTĚDRÝ VEČER
Arnold Lobel

Kvak a Žbluňk jsou žabáci. Na Štědrý večer připravil Žbluňk bohatou večeři a ozdobil stromček.

„Už je pozdě a Kvak nejde a nejde.“ řekl Žbluňk a podíval se na hodiny. Pak si vzpomněl, že jsou porouchané a že ručičky stojí. Žbluňk otevřel dveře a podíval se ven do tmy. Kvak tam nebyl.

„To mi dělá starosti,“ povzdychl si Žbluňk. „Co když se přihodilo něco hrozného? Co když Kvak spadl do hluboké jámy a nemůže se dostat ven? Už ho jakživ nevidím!“

Žbluňk znovu otevřel dveře. Kvak na cestičce nebyl.

„Co když se Kvak v lese ztratil?“ strachoval se Žbluňk. „Co když tam bloudí dočista prokřehlý a má hlad? Možná Kvaka honí nějaké obrovské zvíře s ostrými tesáky! A co když ho právě teď požírá?“ úpěl Žbluňk. „Už spolu nikdy neoslavíme žádné Vánoce!“

Žbluňk si došel do sklepa pro provaz.

„Tímhle vytáhnou Kvaka z jámy.“ uvažoval.

Pak našel na půdě lucernu.

„Kvak tohle světýlko uvidí a ukáže mu cestu z lesa.“

V kuchyni vzal pánev na smažení.

„Tímhle to strašně zvíře praším, až mu vypadnou všechny zuby. Kvaku, neboj se!“ volal Žbluňk do tmy. „už ti běžím na pomoc!“

Žbluňk vyběhl z domku. Venku stál Kvak.

„Ahoj, Žbluňku,“ řekl Kvak vesele. „Promiň, že jdu pozdě, ale baíl jsem pro tebe dárek.“

„Nespádl jsi do hluboké jámy?“ nechápal Žbluňk.

„Ne,“ řekl Kvak.

„Nezabloudil jsi v lese?“ ujišťoval se Žbluňk.

„Ne,“ podívil se Kvak. „Vůbec ne.“

„Nechystala se tě sežrat obrovská zubatá obluda?“

„Ale ne,“ vrtěl hlavou Kvak.

„Ach, Kvaku,“ vydechl Žbluňk. „já mám takovou radost, že spolu oslavíme Vánoce!“

Po večeři Žbluňk rozbáíl Kvakův dárek. Byly to krásné nové hodiny.

Kamarádi seděli u krbu a dívali se do ohně. V jeho světle ručičky hodin svítily a ukazovaly, jak plyne čas šťastného Štědrého večera.

*(Kvak a Žbluňk od jara do Vánoc)
Z angličtiny přeložila Eva Musilová*

⁸ STŘEDA, L., *Čítanka pro nejmenší s obrázky Josefa Lady*, Dialog, Liberec, 1998, s. 50–51.

Štědrý večer – otázky k úloze

Účel čtení: čtení pro získávání literární zkušenosti

1. Proč si Žbluňk myslel, že se Kvakovi něco stalo?

Postup porozumění: vyvozování závěrů

2. Které věci si Žbluňk připravil na záchranu Kvaka?

Postup porozumění: vyhledávání informací

A provaz, lucernu, pánev

B provaz, hodiny, lucernu

C lucernu, dárek, jámu

D večeři, stromeček, pánev

3. Jaké myšlenky Žbluňka napadly, když si dělal starosti o Kvaka? Uveď alespoň dva příklady.

Postup porozumění: vyvozování závěrů

4. Z čeho měl Žbluňk obrovskou radost?

Postup porozumění: vyhledávání informací

A Že našel lucernu.

B Že se Kvakovi nic nestalo.

C Že s Kvakem oslaví Vánoce.

D Z Kvakova dárku.

5. Jaký dárek dostal Žbluňk od Kvaka a proč?

Postup porozumění: vyvozování závěrů

6. Co příběh o žabácích vypovídá o jejich vztahu?

Postup porozumění: interpretace

A Jsou to náhodní známí.

B Jsou to velcí kamarádi.

C Setkali se poprvé.

D Jdou se usmířit.

7. U koho se konala štědrovečerní oslava?

Postup porozumění: vyvozování závěrů

8. Proč autor knihy vybral k příběhu tento obrázek? Najdi dvě podobnosti mezi obrázkem a příběhem.

Postup porozumění: posuzování textu

Úloha č. 2 – Cena přátelství⁹

Text úlohy *Cena přátelství* byl vybrán z *Čítanky* pro 3. ročník základní školy. Podařilo se nám vytvořit soubor deseti otázek, který zahrnuje všechny čtyři postupy porozumění.

Martina Drijverová
Cena přátelství
(indická pohádka)

Byl jeden velmi, ale velmi bohatý muž. Měl truhlu plnou zlatáků, které našetřil během svého života. Řekli byste, že to byl spokojený člověk – ale opak byl pravdou. Ten muž byl totiž lakomec. Z šetrnosti se ani neoženil, nevychoval děti. A šetřil dokonce i sám na sobě: oblečen chodil v hadrech, dům měl na spadnutí a každodenním jídlem pro něj byla jen hrstička rýže.

A celý jeho život ovládal strach, strašlivá hrůza, že o své peníze, jediné potěšení, přijde. Což kdyby jej někdo okradl?! Ani spát pro tu starost nemohl. Truhlu ukládal na nejrůznější místa, zakopával ji na zahradě, ale žádný úkryt se mu nejevil dostatečně bezpečný. Až jednou, při procházce do okolí města, objevil skálu a v ní malou jeskyňku. Vchod byl zarostlý hustým křovím, ani vidět ho nebylo.

„Konečně jsem našel dobrou skrýš!“ vykřikl lakomec. Navečer přenesl truhlu do jeskyně – a pak se na ni každý den chodil tajně dívat. Od té doby spal klidněji. Ale klid netrval dlouho. Lidé z vesnice, kteří věděli, jak je bohatý, sledovali jeho kroky. Už dlouhou dobu přemýšleli, jak jej z lakoty vyléčit – vždyť jim usychal před očima!

Když zjistili, kam chodí, a slyšeli, jak se svými zlatáčky hovoří, uradili se a truhlu ze skrýše odnesli a schovali.

„To je konec mého života!“ nařikal lakomec, když zjistil, že jeho bohatství je pryč. „Tolik zlata jsem měl a nyní jsem žebrák!“

„Kděpak, předtím jsi byl chudák!“ odpověděl mu nejmoudřejší muž ze vsi. „Strach o zlato tě připravil o ženu i děti, lakota ti nedovolila radovat se z dobrého jídla a pití, ze společnosti přátel. Teď nemáš nic – pojď tedy mezi nás, my tě nasytíme, posedíš s námi, budeš poslouchat hudbu a zpěv, potěšíš se vyprávěním moudrých lidí. Tak zapomeň na svůj žal.“

Šel tedy lakomec s lidmi do vsi. Pojedl, popovídal – a zjistil, že se mu otevřel nový svět. Za několik dní si našel přátele, pak se jeho srdcí zalíbila pěkná žena. Ach, kdyby měl jen několik mincí ze svého pokladu, aby opravil dům a mohl se oženit! Pak by žil šťastně až do smrti.

„Toto přání se ti může splnit,“ řekl moudrý muž, když viděl, jakou změnou lakomec prošel, a přinesl mu jeho truhlu se zlatem.

„Nehněvej se na nás, že jsme ji před tebou ukrývali,“ omlouval se. „ale bylo to pro tvé dobro. Z tvého pokladu nezmizel jediný peníz.“

„Nezáleželo by mi už na tom,“ řekl vyléčený lakomec. „Nyní vím, že přátelství má větší cenu. Nechám si proto jen polovinu svého jmění, abych se mohl oženit, a druhou rozdám lidem ze vsi.“

Tak to skutečně udělal. Oženil se a po nějaké době se mu narodil syn, který se otci podobal jako vejce vejci. Muž žil šťastně se svými přáteli, ničeho mu nebylo líto pro ně, pro ženu i pro syna. Zcela zapomněl, jak kdysi lakota ovládala jeho mysl.

Z knihy *Pohádky z celého světa*
ilustrace Zdenka Krejčivá

Cena přátelství – otázky k úloze

Účel čtení: čtení pro získávání literární zkušenosti

1. V čem měl muž uložené své zlatáčky?

Postup porozumění: vyhledávání informací

- A v měšci B v truhle
C v hrnci D ve slámníku

2. Proč muž nemohl spát?

Postup porozumění: vyvozování závěrů

- A Báł se, že přijde o své úspory. B Trápil se, že nemá ženu a dítě.
C Měl dům na spadnutí. D Trápil se, že nemá přátele.

3. Vysvětli, proč byl bohatý muž chudák, když měl plnou truhlu zlata.

Postup porozumění: interpretace

4. Jak vypadala dobrá skrýš na truhlu? Najdi v textu a opiš.

Postup porozumění: vyhledávání informací

⁹ ŠEBESTA, K., VÁŇOVÁ, K., *Čítanka 3*, Fraus, Plzeň, 2009, s. 38–39.

5. Proč lidé muže sledovali?Postup porozumění: *vyhledávání informací*

- A Chtěli mu ukrást peníze, protože byl bohatý.
- B Chtěli mu pomoci, když viděli, jak se trápí.
- C Chtěli mu pomoci ukrýt poklad.
- D Chtěli vidět, kam jde, a za zády se mu smáli.

6. Jak se lidé k muži chovali, když přišel o svůj poklad?Postup porozumění: *interpretace*

.....

7. Co bylo s pokladem, když muž dostal zpět svou truhlu?Postup porozumění: *vyvozování závěrů*

A Z pokladu zmizela polovina peněz.	B Z pokladu nezbylo nic.
C Z pokladu nezmizel jediný peníz.	D Z pokladu zbylo jen několik mincí.

8. Vysvětli, jak se muž na konci příběhu změnil.Postup porozumění: *interpretace*

.....

9. Vysvětli, co znamená věta: „usychal jim před očima.“Postup porozumění: *posuzování textu*

.....

10. Jaké si můžeme vzít z příběhu ponaučení?Postup porozumění: *posuzování textu*

.....

Zkušenost z praxe

Tuto úlohu si vyzkoušeli žáci 3. ročníku. Přečtení textu a vypracování otázek jim celkově trvalo 25 minut.

Přibližně třetina žáků měla problém s otázkou č. 3, která je zaměřena na interpretaci, a s otázkou č. 8 zaměřenou na interpretaci změny v chování hlavní postavy na konci příběhu. Žádný z žáků nezodpověděl správně otázku č. 9, ve které měli žáci posoudit a vysvětlit význam věty „usychal jim před očima“.

Úloha č. 3 – Pověst o napraveném hejtmanovi¹⁰

Text úlohy *Pověst o napraveném hejtmanovi* vybrala jedna z účastnic semináře z článku na internetu, který uveřejnil Liberecký deník. Text se nám líbil, ale zjistili jsme, že je k němu velmi obtížné vytvořit soubor otázek, které by pokrývaly různé postupy porozumění. Proto jsme k původnímu textu ještě přidali mapu.

Původně jsme se s učiteli domnívali, že by mohlo jít o text informativní, avšak pověst může být částečně smyšlená a obsahuje velmi málo konkrétních informací, zatímco informativní text v rámci koncepce PIRLS by se měl zabývat různými stránkami skutečného světa a měl by obsahovat dostatečný počet informací.

Pověst o napraveném hejtmanovi

Zámek Lemberk

(Doplňkový článek k prouce a vlastivědě pro 3., 4. třídu)

Liberecký kraj – V osmnáctém století, když zámek Lemberk nebyl trvale obýván šlechtou a kdy naší zemi vládl císař Josef II., měl celé panství na starosti pouze hejtman. Ten proslul svojí krutostí a poddané často bil, zvláště když se ráno nedostavili k robotním pracím, a nutil je pracovat i mimo stanovené robotní povinnosti.

Sedláci museli z okolních vesnic jezdit se svými vozy na robotu do leberského dvora poblíž zámku. Jednou stalo se, že mladý pacholek z Janovic ráno zaspal a s vidinou krutého hejtmana hnál nemilosrdně své koně ke dvoru, aby stihl začátek roboty. Na půli cesty spatřil stát u silnice neznámého vznešeného pána, který mu ukazoval, aby zastavil.

Neznámý cizinec se jej zeptal: „Kam tak rychle jedeš?“ Mladý pacholek jen drze odsekl: „Musím být ve dvoře včas, jinak dostanu strašný výprask od hejtmana. Již tak to kvůli povídání s vámi, pane, nestihnu.“

Cizinec pokýval hlavou a nastoupil bez ptaní do vozu se slovy: „Neboj se, však já to tvé zdržení hejtmanovi vysvětlím.“ Mladík se jen ušklíbnul a pobídl koně. Jakmile přijeli do dvora, vyběhl hejtman a začal pacholka bít karabáčem. Když mladíkovi začala po bílé košili téci rudá krev z rozsekaného obličejce a hejtman řval cosi o vězení, došla pánovi trpělivost a hlasitě zakřičel: „Tak dost!“ Hejtman si teprve teď všiml pána v honosném plášti se stříbrnými knoflíky a pozorně si ho prohlédl. Na chvíli se zarazil, ale vzápětí spustil: „Neplete se do toho, cizince, já jsem tu hejtmanem a vaše slova ani stříbrné knoflíky mi v mém počínání zabránit nemohou!“ Cizinec zrudnul, rozepnul si plášť a zeptal se: „Ani knoflíky samotného císaře?“ Na jeho šatech se zablýskla zlatá hvězda a hejtman poznal, že se protivil samotnému císaři Josefu II. Padl na kolena a prosil o odpuštění. Sliboval, že již nikdy poddané neuhodí a bude vždy jednat podle práva a spravedlnosti.

Jestli hejtman své sliby dodržel a skutečně se změnil, pověst neříká. Není ani jisté, zda je pověst pravdivá. Ale to, že císař Josef II. leberské panství doopravdy navštívil, potvrzují staré zprávy. Přijel tam z Hrádku přes Horní Sedlo v doprovodu mnoha šlechticů a vojáků, z nichž nelze nepřipomenout slavného Gideona Laudona, generála známého z lidových písní.

¹⁰ Pověst o napraveném hejtmanovi. *Liberecký deník* (online). 2012 [vyšlo 2012-08-01; cit. 2013-02-18].

Dostupný z [www <http://liberecky.denik.cz/z-regionu/povest-o-napravenem-hejtmanovi-20120801.html>](http://liberecky.denik.cz/z-regionu/povest-o-napravenem-hejtmanovi-20120801.html)

Pověst o napraveném hejtmánovi – otázky k úloze

Účel čtení: čtení pro získávání literární zkušenosti

1. Ve kterém století panoval císař Josef II.?

Postup porozumění: vyhledávání informací

- A ve 20. století B v 18. století
C v 19. století D v 17. století

2. Proč měli poddaní z hejtmána strach?

Postup porozumění: vyvozování závěrů

3. Jaké byly císařovy knoflíky?

Postup porozumění: vyvozování závěrů

- A zlaté B stříbrné
C měděné D perleťové

4. Použij mapu a urči, na které světové straně od Lemberka leží Janovice.

Postup porozumění: posuzování textu

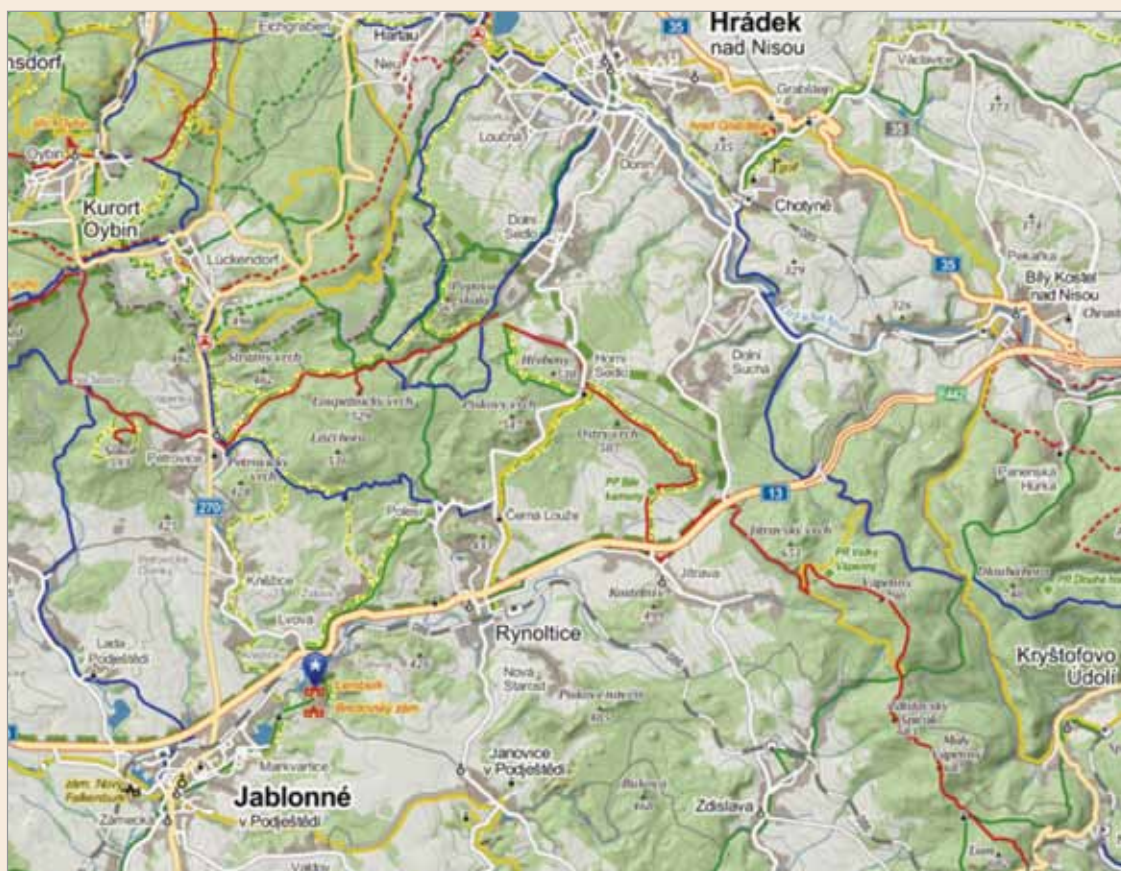
5. Podívej se na obrázek a urči, k čemu můžeme přirovnat karabáč.

Postup porozumění: posuzování textu

- A k holi B k biči
C k vařečce D k prutu

6. Vyznač do mapy trasu, kudy pravděpodobně jel císař do Lemberka.

Postup porozumění: *interpretace*

7. Je podle tvého názoru nadpis pravdivý? Zdůvodni, proč si to myslíš.

Postup porozumění: *posuzování textu*

Zamyšlení nad texty českých učitelů

Podíváme-li se na výběr textů českých učitelů, je patrné, že texty jsou určeny spíše mladším žákům než žákům čtvrtých tříd. (Účastníky semináře byli většinou učitelé 1. stupně základní školy, a tak vybírali texty, které dobře znali.)

Příběhům A. Lobela rozumějí již žáci první a druhé třídy. Pro žaka čtvrté třídy je text příliš jednoduchý a krátký. Čtenář brzy pochopí, v čem spočívá Žbluňkův omyl. Pobaví se, ale nemusí příliš přemýšlet a interpretovat (motivace Žbluňkova jednání je jasná, má starost a velkou fantazii).

Také text *Cena přátelství* je lehce předvídatelný, jedná se o pohádku, která je sice exotická původem, nikoli však námětem (pohádky o napravených lakomcích najdeme ve všech kulturách). Pohádka má zajímavou zápletku (odcizená a navrácená truhla), proto se učitelům podařilo vymyslet řadu zajímavých otázek, které pomáhají žákům pochopit nosnou myšlenku textu.

Pověst o napraveném hejtmánovi má umožňovat žákům získávat a používat informace, nejedná se však o text informativní. V textu je převyprávěna pověst, která se váže k hradu Lemberku. Jde tedy o částečně smyšlený příběh, o literární text. Připojená mapa umožňuje propojit pověst s konkrétními místy, avšak nemá pro čtení a porozumění příběhu klíčový význam.

KLÍČ

KOLÁČ PRO NEPŘÍTELE – správné vyhodnocení příkladů odpovědí českých žáků

Příklady odpovědí českých žáků – Koláč pro nepřítele: otázka č. 2

1.	Protože mu bral kamaráda.	Žák chápe, že se Tom obával, aby ho Jakub nenahradil v roli Standova nejlepšího kamaráda. Viz příklad 4 u kódu 1 v hodnocení otázky.	1
2.	Protože se nastěhoval k Standovi.	Odpověď je nepřesná a neprokazuje, že žák chápe, proč Tom považoval Jakuba za nepřítele. Srovnajte s příkladem 2 u kódu 0 v hodnocení otázky.	0
3.	Protože Jakub ho nepozval na oslavu ale jeho nejlepšího kamaráda ano.	Žák uvádí správně jeden z důvodů, proč Tom považoval Jakuba za nepřítele.	1
4.	Protože ho málo navštěvoval a stydl se.	Nevyhovující odpověď, ve které žák nevychází z textu.	0

Příklady odpovědí českých žáků – Koláč pro nepřítele: otázka č. 3

1.	žížaly, kamínky	Vyhovující odpověď, viz hodnocení otázky kód 1. Žák uvádí obě vhodné přísady z textu.	1
2.	jed	Nevyhovující odpověď, žák uvádí přísadu, která v textu není uvedena.	0
3.	uspávací prášek	Nevyhovující odpověď, kterou si žák vymyslel, aniž by používal text.	0
4.	kamení a bláto	Žák v odpovědi uvádí vedle správné přísady také jednu nesprávnou, proto odpověď nemůžeme uznat jako vyhovující.	0

Příklady odpovědí českých žáků – Koláč pro nepřítele: otázka č. 5

1.	Na koláč pro nepřítele se Tomovi zdál koláč moc voňavý. Měl divný pocit.	Žák uvádí správně chlapcův pocit i jeho vhodné vysvětlení.	2
2.	Byl zmatený, protože chtěl Jakuba otrávit.	Žák v odpovědi správně uvádí, jaký měl chlapec pocit, když poprvé ucítil koláč, ale nevysvětluje vhodné důvody jeho pocitu.	1
3.	Tom cítil lahodnou vůni, protože tatínek místo koláče pro nepřítele udělal lahodný koláč.	Odpověď neobsahuje chlapcův pocit ani jeho vhodné vysvětlení. Viz vzorová odpověď u kódu 0 („Vonělo to opravdu hezky.“).	0
4.	Myslel, že ten dort má být hrozný.	Žák chápe, že koláč voněl jinak, než Tom očekával. Tuto odpověď jsme ještě uznávali jako přijatelné vyjádření toho, že měl koláč smrdět.	1
5.	Protože si myslel, že bude smrdět, ale on krásně voněl.	Odpověď obsahuje pouze vysvětlení, že měl koláč smrdět, ale chybí zmínka o chlapcově pocitu. Lze uznat pouze jako částečnou odpověď.	1
6.	Byl překvapený, protože krásně voněl.	Žák chápe, jaký měl Tom pocit, a vhodně ho zdůvodňuje. Viz příklad 4 u kódu 2 v hodnocení otázky.	2

Příklady odpovědí českých žáků – Koláč pro nepřítele: otázka č. 6

1.	Otráví se.	Odpověď je trochu nepřesná, ale dostatečně vyjadřuje, že se Jakobovi mělo stát něco špatného.	1
2.	Myslel si, že ho to zabije.	Žák chápe, že koláč měl podle Toma nepříteli nějak ublížit. Vyjádření není úplně přesné, ale pravidla hodnocení otázky uznávají tuto odpověď jako vyhovující. Viz vzorová odpověď pro kód 1 v hodnocení otázky.	1
3.	Opadají mu vlasy.	Vyhovující odpověď, ve které žák vychází z textu.	1
4.	Odstěhuje se.	Z odpovědi nevyplývá pochopení, že se nepříteli po sněžení koláče má něco přihodit. Viz příklady následků v hodnocení otázky.	0

Příklady odpovědí českých žáků – Koláč pro nepřítele: otázka č. 7

1.	Být s nepřítelem celý den a bavit se s ním.	Žák v odpovědi uvádí obě věci, které měl Tom udělat. Zmiňuje, že měl s Jakubem strávit celý den a „bavit se s ním“ – chápe tedy, že se měl Tom k Jakobovi chovat hezky.	2
2.	Musel být na něj hodný.	Odpověď obsahuje pouze jednu věc, kterou měl Tom udělat, aby koláč fungoval. Poukazuje na to, že se měl k Jakobovi chovat hezky.	1
3.	Hrát si s Jakubem a pozvat ho na večeři.	Jde o nepřesnou odpověď, ze které nevyplývá pochopení, že měl Tom s nepřítelem strávit celý den a chovat se k němu hezky. Viz příklady nevyhovujících odpovědí u kódu 0 v hodnocení otázky.	0
4.	Celý den s ním být a pozvat ho na večeři.	Žák v první části odpovědi správně uvádí, že měl Tom s nepřítelem strávit celý den. Z druhé části odpovědi nevyplývá pochopení druhé věci, kterou měl udělat – že se k němu měl chovat hezky.	1
5.	Měl předstírat, že je jeho přítel.	Nevyhovující odpověď, neboť žák neuvádí, že se měl Tom k Jakobovi chovat hezky, a ani nezmiňuje, že s ním měl strávit celý den.	0

Příklady odpovědí českých žáků – Koláč pro nepřítele: otázka č. 9

1.	Že Jakub už není jeho nepřítel, ale přítel.	Z odpovědi vyplývá pochopení, že se po společném stráveném dni chlapci stali přáteli. Viz příklad 5 u kódu 1 v hodnocení otázky.	1
2.	Nechová se jako nepřítel.	Vyhovující odpověď. Žák chápe, že byl Jakub lepší, než Tom očekával.	1
3.	Že se zase skamarádili.	Nevyhovující odpověď, žák odpovídá nepřesně, protože chlapci předtím nebyli přáteli.	0
4.	Že byl docela milý.	Žák vyjadřuje vyhovujícím způsobem, že se Tom cítil s Jakubem dobře.	1
5.	Že Jakub může být dobrý kamarád.	Odpověď poukazuje na souvislost, že Jakub nebyl tak špatný, jak si Tom myslel.	1

Příklady odpovědí českých žáků – Koláč pro nepřítele: otázka č. 14

1.	Aby z nepřítele byl kamarád.	Žák chápe tatínkův plán a poukazuje na jeho snahu chlapce skamarádit.	1
2.	Aby Toma zbavil nepřítele.	Žák nevyvětluje přesně, proč Tomův tatínek koláč upekl. Z odpovědi není zřejmé, zda chtěl tatínek nepřítele např. otrávit, nebo jestli chtěl chlapce sprátně.	0
3.	Chtěl, aby Tom neměl nepřítele.	Nepřesná odpověď, ze které není zřejmé pochopení tatínkova plánu skamarádit Toma s Jakubem.	0
4.	Aby se stali většími kamarády.	Žák trochu nepřesně, ale vyhovujícím způsobem vysvětluje, že tatínkovým plánem bylo chlapce skamarádit.	1

Příklady odpovědí českých žáků – Koláč pro nepřítele: otázka č. 15

1.	Rozumný protože na začátku neřekl Tomovi, že ten koláč je obyčejný. Dospělý protože je to tatínek.	Žák v první části odpovědi uvádí vyhovující povahový rys tatínka „rozumný“ = chytrý a dokládá ho vhodným příkladem z textu. Ke druhé větě při hodnocení odpovědi nepřihlížíme.	2
2.	Tomův táta upekl koláč a je mlsný.	Odpověď obsahuje nevhodný povahový rys a nevhodné vysvětlení. Žák vytvořil odpověď, aniž by se opíral o informace z textu.	0
3.	Udělal kamarádství a proto je úžasný.	Žák odpovídá trochu neobratně, ale uvádí přijatelný povahový rys a dokládá ho příkladem toho, co tatínek udělal.	2
4.	Je moc hodný. Poslal Toma, aby si šel s Jakubem hrát.	Žák uvádí přijatelný povahový rys tatínka, ale neuvádí správný příklad zdůvodnění toho, že byl Tomův tatínek hodný.	1
5.	Tomův tatínek nachytl Toma, že je to nějaký zvláštní koláč, když to byl úplně normální koláč.	Odpověď je nevyhovující, neboť žák uvádí, co tatínek udělal, ale neuvádí jeho povahový rys. Viz kód 0, 2. část příkladů, úkázka č. 1 v hodnocení otázky.	0

Příklady odpovědí českých žáků – Koláč pro nepřítele: otázka č. 16

1.	Že každý nepřítel může být přítel.	Žák uvádí pouze velmi obecné vyjádření hlavní myšlenky příběhu.	0
2.	Že nepřítel může být hodný kamarád.	Žák uvádí hlavní poselství příběhu a vyzdvihuje, že můžeme na někoho změnit názor. Ve srovnání s příkladem 1 nezobecňuje na „každého nepřítele“.	1
3.	Ponaučení, že všechno jde po dobrém.	Žák příliš obecně vyjadřuje hlavní myšlenku příběhu.	0
4.	Když mě někdo někde nechce pozvat tak to neznamená, že nemůžeme být přátelé.	Nevyhovující odpověď, ve které žák neodkazuje na ústřední myšlenku příběhu.	0
5.	Že nemám mít žádného nepřítele.	Žák uvádí příliš obecné vyjádření, které nevystihuje hlavní poselství příběhu.	0
6.	Že se na první dojem nesmí dát.	Z odpovědi vyplývá pochopení hlavní myšlenky příběhu. Poukazuje na to, že se přátelství musí dát šance.	1

LEŤ, ORLE, LEŤ – správné vyhodnocení příkladů odpovědí českých žáků

Příklady odpovědí českých žáků – Leť, orle, leť: otázka č. 5

1.	1. Když ho přítel zvedl, skočil zpět za slepicemi. 2. Začal něco zobat stejně jako slepice.	Žák správně uvádí dva příklady toho, kdy se orlí mládě chovalo jako slepice. „Skočil zpět za slepicemi“ = vrátí se ke slepicím na zem.	2
2.	1. Když chtěl, aby vzlétlo, vrátilo se ke slepicím a začalo zobat zrní. 2. Nechtělo vzlétnout. Bylo zvyklé cupítat v kurníku a zobat zrní.	V odpovědi jsou uvedeny správné příklady chování orlího mláděte: „vrátilo se ke slepicím“ a „bylo zvyklé zobat zrní“.	2
3.	1. Když orl uviděl, že slepice něco zobou, hned seskočil k nim. 2. Neuměl tak dobře létat	Odpověď obsahuje pouze jednu správnou odpověď. „Seskočil k nim“ = nebude létat, vrátí se ke slepicím na zem. Jde tedy o částečnou odpověď.	1
4.	1. Nechtěl létat. 2. Zobal jako slepice	Odpověď obsahuje dva správné příklady, kdy se orlí mládě chovalo jako slepice.	2

Příklady odpovědí českých žáků – Leť, orle, leť: otázka č. 7

1.	Že nemá běhat po zemi jako slepice, ale má plachtit a létat ve vzduchu.	Žák vyhovujícím způsobem vysvětluje obě části citace.	2
2.	Aby se nechoval jako slepice, aby byl svobodný.	Odpověď uvádí vysvětlení, které se vztahuje pouze k první části citace: „Nepatříš zemi.“	1
3.	Že musí vzlétnout.	Žák vysvětluje pouze jednu část citace, viz příklad 4 u kódu 1 v hodnocení otázky.	1

4.	Že by neměl být na zemi, ale ve vzduchu.	Žák v odpovědi pouze přeformuloval citaci.	0
5.	Je králem všech ptáků, létá nejrychleji.	Odpověď se vztahuje pouze ke druhé části citace: „ <i>ale nebi</i> “. Jde tedy o částečnou odpověď. Viz příklad 2 u kódu 1 v hodnocení otázky.	1

Příklady odpovědí českých žáků – Let, orle, let: otázka č. 9

1.	1. Aby orel viděl slunce. 2. Aby orel poznal rozdíl mezi zemí a nebem.	Žák uvádí v první části odpovědi jeden vhodný důvod, proč vzal farmářův přítel orlí mládě do hor. Odkazuje na slunce. Hodnotíme jako částečnou odpověď.	1
2.	1. Protože ho tam farmář našel. 2. A chtěl, aby orel viděl slunce a aby se orel vydal za ním.	Odpověď obsahuje dva vyhovující důvody. První část odkazuje na přirozené prostředí orla, druhá na slunce.	2
3.	1. Protože chtěl, aby orel pocítil teplo slunce. 2. A aby zjistil, že ho vítr unáší.	Žák uvádí dva důvody, proč vzal farmářův přítel orla do hor.	2
4.	1. Protože tam patří. 2. On má létat.	V první části odpovědi žák vhodně odkazuje na přirozené prostředí orla. Druhá část odpovědi je příliš nepřesná a pouze opakuje část otázky.	1

Příklady odpovědí českých žáků – Let, orle, let: otázka č. 10

1.	Vzplál, život, vládne, světlo, majestátně, září	Odpověď obsahuje několik slov, která popisují krásu nebe při svítání. Viz seznam slov z příběhu v hodnocení otázky.	1
2.	Mraky zrůžověly a pak zezlátly. Slunce osvítilo zem a ukázalo barvy země.	Žák vhodně uvádí slova popisující krásu nebe při svítání.	1
3.	První záblesky světla a zlatý třpyt.	Vyhovující odpověď, která obsahuje slova ze seznamu.	1
4.	Dává život světu, vládne nebesům, dává světlo novému dni.	Žák neuvádí žádné slovo ani větu ze seznamu. K odpovědi využívá popisu slunce – jak ho popisoval farmářův přítel orlovi, když chtěl, aby vzlétl.	0

Příklady odpovědí českých žáků – Let, orle, let: otázka č. 12

1.	Chytrý. Poznal, že je to orel.	Odpověď obsahuje přijatelný povahový rys farmářova přítele, který je doložen vhodným příkladem z textu.	2
2.	Farmářův přítel byl hodný. Nechal orla být orlem.	Odpověď obsahuje povahový rys farmářova přítele a přijatelný příklad toho, co udělal.	2
3.	Byl chytrý a chtěl orla naučit létat.	Žák v odpovědi uvádí vyhovující povahový rys farmářova přítele, ale dokládá ho příkladem, který s touto vlastností nesouvisí. Lze uznat pouze jako částečnou odpověď.	1
4.	Udržuje vše tak, jak má být. Orel nepatří zemi ale nebi.	Nepřesná odpověď, která neobsahuje vhodný povahový rys farmářova přítele ani příklad toho, co udělal.	0
5.	Naučil orla létat.	Žák poukazuje na to, co farmářův přítel udělal, ale neuvádí jeho povahový rys. Lze uznat pouze jako částečnou odpověď.	1

OBJEVTE KOUZLO VÝLETŮ – správné vyhodnocení příkladů odpovědí českých žáků

Příklady odpovědí českých žáků – Objevte kouzlo výletů: otázka č. 2

1.	1. Staré věci v dávných časech. 2. Můžeme pozorovat zvěť.	Odpověď obsahuje dva vhodné příklady ze seznamu zajímavostí, viz hodnocení otázky. „ <i>Staré věci v dávných časech</i> “ = zbytky obydlí.	1
2.	1. Je tam rozhledna. 2. Žabí potok.	V odpovědi jsou uvedeny dvě zajímavosti, které je možné vidět na celodenním výletě. Žák pracoval s mapou.	1
3.	1. Můžu se vydat do odlehlých pustin. 2. Můžu objevovat údolí, vodopády, jeskyně.	V této odpovědi je uvedeno hned několik zajímavostí ze seznamu.	1
4.	1. Nové věci. 2. Krásu krajiny.	Žák uvádí pouze jednu zajímavost ze seznamu, a to ve druhé části odpovědi. V první části odpovědi uvedl jen obecný výraz „ <i>nové věci</i> “, patrně z nadpisu odstavce, který obsahoval řadu konkrétních zajímavostí. Kdyby uvedl konkrétní spojení z textu „ <i>nová místa</i> “, byla by i tato část odpovědi správná a bylo by možné ji uznat jako vyhovující.	0

Příklady odpovědí českých žáků – Objevte kouzlo výletů: otázka č. 3

1.	1. Dávat pozor kudy jdeme. 2. Dostatek pití.	V odpovědích není uvedeno ani jedno vhodné doporučení k výletu ve skupině. Obsahuje pouze obecná doporučení z letáku.	0
2.	1. Držet se tempa toho nejpomalejšího. 2. Nesmíme se honit, aby nám stačily síly.	Žák v první části odpovědi správně odkazuje na doporučení týkající se schopností členů skupiny. Druhá část odpovědi neobsahuje specifické doporučení k výletu ve skupině. Odpověď můžeme uznat pouze jako částečnou.	1
3.	1. Jít svým tempem ne moc rychle. 2. Vzít si věci co potřebujeme: svačinu, pití, lékárníčku, mapu, kompas, pištálku.	Odpověď obsahuje doporučení, která se nevztahují výhradně k výletu ve skupině. Jedná se o obecná doporučení z letáku.	0
4.	1. Přihlédnout k práci všech. 2. Vybrat si zajímavý cíl, aby vás výlet bavil.	V první části odpovědi žák uvádí jedno vhodné doporučení týkající se zájmu všech členů skupiny. Druhá část odpovědi obsahuje obecné doporučení, které opět souvisí se zájmem a navíc neodkazuje na výlet ve skupině.	1

5.	1. Říct kamarádům nebo blízkým kam jdeme. 2. Dávat pozor, kam šlapeme, aby nám nepodklouzla noha.	Žák uvádí pouze obecná doporučení k výletu, která neodkazují na specifika výletu ve skupině.	0
6.	1. Aby se za námi nemusel honit, musíme zvolit tempo nejpomalejšího. 2. Musíme přihlídnout k přání všech, aby všechny výlet bavil.	Obě části odpovědi obsahují vhodná doporučení k výletu ve skupině. První část odkazuje na schopnosti všech a druhá na jejich zájmy.	2

Příklady odpovědí českých žáků – Objevte kouzlo výletů: otázka č. 8

1.	Aby o mě neměli strach.	Žák nechápe, že výletník, který se nevrátí včas, může být v nějakém nebezpečí a potřebovat něčí pomoc. Uvádí pouze nepřesné vysvětlení.	0
2.	Kdyby se nám něco stalo, aby nás někdo našel.	Žák chápe, že je důležité někomu říct, kdy se vrátíme, pro případ, že by se nám něco stalo a potřebovali bychom pomoc.	1
3.	Abyste si výlet užili a vrátili se za světla.	Žák uvádí nevhodný důvod. Nechápe, že doporučení souvisí s možností pomoci v případě nebezpečí.	0
4.	Protože se můžeš ztratit.	Z odpovědi vyplývá pochopení, proč je důležité někomu sdělit, kdy se vrátíme z výletu.	1

Příklady odpovědí českých žáků – Objevte kouzlo výletů: otázka č. 11

1.	1. Jak dlouho cesta trvá. 2. Jak je obtížná.	Žák uvádí dvě vhodné informace, které se dozvěděl z vysvětlivek u mapy. První z nich odkazuje na délku trasy a druhá na její obtížnost.	2
2.	1. Že Ptačí procházka je pro vozíčkáře a staré lidi. 2. A že stezka k Žabímu potoku trvá 5 hodin.	První část odpovědi obsahuje vhodný příklad z vysvětlivek, druhá část obsahuje nesprávný údaj o délce trasy. Stezka k Žabímu potoku trvá pouze 3 hodiny. Hodnotíme jako částečnou odpověď.	1
3.	1. Název trasy. 2. Značení trasy.	Odpověď obsahuje dvě vyhovující obecné informace, které se můžeme dozvědět z vysvětlivek.	2
4.	1. Že k ptačí rezervaci je to nejbliž. 2. Ke Staré skalní pevnosti je to nejdál.	Z odpovědi je zřejmé, že žák nepracoval s vysvětlivkami, ale pouze se podíval do mapy.	0
5.	1. Jak je jaká trasa dlouhá a jak dlouho půjdu. 2. Kam nakonec dojdu a co je mým cílem. A také jak je ta trasa obtížná.	Odpověď obsahuje několik správných informací, které se můžeme dozvědět z vysvětlivek u mapy.	2

Příklady odpovědí českých žáků – Objevte kouzlo výletů: otázka č. 12

1.	Výlet k rozhledně: 1. Líbí se mi výhled. 2. Chci pořádně obtížnou trasu.	Žák uvádí k vybrané trase dva vhodné důvody. Pracuje s vysvětlivkami.	2
2.	Výlet k rozhledně: 1. Protože mám ráda kopcovitý terén, kde si dám do těla. 2. Je odamtud vidět do celého kraje.	Zdůvodnění výběru trasy správně odkazuje na dvě informace z vysvětlivek.	2
3.	Stezka k Žabímu potoku: 1. Je středně obtížná. 2. Asi bych delší nevládla.	Žák k vybrané trase na základě vysvětlivek uvádí dva vhodné důvody. Jeden odkazuje na obtížnost a druhý na délku trasy.	2
4.	Výlet k rozhledně: 1. Z vyhlídkového vrchu je vidět celý kraj. 2. Mám rád vyhlídky.	Pouze první část odpovědi obsahuje vhodné zdůvodnění výběru trasy. Druhá část odpovědi jen rozvíjí část první.	1
5.	Ptačí procházka: 1. Mám ráda ptáky. 2. Je to nejkratší trasa.	Žák uvádí svůj výběr trasy a dva vhodné důvody, které ho vysvětlují.	2

ZÁHADA OBŘÍHO ZUBU – správné vyhodnocení příkladů odpovědí českých žáků

Příklady odpovědí českých žáků – Záhada obřího zubu: otázka č. 2

1.	Protože jinak nevěděli, co by mohlo být tak veliké.	Z odpovědi jasně nevyplývá, jestli žák chápe, že lidé věřili v minulosti v obry kvůli velkým kostem, které nacházeli.	0
2.	Protože nevěděli, že kosti patří dinosaurům.	Odpověď neobsahuje přijatelné vysvětlení, proč lidé věřili v minulosti v obry. Žák vyvodil odpověď z úvodní části textu, která zmiňuje, co víme dnes o původu zkamenělin.	0
3.	Protože nacházeli obrovské kosti, které byly větší než by mohla mít i obrovská zvířata.	Žák výstižně uvádí, že lidé věřili v obry, protože nacházeli obrovské kosti. Ide téměř o vzorovou odpověď.	1
4.	Protože našli obří kosti a mysleli si, že ty kosti jsou od obra.	Použití výrazu „obří“ je v tomto případě dvojnásobné. Z odpovědi není zřejmé správné pochopení toho, že kosti byly obrovské.	0
5.	Protože nacházeli kosti.	Odpověď neobsahuje upřesnění, že kosti, které lidé nacházeli, byly obrovské.	0
6.	Protože našli ten velký zub.	Žák nechápe souvislost, proč lidé věřili v obry. Kdyby uvedl, že našli velké kosti, byla by odpověď vyhovující.	0

Příklady odpovědí českých žáků – Záhada obřího zubu: otázka č. 4

1.	Že vlastníci kostí vyhynuli.	Žák chápe, že novým názorem B. Palissyho bylo, že zkameněliny patřily zvířatům, která už vyhynula.	1
2.	Že tady žili dinosauri.	Odpověď neprokazuje pochopení nového názoru B. Palissyho. Chybí vysvětlení, že zvířata již vyhynula.	0
3.	Zkoumal je a napsal, že jsou to zbytky živých tvorů.	Žák v odpovědi neuvádí, že tito tvorové již nežijí, a nevysvětluje tedy nový názor B. Palissyho.	0

4.	Že zbytky a kosti patřily již dávno vyhynulým tvorům.	Odpověď obsahuje vhodné vysvětlení nového názoru B. Palissyho.	1
5.	Že zbytky kostí jsou z nějakého dřívě žijícího tvora.	Žák chápe nový názor B. Palissyho. Vyjádření „z nějakého dřívě žijícího tvora“ je pro vyhovující odpověď dostatečné.	1

Příklady odpovědí českých žáků – Záhada obřího zubu: otázka č. 8

1.	<i>Obrovský tvor:</i> Zub byl velikánský. <i>Plaz:</i> Našel leguána, který měl stejný zub, ale mnohem menší.	Žák v první části odpovědi správně zmiňuje velikost zkamenělého zubu. Ve druhé části vhodně odkazuje na podobnost zubů.	1 1
2.	<i>Obrovský tvor:</i> že jde o druh horniny. <i>Plaz:</i> plaz, který jedl rostliny.	První část odpovědi neobsahuje vhodné zdůvodnění, proč se G. Mantell domníval, že šlo o obrovského tvora. Ve druhé části odpovědi není správně uvedeno, proč se Mantell domníval, že zub patřil plazovi.	0 0
3.	<i>Obrovský tvor:</i> zub byl obrovský. <i>Plaz:</i> měl stejný zub.	Žák vhodně poukazuje na velikost zubu. Ve druhé části odpovědi rovněž chápe domněnky G. Mantella, neboť zmiňuje podobnost zubů.	1 1
4.	<i>Obrovský tvor:</i> Měl obrovský zub. <i>Plaz:</i> Byl to možná předek leguána.	Žák správně zmiňuje velikost zubu. Neuvádí žádné vyhovující informace, které by vysvětlovaly domněnky G. Mantella. Neodkazuje na horninu, ve které byl zub nalezen, ani nechápe podobnost zubu se zubem leguána (plaza).	1 0

Příklady odpovědí českých žáků – Záhada obřího zubu: otázka č. 10

1.	Aby ho porovnal.	Žák nevysvětluje, proč bylo pro G. Mantella tak důležité, že mu vědec ukázal leguání zub. Chybí upřesnění, proč chtěl zuby porovnat.	0
2.	Protože byl podobný zubu, který našla jeho žena.	Z odpovědi vyplývá, že žák chápe, že leguání zub byl podobný zkamenělému zubu.	1
3.	Protože zub byl o něco menší, ale jinak stejný.	Poukazuje na podobnost obou zubů, což je dostatečné.	1
4.	Protože se přiblížil blíží k svému nálezu.	Odpověď je nepřesná a neprokazuje, že žák chápe význam leguáního zubu pro G. Mantella.	0
5.	Že zjistil, že v dávných dobách žili obrovští plazi.	Odpověď můžeme uznat jako vyhovující. Pokud by žák neuvěd slovo „obrovští“, odpověď by byla nevyhovující.	1
6.	Aby věděl, co to bylo za zvíře.	Žák v odpovědi odkazuje na význam zubu pro G. Mantella. Chápe, že díky tomu zjistil, jakému zvířeti zub patřil.	1

Příklady odpovědí českých žáků – Záhada obřího zubu: otázka č. 12

1.	Jak vypadal iguanodon podle G. Mantella. Jak vypadá dnes.	Žák nechápe, že obrázky poukazují na odlišné názory lidí na to, jak iguanodon vypadal. Z druhé části odpovědi je zřejmé nepochopení toho, že iguanodon již nežije.	0
2.	Že neměl roh, ale byl to bodec na jeho palci.	Odpověď obsahuje pouze zmínku o odlišnosti určitého rysu, žák však odpověď čerpá z textu, nikoliv z porovnání obrázků. Nepoukazuje na odlišnost názorů vědců na to, jak iguanodon vypadal.	0
3.	To, že Mantell měl méně informací, než dnešní vědci a představoval si ho jinak.	Z odpovědi vyplývá, že názory různých lidí byly odlišné.	2
4.	Že vypadaly odlišně. Ale některé věci byly shodné.	Žák chápe, že na každém z obrázků vypadal iguanodon odlišně, ale nepoukazuje na změny vědeckých názorů.	1

Příklady odpovědí českých žáků – Záhada obřího zubu: otázka č. 13

1.	Iguanodon se pohyboval po dvou.	Žák chápe, v čem se G. Mantell mýlil a jak se iguanodon pohyboval podle názoru dnešních vědců.	1
	Iguanodon měl na hlavě zub.	Žák v odpovědi nesprávně uvádí místo rohu nebo bodce zub na hlavě.	0
	Iguanodon měřil 9 m.	Z odpovědi vyplývá, že žák chápe názor dnešních vědců na velikost iguanodona.	1
2.	Iguanodon se pohyboval po dvou.	Žák chápe názor dnešních vědců na to, jak se iguanodon pohyboval.	1
	Iguanodon neměl na palci bodec.	Nepřesné vyjádření názoru G. Mantella na to, jak iguanodon vypadal. Žák dal pouze do záporu názor dnešních vědců, ale nevysvětluje skutečný názor G. Mantella.	0
	Iguanodon neměl 30 metrů.	Odpověď neprokazuje pochopení názoru dnešních vědců na velikost iguanodona. Žák opět uvádí pouze negativní formulaci uvedeného názoru.	0
3.	Většinou chodil po dvou nohách.	Žák správně uvádí, jak se podle názoru dnešních vědců iguanodon pohyboval.	1
	Podle G. Mantella měl roh na nose.	Správně poukazuje na názor G. Mantella na umístění bodce či rohu.	1
	Měl 4 metry.	Odpověď neprokazuje pochopení názoru dnešních vědců na velikost iguanodona.	0

LITERATURA

Čítanka: zbirka uvolnených úloh štúdie PIRLS 2006, NÚCEM, Bratislava, 2011.

Gramotnosti ve vzdělávání, VÚP, Praha, 2010.

KOŠTÁLOVÁ, H., ŠAFRÁNKOVÁ, K., HAUSENBLAS, O., ŠLAPAL, M., Čtenářská gramotnost jako vzdělávací cíl pro každého žáka, Česká školní inspekce, Praha, 2010.

KRAMPLOVÁ, I., Národní zpráva PIRLS 2011, Česká školní inspekce, Praha, 2012.

KRAMPLOVÁ, I., Zakroužkuj/vyber/zdůvodni: hodnocení čtenářských úloh PISA 2009, ÚIV, Praha, 2011.

KRAMPLOVÁ, I. a kol., Netradiční úlohy aneb Čtete s porozuměním, ÚIV, Praha, 2002.

KRAMPLOVÁ, I., POTUŽNÍKOVÁ, E., Jak (se) učí číst, ÚIV, Praha, 2005.

Měření vědomostí a dovedností, ÚIV, Praha, 1999.

MULLIS, I. V. S., MARTIN, M. O., FOY, P., DRUCKER, K. T., PIRLS 2011 International Results in Reading, Boston College, Chestnut Hill, 2012.

MULLIS, I. V. S., MARTIN, M. O., KENNEDY, A. M., TRONG, K. L., SAINSBURY, M., PIRLS 2011 Assessment Framework, Boston College, Chestnut Hill, 2009.

MULLIS, I. V. S., MARTIN, M. O., MINNICH, C. A., DRUCKER, K. T., RAGAN, M. A., PIRLS 2011 Encyclopedia: Educational Policy and Curriculum in Reading, Boston College, Chestnut Hill, 2012.

Národní program rozvoje vzdělávání, MŠMT, Praha, 2001.

PALEČKOVÁ, J., TOMÁŠEK, V., BASL, J., Umíme ještě číst?, ÚIV, Praha, 2010.

PIRLS 2011: koncepce mezinárodního výzkumu čtenářské gramotnosti, ÚIV, Praha, 2010.

Úlohy pro měření čtenářské, matematické a přírodovědné gramotnosti, ÚIV, Praha, 2000.

Cítace uměleckých textů

STŘEDA, L., Čítanka pro nejmenší s obrázky Josefa Lady, Dialog, Liberec, 1998.

ŠEBESTA, K., VÁŇOVÁ, K., Čítanka 3, Fraus, Plzeň, 2009.

Jiné zdroje

Podmínky pro rozvíjení čtenářství ve škole (bez čeho to nefunguje). Průřezová témata a čtenářství [online]. Cit. 2013-06-17. Dostupný z WWW: <http://ptac.cz/data/Predpoklady_realizace_CT_ve_skole_F.pdf>.

Pověst o napraveném hejtmanovi. Liberecký deník [online]. 2012 [vyšlo 2012-08-01; cit. 2013-02-18]. Dostupný z WWW: <<http://liberecky.denik.cz/z-regionu/povest-o-napravenem-hejtmanovi-20120801.html>>.

PROCHÁZKOVÁ, I., Co je čtenářská gramotnost, proč a jak ji rozvíjet? Metodický portál: Články [online]. 2006 [vyšlo 2006-01-18; cit. 2013-08-16]. Dostupný z WWW: <<http://clanky.rvp.cz/clanek/c/z/446/CO-JE-CTENARSKA-GRAMOTNOST-PROC-A-JAK-JI-ROZVIJET.html>>.

www.kritickemysleni.cz

ČTĚME nejen V HODINÁCH ČESKÉHO JAZYKA

Úlohy PIRLS 2011

Zpracovaly

Mgr. Zuzana Janotová

Mgr. Kateřina Šafránková

a kolektiv

První vydání

Vydala Česká školní inspekce

Fráni Šrámka 37, Praha 5

v roce 2013

v nákladu 2000 výtisků

Odborná spolupráce: Mgr. Iveta Kramplová

Jazyková redakce: Mgr. Dagmar Vokolková

Obálka, design a sazba: Anna Procházková, DiS.

Tisk: Comunica, a. s., Pod Kotlářkou 3, Praha 5

www.csicr.cz

ISBN 978-80-905370-6-4

evropský
sociální
fond v ČR

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

ČESKÁ
ŠKOLNÍ
INSPEKCE

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

ISBN 978-80-905370-6-4

9 788090 537064 >